Erref. kodea: LAF-322-160

Izenburua: Seminarioko hainbat ikasleen lanak, sariketarako aurkeztuak, [1938-1950]

Travaux de Séminaristes

pour Eus. Biltzarra

1946 etc...

Sariketak: Gaia: Euskaldunek?

LE MÉDAILLIER FRANKLIN
4 avenue de l'Escouvrier 95200 Sarcelles

94-RUNGIS PPAL
27. 3. 87
VAL-DE-MARNE

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE
0117
POSTES
T 92345

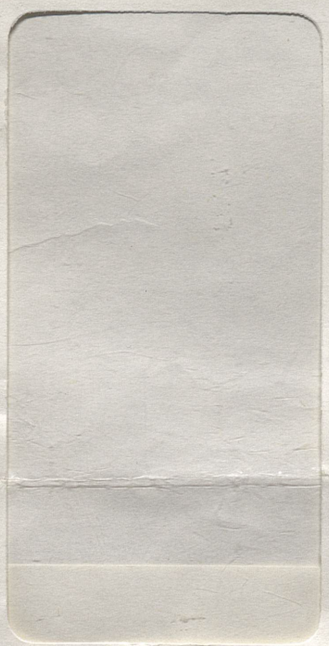

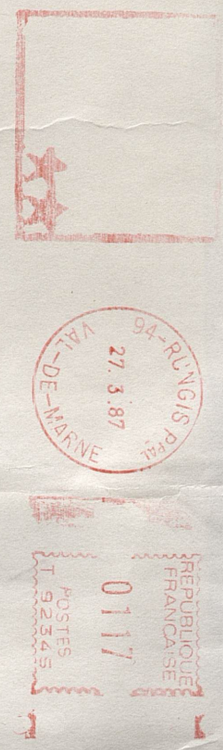

+

[1938]

Jesus Maria eta Josepe
lagun nezazue

Pierre Charritton
17 urthe - Hazpandarra
lehen eskola

très original
connaissons lorsque
B.B

Atlantarrak

Mauvais ?

Choratua da Atlant-herria. zakinsunek ez diote buruziarik egin: Ilhargiak bere gorapen eta beherapenen saila arrunt nahasi du «Urtzi» samur ditake, Zahara aldetik igortzen ditu hedoi gorrast batzu haize idor eta suzko chimicht, burdin gozoaren indarra bezalako zer batez kargatuak.

Orai arte Atlantar jendeak egin du gaizkia. Izuritek eta gaitz guziek ichtant bat zuten bakharrik ongirat biltzen, aldi huntan beren «Urtzi» ez zaiote wori kalduko.

.....Huna nun gau batez, betbetan ortzi burrumbaren pareko orro batek iratzartzen dituen Atlantarrak. «Zer da gerthatzen? bainan ahoa idek artean, itsas gizonak, itsasoa hobekienik ezagutzen zutenak, itsasoa beren ama eta beren herria zaukatenak, iretsi ditu guziak, beren itsasoak heiek eta heienak. Nun dire bada ira-

gaikari eder heiek? Oi irriegingariak! Irriz eta trufaz, itsaso ohoinak, zuen ohetan zaituztehatcheman. Alfer dire zuen zalapartak.

Eta hola gau berean, iretsi ditu itsasoak jende ospeak, bethi aitzina badoha, bethi gose.

Jin da eguna, atsegin ~~dute~~ geldituzen ziren gizonek, orai bederen jakinen dutelanorat egin laster. Ordu horietan iguzki goibel baten den gutiemeko pindarrak bihotza alchatzen daitzu.

Orai ikhusten ahal da nundik heldu den etsaia eta abiatzen da gizona lasterka. Mundu bat gizon, emazte, haur, eri, chahar, uhain suntzidzaleeri ihesi badoha dena oihu, orro, nigar, garrazi bihotz erdiragarri. Bakotchak ahal zuena, ez segur nahi zuena, haur ttipia ohakoam utzi du behar bada, harturik badoha, bainan zer munta du, besotaraka bereganatzen ditu ttlantar dohakabeak, itsasoak

Lehenik abiatu direnak, aizina gehienik bazutenak, geldituzen dire hatshantuak

ezinduak. Iduritzen zaiote behar bada ihestoki bat kausi dezaketela, hemenchet ori zuhaitz hunen puntta punttan, edo teilatu kasko hortan, salhuena iragan ditake mendi gain hartarat.

Bi muthikochka, bi anaia, hola dire iragan zuruhuri baten punttarat, bi gathu bezain arin, jin da itsasoa, setiatu du zuhaitza, tirainek joiten zuten lorian, (~~gainean~~) trenkatu dute karraskan, zuhaitza etzan da luze luzea, ordu arte laztuak ttipia anaia zaharrenaren papoan sarthua zauden bi muthikoekin.

Ez zen untzi tchar edo taularik itsasoak ichkultzen ez zuenik bere jende molkhoarekin, ez etcherik setiatuta aurdikitzen ez zuenik bere barneko gizon eta aberekin, ez harroka ez mendirik miatzen, ithotzen, estaltzen ez zuenik.

Itsasoak orai berekin deramatza ditazken phuska mota guziak, tresna, zuhaitz larrutu, gizon abere hilak oraino bizi direnak, heien orroak eta marrumak, mendi paretetan joz barrumban, uhainek estaltzen

dituela. Ama batek besoetan atchiki bere
haur hila oraino ari zaio kopetan musu
eta musa, biak eremaiten ditu whainak
harroka muthur baten kontra, eta or-
duan bakharrik ditu herioak amaren
besoak idekitzen.

9/ Mork ditzazke erran ditzazke
herioarekin azken gizonek jesan gudukak,
heiek iragan egun alfer, choro luzeak,
heiek bai gosearen, bai egarriaren al-
detik jesan oinhatzeak, heiem azken oihu
chuchena «Ama!», heien azken garrazi
nigar edo irri zozoa

Gure Atlantar hondar arbasoak utzi-
rik, gelditu da azkenean itsasoa, hor Doni
bameko hegi horietan, ikhusi dut nik
ere hor itsaso ñabarra, ekharri dait,
haren tirainen haize gocho hotchak, arba-
soen kondaira zaharra, jadanik amatcho
ezti batek ihurtzuri demboretan entzuna
razia izana gatik, beharria eskainiz
orroama latzgarriari. Bainan ikhasi dait
ere orroamak atzerritarren whain gaichtoek
ithoren gaituztela gure ez badugu eskuara bei-
ratzen.

Ehulatey

Seminarioko sariketak

Epaimahia

ments du 1/

Goragoko mailekoer nausi dira.

Nor parista eta nori zer pariemay?

Chuchen ez nakike; zazpi, zortzi langile baititugu hor elgarren bethe direnak.

Roger Idiart, azkaindarra;
Michel Laxague, itsasuarra;
Maurice Driollet, hazpandarra;
Jean Arrayet, hazpandarra;
Andres Luberriaga, azkaindarra;
J. B. Elissalde, itsasuarra;
Robert Mendiburu, donamartiritarra;
Joanes Iratzoquy, azkaindarra.

Zuek ikus, jaunak.

Ez nagoke haatik ohartarazi gabe azkaindarretan badukegula orai arte bezala, geroan ere, eskualzale suharrik eta eskual idazle garbirik

DEPARTEMENT DES BASSES-PYRENEES

Elections Générales du 2 Juin 1946

Liste du Mouvement Républicain Populaire

Pierre de CHEVIGNE

Officier de la Légion d'Honneur = Croix de la Libération
Croix de Guerre 1939-45 = Trois blessures
Officier des Forces Françaises Combattantes
de Juin 1940 à la Victoire =:= Maire d'Abitain
Conseiller Général des Basses-Pyrénées
(Canton de Sauveterre-de-Béarn)
DEPUTE SORTANT

Jean ERRECART

Agriculteur-Exploitant = Vice-Syndic du Pays de Mixe
Membre du Conseil d'Administration
de la Fédération Départementale de la C. G. A.
Maire d'Orègue
Conseiller Général des Bas.-Pyr. (Canton de St-Palais)

Jean-Louis TINAUD

Avocat à la Cour d'Appel = Capitaine de Réserve
Croix de Guerre 1939-45 (Etoiles de Vermeil)
DEPUTE SORTANT

Jacques de MENDITTE

Prisonnier de guerre évadé
Secrétaire Fédéral du Mouvement Républicain Populaire

Jean POULHAZAN

Chevalier de la Légion d'Honneur
Docteur en Médecine = Avocat au Barreau
Président de la Fédération départementale du M.R.P.
Conseiller Municipal de Bayonne
Conseiller Général des Bass.-Pyr. (Canton de Bayonne)

Peko maitean hamalau, hamabortz urtheko mutiko gazteak etzaizku alfer egon. Zor guti dute goragokoeri Hamalau ikasletarik hiru, ene iduriko, puskaz nausi

Juanes Batista Etcharren-irulegitarra;
Pierre Trunday, ortzaiztarra;
Ichtebe Elissalde, larresororarra.

Sari bana emaiten baginiote, ez lukete segur ebatsia, bertze hirur hauiek ere:

Jan Piarre Durruty, ayhertarrak;
Manes Idiart, arnegitarrak
Chalbat Coscarat, baigorriarrak

DEPARTEMENT DES BASSES-PYRENEES

Elections Générales du 2 Juin 1946

Liste du Mouvement Républicain Populaire

Pierre de CHEVIGNE

Officier de la Légion d'Honneur - Croix de la Libération
Croix de Guerre 1939-45 - Trois blessures
Officier des Forces Françaises Combattantes
de Juin 1940 à la Victoire - Maire d'Abitain
Conseiller Général des Basses-Pyrénées
(Canton de Sauveterre-de-Béarn)
DEPUTE SORTANT

Jean ERRECART

Agriculteur-Exploitant - Vice-Syndic du Pays de Mixe
Membre du Conseil d'Administration
de la Fédération Départementale de la C. G. A.
Maire d'Orègue
Conseiller Général des Bas.-Pyr. (Canton de St-Palais)

Jean-Louis TINAUD

Avocat à la Cour d'Appel - Capitaine de Réserve
Croix de Guerre 1939-45 (Etoiles de Vermeil)
DEPUTE SORTANT

Jacques de MENDITTE

Prisonnier de guerre évadé
Secrétaire Fédéral du Mouvement Républicain Populaire

Jean POULHAZAN

Chevalier de la Légion d'Honneur
Docteur en Médecine - Avocat au Barreau
Président de la Fédération départementale du M.R.P.
Conseiller Municipal de Bayonne
Conseiller Général des Bass.-Pyr. (Canton de Bayonne)

H

Semenario handiko Aphez-gaietan

Jaun gazte horier lan bat emana gnioten
ez errechenetarik — bainan ez batzu ek zioten arranqu-
ratu diren bezain gaichtoa.

Charles Pezuy frantses idazle famatuaren
idazki zathi bat zuten jaun horiek
eskuaraz eman beharra

Ederki erakusterat eman baitaukute
eskuara badakitela kasik frantsesa
bezain ontsa

Sail hortan
Zoin gehiagoka harizan diren
peietarik hiru bederen parista-
tzekorak dira ene iduriko

Hiruak elgarri hurbil.

Jean Hiriart Urruty
Pierre Charriton } haspandarrak
Bernart Dagorret - makearra

DEPARTEMENT DES BASSES-PYRENEES

Elections Générales du 2 Juin 1946

Liste du Mouvement Républicain Populaire

Pierre de CHEVIGNE
Officier de la Légion d'Honneur = Croix de la Libération
Croix de Guerre 1939-45 = Trois blessures
Officier des Forces Françaises Combattantes
de Juin 1940 à la Victoire =:= Maire d'Abitain
Conseiller Général des Basses-Pyrénées
(Canton de Sauveterre-de-Béarn)
DEPUTE SORTANT

Jean ERRECART
Agriculteur-Exploitant = Vice-Syndic du Pays de Mixe
Membre du Conseil d'Administration
de la Fédération Départementale de la C. G. A.
Maire d'Orègue
Conseiller Général des Bas.-Pyr. (Canton de St-Palais)

Jean-Louis TINAUD
Avocat à la Cour d'Appel = Capitaine de Réserve
Croix de Guerre 1939-45 (Etoiles de Vermeil)
DEPUTE SORTANT

Jacques de MENDITTE
Prisonnier de guerre évadé
Secrétaire Fédéral du Mouvement Républicain Populaire

Jean POULHAZAN
Chevalier de la Légion d'Honneur
Docteur en Médecine = Avocat au Barreau
Président de la Fédération départementale du M.R.P.
Conseiller Municipal de Bayonne
Conseiller Général des Bass.-Pyr. (Canton de Bayonne)

Berek hautatuzko lanetan ez dira gutiagokoak agertu bertze apez-gai jaun batzu.

Arana Goiri tar Sabinen bizitzeaz egiazko liburu bat egin dauku E. Bidegainek.

Bertze hombertze hurbil Eskual-Herritik Kanpo ikusiaz eta gogoratuez, Martzel Mendiburuk.

Gero Juhañe Aguer Chuberostarrez; Erdozainen Bertrand garaztarrez; eta ~~berdin~~ mintzaira bertsu arin garbian R. Mendibilek hein bat polliki kondatu dauzku Kuanchito handiaren eta Kuanchito Hipiaren atheraldi irriegingarrik.

Almanakako berech nezake Mendibilen lana.

DEPARTEMENT DES BASSES-PYRENEES

Elections Générales du 2 Juin 1946

Liste du Mouvement Républicain Populaire

Pierre de CHEVIGNE

Officier de la Légion d'Honneur = Croix de la Libération
Croix de Guerre 1939-45 = Trois blessures
Officier des Forces Françaises Combattantes
de Juin 1940 à la Victoire =:= Maire d'Abitain
Conseiller Général des Basses-Pyrénées
(Canton de Sauveterre-de-Béarn)
DEPUTE SORTANT

Jean ERRECART

Agriculteur-Exploitant = Vice-Syndic du Pays de Mixe
Membre du Conseil d'Administration
de la Fédération Départementale de la C. G. A.
Maire d'Orègue
Conseiller Général des Bas.-Pyr. (Canton de St-Palais)

Jean-Louis TINAUD

Avocat à la Cour d'Appel = Capitaine de Réserve
Croix de Guerre 1939-45 (Etoiles de Vermeil)
DEPUTE SORTANT

Jacques de MENDITTE

Prisonnier de guerre évadé
Secrétaire Fédéral du Mouvement Républicain Populaire

Jean POULHAZAN

Chevalier de la Légion d'Honneur
Docteur en Médecine = Avocat au Barreau
Président de la Fédération départementale du M.R.P.
Conseiller Municipal de Bayonne
Conseiller Général des Bass.-Pyr. (Canton de Bayonne)

Alemanian 6

Bere lanari izen buruz ~~[illegible]~~ eman dio Amiotz sempertarrak.

Alemaniarat erranez hobeki deithuko baitzuen, ene ustez bederen.

Oro har, uzta ederra. Badakit ez dela uzta paltzeko - Bainan, futcho, lanak berea behar du. Milakoak eta milakoak behar giniuzke ~~[illegible]~~ hartze dutenaren langile on hoieri emaiteko.

Dufau, moltseroak ~~[illegible]~~ azken hitza bere.

P

DEPARTEMENT DES BASSES-PYRENEES

Elections Générales du 2 Juin 1946

Liste du Mouvement Républicain Populaire

Pierre de CHEVIGNE

Officier de la Légion d'Honneur - Croix de la Libération
Croix de Guerre 1939-45 - Trois blessures
Officier des Forces Françaises Combattantes
de Juin 1940 à la Victoire - Maire d'Abitain
Conseiller Général des Basses-Pyrénées
(Canton de Sauveterre-de-Béarn)
DEPUTE SORTANT

Jean ERRECART

Agriculteur-Exploitant - Vice-Syndic du Pays de Mixe
Membre du Conseil d'Administration
de la Fédération Départementale de la C. G. A.
Maire d'Orègue
Conseiller Général des Bas.-Pyr. (Canton de St-Palais)

Jean-Louis TINAUD

Avocat à la Cour d'Appel - Capitaine de Réserve
Croix de Guerre 1939-45 (Etoiles de Vermeil)
DEPUTE SORTANT

Jacques de MENDITTE

Prisonnier de guerre évadé
Secrétaire Fédéral du Mouvement Républicain Populaire

Jean POULHAZAN

Chevalier de la Légion d'Honneur
Docteur en Médecine - Avocat au Barreau
Président de la Fédération départementale du M.R.P.
Conseiller Municipal de Bayonne
Conseiller Général des Bass.-Pyr. (Canton de Bayonne)

Seminarioko sarketa
(Itzulpena): Alegiak
'Otsoa eta bildotsa'

Paul Iribarren

Ezpeletarra

16 urthe

Uztaritzeko ikhastegikoa

2-garren eskolakoa.

Otsoa eta bildotcha

Azkarrenaren arrazoina bethi hoberena da. Ichtantean, dugu erakutsiko.

Ur argi baten bazterrean, bildotch bat edaten ari zen. Jin zen otso bat, barurik, suertearen ondotik zabilarik eta goseak toki horietarat bildurik. "Zerk emaiten dauk nere edariaren golbeltzeko kopeta?" dio alimaleak errabiaz betherik "Hire zuhurtzia eskasaz gaztigatua izanen haiz." - "Jauna, ihardesten du bildotchak, zure handitaruna ez dadila kolera, bainan, denik ere, ikhus dezala ur edaten ari naizela, hartarik hogoi pausu baino beherago eta, beraz, ez dudala nehundik haren edaria golbeltzen ahal". - "Zikhintzen duk, ihardesten du otso ralbai horrek eta bazakiat nitaz gaizkia erran dukala iragan urthean". "Nola eginen nuen, ez nintzanaz gainean sorthua?" dio bildotchak. "Oraino nere amaren errapean naiz" - "Ez balin

Piarres Dirubarne.
Bardoztarra.
Hama-bortz urthe.
3-garren escola.
Ustaritzeko Seminarioan.

Otsoa eta bildotcha.

Azkarrenaren arrazoinak bethi abantailak ditu, berehala erakutsiko dugu.

Bildotch bat bere egarria apazegatu nahiz ari zen latsa baten ur argian.

Otso bat heldu da barura, jateko zerbaiten menturaz beta, eta goseteak toki hortarat eramaki zuena:

« Nork utzi hau ene edaria zikintzerat? erraten dio alimale errabiatu horrek: Hire ausartziaz punitua izanen haiz.-

— Jauna, Bildotchak erreposturi, zure handitasuna ez ~~dab~~ dadin samur; bainan ikus dezala hogoi urhats baino bere azpian ur edaten ari naizela; eta, orduan, ez dudala nehola ere bere edaria zikintzen ahal.

— Zikintzen duk! berriz erran zion alimale kruel horrek, eta, badakit joan den urthean

bahiz hi, hire anaia duk, beraz "—" Ez dut anaiarik"-
"Hire kasetako norbait duk beraz, zeren ez baitzarezte
nitaz urrikari, zuek, zuen artzainak eta (~~bildot~~) zakurrak
Ernan zautaie: mendekatu behar diat." Hitz horien
ondotik, oihan zokhoetarat otsoak johan du eta jaten
gehiagoko jujamendurik gabe.

---

ene fama ona biphiltzen ari hintzela.
– Kola egin behar nuen, ez banintz sortua?
ihardetsi zion bildotchak,
ene amaren esnia oraino egoskiten dut.
– Hi ez balin bahaiz, hire aneia da' beraz.
– Hetarik ez dut.
– Beraz, ~~hire~~tarik norbait da,
ezen, ez bainazue esparniatzen
zuek, zuen artzainek ez eta ~~z~~zakurrek.
Erran daute: mendekatu behar dut.»
Hortan, oihan zoletarat erematen du otsoak,
eta gero, jaten du,
bertze chehetasunik gabe.

P. Dinibarne

Roger Idiart

Azkaindarra

15 urthe

Uztaritzeko ikastegian

3 garren eskolakoa.

Otsoa eta bildotcha.

Azkarrenaren arrozoina bethi hoberena dela ichtantean frogatzerat goazi.

Bildotch bat ur garbi baten gai egian edaten zagon. Barurik, otso bat agertzen da zer janen duen goseak horrat ekharrarazia

« Nundik heldu zaik nere edaria hola zikintzeko hausartzia, du erraiten abere tzarkeriaz bethe horrek. Hire kopetaz gaztigatua izanen haiz – jauna, dio bildotchak zure handitasuna ez dadila kolera bainan ikhus dezala hobeki, gaia segituz hogei urrhats bederen bera baino beherago edaten ari naizela; ez dutela beraz bere edaria

niholaz zikintzen ahal — Otso gachtoak aldiz : ur hori zikintzen duk eta hasteko bazakiat gan den urthean nitaz gaizki mintzatu haizela — Nola behar nuen egin? Ez nintzen sortua ere! Zion bildotchak ihardetsi, esnia edaten diot oraino amari — Hi ez, hire anaia orduan — Anaiarik ez dut — Beraz hire kastako norbait. Zeren eta zuek, zuen artzainak eta zakhurrak etzaizte neri kalte egiteaz lotsa : ordaina behar diat eman. »

Hortan otsoak ohian solarat eremaki du bildotcha eta jaten, bertze chehetasunik gabe.

R. Idiart

Michel Laxague

Itsasuara

Hamasei urthe

Ustaritzeko ikastegian

Hirugarren eskolan.

B (?)

Otsoa eta bildotcha.

Askarrenaren arrazoina, bethi hoberena; berehala ikusiko dugu.

Bildotch bat, egarritua, edaten hari zen ur chirripa garbi baten erdian. Huna nun otso bat agertzen den, barurik, zerbeiten bilha eta goseak toki hartarat ethorarazia. « Zerk egiten hau hoin ausart, ene ura zikhindu nahiz, dio basabere horek bere erralian. Hire urguluaz gaztigatua izanen haiz — Jauna, egiten dio arrapostu bildotchak, zure edertasuna ez dadiela hola kecha; bainan, ikhus dezala edaten hari naizela chirripan hogoi bat urhats beherago; eta beraz, batere ez dutala haren ura zikhintzen ahal — Zikhintzen duk, dio berriz basabere gaichto horek, eta nik bazakiat, juan den urthean, ene omenaren biphiltzen ari izan

haizela. — Nola egiten ahal nuen, sortua ez izanez? dio lildotchak. Orai, oraino amaren esneak hazten nu. — Ez bahintzen hi, hire anaia duk — Ez dut anaiarik — Bainan hire ahaidetarik norbeit duk. Zeren ez dautazue barkhatzen zuek, zen artzainek eta zuen chakuarek. Errana dautate: mendekatu behar nauk.» Hortan, oihan zolarat johan du otsoak eta han jaten, bertze jujamendurik gabe.

Zautaiz eremaite

M. Lasagaine

Seminarioko saiketa: ITZULPENA

Gaia: Confiance en Dieu

(Lammenais-etik jasoa)

1944

+

15 sur 30

Yainkoa baithan fidantzia.

Bi gizon auzo ziren, bakotchak zuela emazte bat, haur tipi multzo batekin, eta bere lan choïla heïen hasteko.

Eta gizon hoïetarik bat etzen bere baithan, ziolarik: « Hiltzen edo eritzen banintz, zer bilaka litezke neure emaztea eta neure haurrak? »

Eta pentsamendu horek etziolarik sosegurik uzten yaten ari zuen haren bihotza, piutuan gorderik dagon harak hau ègiten duen bezala.

Eta pentsamendu bera berdin gina izanikan ere bertze aitari, etzen batere hortan gelditu: « Zeren, zion, creatura guziak ezagutzen eta hetaz arta duen Yainkoak, arta hartuko du ere nitaz ene emazteaz eta ene haurrez. »

Eta hau bizi zen gostuan, lehenbizikoak itzulaz-rik yastatzen pausu limarik ez eta bihotzeko gosorik.

Egun batez lanean ari zelarik landan, trichte eta beldurak yoa, ikusi zituen zombeit chori sasu bathean sartzen, handik atheratzen, eta gero berehala beriz harak itzultzen.

Eta hurbildurik, ikusi zituen bi ohantze elgarren

ogdoan pausatuak, eta bakotchean unne andana bat berikitan sortuak, oraino lumarik gabe.

[Eta bere lanerat beriz itzuli zelarik, begiak ~~alth~~ altchatzen zituen artetan eta so egiten hazturia bere umer ekarriz, harat hunat zabiltzan chori heieri.

[Eta huna nun noiz eta ere ametarik bat, heldu baitzen bere mototararekin, arrano batek hartzen duen eta eremaiten, eta ama gaichoa debaldetan ari zen zalapartaka haren astaparretan aihu morastan.

Hortan, lanean ari zen gizonak senditzen du bere bihotza aitzinean baino durdukatuago «zeren, pentsatzen zuen, amaren hiltzea, haurren hiltzea da, enek ez dute gehiago ni baizik, zer bilaka litazke ni ez baninte?»

[Eta egun guzia, ilhun eta trichte izan zen, eta ganaz lorik etzuen egin.

Biharamunean, landarat itzulirik, zion bere burnarekin: «Behar ditiat ikusi ama pobre haren umeak; dudarik gabe zombeit yadanik hilak dituk.» Eta yoan zen sasuko alderat.

[Eta behatu eta ikusi zituen umeak ongi yoan, batek ere etzuen iduri zerbeit ikusi zuela.

Hortaz estonaturik, gorde zen automateko zer pasatuko zen.

[Eta dembora pochi baten buruan, aditu zuen aihu ttipi bat eta ohartu bigaren amat ekartzen zuela presa presan bildua zuen hazturia eta barreiatzen unne guzieri dener berdin, eta izan zen denen dako, eta unne churchak etziren utziak izan beren miserian.

[Eta Providentziaz desafiatu zen aitak condatu zion arratsean bertze aitari, zer ikusi zuen. Eta hunek erran zion: «Zendako egin odol gaichto? Sekula Jainkoak ez ditik uzten bereak. Haren amodioak, baditik gut ezagutzen ez ditugun segeretuak. Sinhets degagun, espera degagun, maita degagun eta segui aitzina gure bidea bakean.

«Hiltzen baninitz zu baino lehen, ene haurren aita zintazke; hil bazinte ni baino lehen, zuren aita nintake.

[Eta batala bertzea hil baginte, berak beren beharordueri buru egiteko adinerat heldu gabe, ekuanen dute aitatzat, Aita Zernetakoa.»

J. B. Mendiboure:
Orzaiztarra.

Basque

faille

J. M. J.

Jean Lespade
au gd Seminaire
de Bayonne

Confiance en Dieu
(Lamennais)

Izan zegun Jainkoaren laguntzaz -

Bi gizon ango zauden; bere emaztea eta haurño bat baino gehiagorekin bakotcha. Eta heien hazteko bakotchak etzuen bere lana bakarrik baizik.

Eta bi gizon horietarik batek irakidura bat zuukan bere bihotz chokoan: "Hiltzen bavaitz edo eritzen, zion, nere haurrak eta nere emaztea zer bilhakatuko dira?"

Eta gogoeta hori etzezakeen trunka. Eta hala nola fruitua bere baithan sorderik daukan harraz kirrikatzen baita, hala hala gogoeta horek kirrikaturik zuukan haren bihotza.

Et'aldiz gogoeta bera, berdin. berdina, pizlu izana gatik berze aita haren bihotzean, hau etzizaion behatu: "Ezen, ziola, Jainkoak eguntzen ditu bere eskuetarik yalgi-arazi dituen guziak eta orotaz arthatzen dun. Eta beraz arthatuko du ere bai nitaz, bai nere emazteaz eta bai nere haurrez."

Eta ozoan biji zen aita hau. Et'aldiz berzeak bere baitharikako edo norbeze edo bozkunun ahamenik etzuen ipar bat ochatzen.

Et'egun batez, ilhun eta bere ikarak selitua, alhorrean ari zelarik, ikusi zituen chori batzu basu batean sartzen, gero yalgitzen, eta gero laster harat beverat itzultzen.

Hunaudu zen eta ikusi bi ohantze ebaren ondo-ondoan, eta ohantze bakotchean hiru ñimiño bat baino gehiago berriki yalgiak et'oraino ez limatuak.

Bere laverat ar-itzul eta, begiak alchatzen zituen artetan eta norbeitek chori heieri: hauk berez umeen bazkatzen zuan-zuela zahiltzen.

Baniuen, hora nun chorizama hetarik bat helke zelarik bere moskotraretik, bai batek harrapan hartzen duen et'ainen airea errenuaiten. Eta doa amagaichoa, tiinta manaskan, debaldetan begal ukaldika haren aztapainen arteau.

Hori ikusi eta, ~~"asaldatua oraino ainguiean, baino gehiago, bere baitha guziak miretzen zuukan lanean ari zen gizona~~: "Ezen, zion ogeoak, amaren ahiltzea, haurren hiltzea da: Nere haurrek ez dute hek ere ni baizik. Ni zuan nabila, zer bilhaka laitezke?"

Eta egun guziau ilhun eta goibel egon zen, eta berik etzuen egin aratseau.

Biharamunean, alhorrerat bara-zuin eta, "nahi ditiat, derama, ama gaicho

haren umeak ikusi. Ez duk berzerik! Eugueitik bat baino gehiago baduk gosearekin hilik." Eta badoa dasurat.

Eta, so eta so, ikusten ditu umeak avras ontsa: bihi batek etzuen iduri deuseren eskasik ukan zuela.

Zer ahal zaiteken, Kordokatua, gordatzen da ikusteko zer gertatuko zen.

Et'ipar baten buruan tiuntaño bat aditzen du et'ikusten hegalek joan ahala heldu bigarren ama bildu bazkarekin eta bazkaren emaiten ume ñimiño guzieri behechgoarik gabe. Izan zen guzienzat eta umechurche behavrak ez ziren izan baztertuak heren behavrean.

Eta Letarteaz ikaran zagon aita harek zer ikusi zuen evran zion aiatsean berze aita hari: "Zertako Kordoka?, dio humek. Bere hauvrak Jainkvak nihoiz ez ditik bazterrerat uzten. Badik haren amodioak guk ezagutzen ez dakogun chokorik. Sinheto, goita eta maita dezagun, eta goatzila bakean gure bideari."

"Hi baino lehen hiltzen banaitz, nere hauvrek aitazat hi izanen hute; ni baino lehen hiltzen bahitz, ni nuk hirenen aita izanen.

"Eta hek beren behavreri buru emaiteko adineratu gabe, bat eta berzea, hiltzen bagira, aitazat ukanen die zeruetan dagon Aita."

– Lamennais –

Le 28 mai 1927

Jn Lespade

22 sur 30

Jainkoa baitan fidantzia

Bi gizon elgarren hauzo ziren; biak ezkonduak, ~~eta~~ haur ttipi andana batekin eta ororen hazteko, bakochak bere lana bakar bakarrik. Bietarik bat kechatzen zen bere baitan erranez: « Hiltzen vanaiz edo eritzen, zer bilhakatuko dira ene emaztea eta haurrak? » Gogoeta horrek ez zuen aphur bat ere uzten eta bihotza mirriskatzen zakon har batek fruitu bat eguiten duen bezala, haren barnean gordea dagolarik.

Alta gauza bera gogoetatu zitzaion bertze aitari ere, bainan ez ~~zakon~~ zuen guehiagoko demborarik galdu hartan erranez:

« Jainkoak, zornak ezagutzen baititu kreatura guziak eta heieri kasu egiiten, begiaturen gaitu ni eta nere haurrakere. »

Hau bakerik haundienean, ~~bertz~~ bizi zen, bertzeak aldiz ez zuen sekula bake mikorik ez eta ere bihotzeko gozorik.

Egun batez lanean ari zelarik bere landetan ilhun eta laneko gogorik gabe, bere beldurrarekin, ikusi zituen zombait chori ~~batzu~~ sartzen brasta batzuetan, ateratzen eta dembora gutirik barnean berriz yiten. Hurbiltzen da brostari eta ikusten bi chori ohantze bat bertzearen ondoan, bakotcha ume andanana batekin, berriki atherayak eta oraino lumarik gabeak.

Bere lanerat itzuli eta arthetan begiak altchatzen zituela behatzen zuen chorier zoinak ari ziren: Joan, jin eta bazka ekar beren umeeri.

× oraino ainzinean baino gehiago asaldatua bidaditu zuen bere baitha guzia lanean ari zen gizonak ←

Bainan horra nun ama heietarik bat sartzen ari zelarik bere aokadarekilan, arrano batek hartzen duen eta eremaiten. Ama dohakabeak debaldetan indar egiten zuen haren haztaparretarik atheratzeko eta saminki chichtu egiten.

Gauza hori ikustearekin lanean ari zen gizonari bihotza gehiago ilhundu zitzaion zeren gogoeta hau egiten zuen bere baitan: „Amaren herioa, umen herioa da. Nerek ere ni baizik ez dute. Zer bilhakatuko dira, niri huts egitea gertatzen bazait!„ Egun guzia iragan zuen ilhun eta dohakabe eta gau guzitik ez zuen lorik egin ahal izan.

Biharamunean landetarat itzuli zelarik bere baitan egin zuen: „Nahi ditut ikusi ama gaicho haren umeak. Dudarik gabe bat baino gehiago oraikotz hilik daude.„

Brastaren alderdirat hartu zuen, behatu eta ikusi zituen ume guziak itchura onean. Bihibatek ere ez zuen iduri amaren eskasa ezagutu zuela. Gauza horrek pochi bat harritu zuen eta gorde zen ikusteko zer gertatuko zen. Dembora gutirik barnean entzun zuen chichtu ttipi bat eta ikusi bigarren ama ekartzen demborarik galdu gabe bildua zuen janaria edo bazka, ume guzieri zatitzen bate behechgorik gabe eta ~~bakotchak~~ izan zen ororen doja. –

Hola umezurtz dohakabeak ez ziren izan laguntzarik gabe utziak beren behar ordu haundian.

Jainkoaren laguntzaren baitan fidantziarik izan ez zuen aitak erran zion aratsean bertze aitari zer ikusi zuen. Hunek ihardetsi zion: „Zertako grina; Jainkoak ez ditu sekula bereak ahazten. Haren amodioak baditu segeretu batzu guk ezagutzen ez ditugunak. Sinhets dezagun esperantza izan, maita eta gure bideari jarraik bakean. Zu baino lehen hiltzen baniz, ene haurren aita izanen zare, zu hiltzen bazare ni bano leheno, ni izanen naiz zureen aita eta bat eta bertzea hiltzen bagiria ~~gu~~ haurrak berenaren egiteko ahalean izan gabe, aitatzat zeruetan den aita izanen dute.

Chilibolost Michel.

22 sur 30

Jainkoa baitan sinhesterekin igurikatu behar dela

Bi gizon elgarren anzoan bizi ziren, bakhotcha bere emazte eta haur katsiarekin eta heyen bizipidetako bere lana bakharrik. Bietarik bat bere baitan arrangura zen, ziolarik: « Hiltzen ba niz edo eritzerat heldu ba niz, zer bilakatuko dira ene emazte'ta ene haurrak?" Gogoeta hori etzezaken ohil eta bihotza zakon-faten, hala-nola bihian gorderik dagon harrak, hori faten duen bezala.

Naiz ganza bera gogoetaratu zitzaion bertze aitari ere, etzen gehiagorik acholatu, ezen zion « Jainkoak bere egintza guziak ezagutzen eta gerizatzen dituenak, arta hartuko dik nitaz ere, bai eta ere ene emazte'eta ene haurrez. »

Eta bakean bizi zen; lehenak aldiz etzuelarik bere baitan gozatzen ez sosegurik ez gozorik. Egun batez lancan ari zelarik kampoan, hits eta desegina bere beldurrarekin, ikusten ditu chori batzu sasi batean sartzen, hautik ateratzen eta laster oraino beraiz jiten; urrantzen da eta ikusten ditu bi ohantze elgarren ondoan ezarriak, bakotchean zombait unne berriki ateraiak eta oraino humatzekoak.

Bere lanerat juan eta, noiztenka begian altchatzen zituen eta behatzen juan-jinka beren unnen hazkurria ekartzen zutela zabiltzan chorier. Eta horra nun, ama hetarik bat heldu zelarik bere ahokadarekin, austore bat lotzen zaion, duen eremaiten, eta ama gaichoa debaldetan zalapartaka ari zen aztaparren artean, ttinka z samin batzu egiten zitucla.

Ganza hori ikustearekin, lancan ari zen gizonak, lehen baino arrangura du bere baitan, "asmatzen zuelakotz" ama hilez geroz, umeak hilak dituk.

Bihiaramuncean " Nuek ere nic bakharrik ; zer bilakatuko dituet, huts egiten badaet? » Eta egun guzia ilhun eta hits iragan zuen eta gauaz berik etzuen egin.

Biharamuncean laudarat jin zelarik, Jesu bere bahtan : « Behar ditiat ikusi anma gaicho haren ungeatik ; ez duk sudarik kutsia engoitik hilatik dituk » eta badoa tabiari buruz. Eta behatzearekin, ikusten ditu uneak sendo ; batelk ere etzuen ikusi sens paiaturik. Gauza hortaz harritua, gorbetzen da ikustetako zer gertatuko zen. Eshe labur batez buruan antemaiten du aihuño bat eta ikusten bigarren anma aiduru ekhartzen hilbu zuen azpikuria ; zatitu zuen unne guzieri berdin ; sencutzat bazen eta unne churtchak etziren bazterrerat utziak izan berey ezerian.

Eta jainkoaren arduratasunaz sulatu zuen aitatik, ateri hartan erran zion bertze aitari, zer ikusi zuen. Eta hunetik charrestako : « Arrangura ? zertako ? Egundaino jainkoak bereak ez ditu beren gisa utzi. Haren anodiak baditu ezagutzen ez bitugun segeretu batzu. Sinets bezagun : Sinets bezagun, haren gauik iguriltza bezagun maitu bezagun eta bakean goazen aintzina gure bidean. Zu baino lehen hiltzen bada, ene haurrentzat izanen zirae aitá bat ni baino lehen hiltzen bazira zuretaz arta harturko dut, eta bat ala bertzea hiltzen bagira, berenez beren egitekho adinerat hobu gabe, hor izanen dute Aitá Zeruetan.

M. Mendiboure

Jean Baptiste Mazéris
Grand-Séminaire
Bayonne

JHC
22 avr 30

+

Uska-lan.

Jinkoaren sinbestekin éginduktzia.

(Souletin)

Bi gizon aizo ziren, eta baietarik bakhotchak bazian emaztia eta baour ttipi ountsachka ; eta baien ororen bizipidetako bere lana bera.

Hourra-noun gizon baietarik bata eskerniatzen zen erranez : « Hil edo erit banendi zer jin litazke ene emaztia eta ene haourrak ? »

Arrentkura horiek etzian habore uzten ; eta bai ttipiki-ttipiki motchorkatzen bihotza hala-noula haurrak motchorkatzen beitu uzta noun ere saartzen beita.

Nabiz ber arrentkura jin zeion bergaiza, beste aitari ere, etzen orobat hortan ekhuratu : « Ezi, zioun, jinkoak ezagutzen beitutu berak egin guziak eta hetzaz kasu hartzen beitu, bergaiza, kasu harturen du ere bai nitzaz bai ene emazte eta haourrez. »

Holatan haou bakian bizi zen, bena lehenak arte hartan etzin demendren zori-hountarzunik ez boztariorik tehestatzen.

Egun batez kampo-lanetan ari zelarik, bethi bezaiñ erreus eta zedi bere lotsaren pian, ikhousten du tehori zombait khapararte batetan sartzen, hantik elkhitzen eta hanti laster arrahatjiten.

Hullantzen da, eta ikhusten du haiñ bestereki bi habia algarren khantu-khantian eginik, haïetarik bakhotchian bazen hume saldochkot bat orano berri kuskutik elkhirik eta orano ~~pikarai~~ pikarraï

Lanialat arra utzul eta, nouichta-nouichta begiak altehatzen zutian sogiteko tehori haïer, ~~zaiñ~~ joun-jinkan ari beitziren bere humer hazkurriaren ~~ekhart~~ bilhatzez.

Houna-noun ametarik bata sartzen zelarik bere muskotarekin, bat-batetan, boulltro batek hatzemaiten du eta aidez-aide altehatzen, ber demboran ama gaïchouak indarkatzen zelarik ~~ezen~~, bena hutsila, haren aztaparren artian, heiagoa ozen elibat entzunerazten zutian.

Horren ikhoustiari gizon lanian ari zenak asmatzen du bere arima aitzinetik beno orano ourdinago Houna zer zian gogouan. « Amaren hiltzia, humen ere hiltzia date. Ene haourrek ere eztie ni baizik; zer gerthatuko dira ni mentsten banitzaie.? »

Egun orotan ulhun eta erreus egonik, gaia hel eta etzian lo pikorrik egin ahal izan.

Biharamenian, beriz alhorrilat utzultziarekin ~~ultziareki~~ haou dio bere buriare ki: « Nahi dut ikhousi ama ~~g~~ dohakabe haren humiak: prefosta zombait zenturik dira oraikoz. » Eta ber demboran badoua khaparrtoiari buruz.

So egiten du eta ikhousten tehori humiak oro ountsa ekharten; ez batek etzian uduri egari ziala.

Hortzaz harriturik, gordatzen da so-egiteko zer igaraiten zen. Dembora llabur baten burian, entzuten dut piunta bat doi-doia ezagun / eta ikhousten du bigerren habiaren ama ekharten laster-lasterra bildu ahal ukhen zin janharia, eta ororen behezkeriarik bate gabe emaiten deie beren mouchiñia, bazen ororentako, etzien zurtzak ahatzerik beren zori-gaitzian.

Arratsen, aita, zeluko lagungoua hounaz dudatu zenak, erraiten do beste aitari, zer ikhousirik. Beste harek ordian haou erraiten deio « Zerentako arrenkurat? Egunda no jinkouak eztutu beriak utzi. Haren maitetarzunak badu hountarzun gorde elibat gouretako, guk ezagutzen eztutugunak. Linhets dezagun hartan, eguki dezagun haren ganik, eta maithat dezagun, eta hola bakian aitzina ~~gou~~ gouatzen

buitre (Vautour)

gure bidian.

« Ni hiltzen baniz zu beno lehen, ~~z~~ izanen ~~z~~ zira ene haourren aita, eta zu hiltzen bazira lehenik, ni nukezu zouren aita. Best'alde bai bata bai bestia hiltzen bagira goure haourrak herenaren irabazteko hountu gabe; Aitatako Aita zelietakoua dukie.

Laus Deo

JBte Mazéris

Barcus ...

Prière de vous rappeler que vous avez à faire à un Souletin

22

Yainkoa baithan behar dugun fidantzias

Behin batez baziren bi auzo, biak familiatuiak, haur lerro banarekin, hok oro yitekoak, eta denak bere lanetik hazi behar.

Bi auzo hetarik bat beraz, grigna tzar batek hartarik, gogoeta zagon, bere baithan egiten zuelarik: "Hiltzerat edo eritzerat heldu bahiz, zer bilhakatu behar dira hire emaste eta haur gaichoak?" - Eta sarthuan sarthu, grigna tzar horrek ez zakon bakerik uzten, eta kitzi kitzi, haryo fruituan alha den harraren gisa, barne guzia ~~beretzerat~~ beretzerat zeram(ak)on.

Bigarren auzoa ere gogoeta berak eginik zagon, bainan gehiagoko khechagune ~~eta~~ edo hersturarik gabe, ziolarik: "Yainkoak bazakik zer duen eginik eta orotaz artha hartzen dik; orhoituko ahal duk bada hitaz, ~~ene~~ hire emaste; eta haurretaz". - Eta gisa hortan, bigarren hunek dosegu gozo batean zeraman bere bizia, bertzeak ez zuelarik aldiz sekula santan behar bezalako deskantsu ez bihotzeko gocho bat yastatzen ahal.

Egun batez, kampo-lan batean ari zelarik

haren umiak, gehienak hilak zuzkek ba engoitiik"
Badoha beraz delako sasiperat eta zer du ikhusten?
ume guziak erne eta pichkor, ez zuten seurki iduri
eskasiarik ikhusi zutela

Estonatua gordetzen da, eta barrandan phaatzen zer
iraganenden ikhusteko. Ichtan baten buruko aditzen du
Aiuttaño bat: huna bigarren ama zalhu zalhuia
beregi
heldu umen phazka bildurik, nehor behechi gabe
zathikatzen du, dener beren pochia emaiten du.
ume churtcher berdin, bazterrerat utzi gabe beren
eskasia gorrian

Arratsa yin zelarik, Yainkoaren zuhurtzia arthatsua
baithan sinheste ahula izan zuen aita harrek
khondatu zun bigarren aitari zer ikusirik zagon.
Eta hunek arrapostua: "Zertako buruak bero?
Yainkoak ez ditik sekula bereak ahanztten. Guk
ezagutzen ez asmatzen ahal ez ditugun itzuliak bazauzkak
haren bihotzak. Sinhets dezagun, maitha dezagun
eta goazen aintzina gostuan bakotcha gure bideari
Hi baino lehen hiltzen banis, ene haurrak hire gain;
eta hi lehenago yuhan bahiz hire haurrak eneak izanen ditak
Eta biak, berenaz eiteko heinerat heldu baino lehen, hiltzen
bagira, aitatzat ukhanen die han zeruetan dugun
Aita hura

S. Mailluquet
d'Hasparren

Arichtezjak ezindua, bere bethiko grigna zela medio, ohartu zen sasipe batean sartzen ziren choriño batzuer eta ikhusi, handik yali ondoan, berehala lekhu bereat biltzen zirela.

Hurbiltzen da beraz, eta ikhusten ditu bi ohantze bat bertzearen aldian, eta bietan ume andana bat doidoia kuskutik yaliak eta oraino larru has.

Bere lanerat itzuli eta, artetan burua altzhatuz, ~~eta~~ behatzen zuen chori heen yuan yiner beren umeen phazkarekin.

Eta horra nun bere thornuarekin (1) sasipean sartzerat dohalarik, belatz (2) batek har eta yuhan duen bat; ama gaichoa debaldetan ari da zalapartaka aztapar zorrotz heturik yali beharrez, bihotz erdiragarri diren tiulta samin batzu egiten dituela.

Hori ikhustearekin gure langilearen barnea egundaino baino nahasiago eta ~~tricht~~ ilhunago phaatu zen " ezen, zion bere baithan, ama hil, umiak hil! Ene hek ere ez die ni baizik; zer egin behar dute ni geldutzerat heldu banaiote! "

Eta egun guzia ilhun eta trichte erazan ondoan ez zuen gau hartan lo chortik egin.

Biharamunian, bezperako lan berean baitzen: " To, egin duen bere buruarekin, behar tiuk ikhusi ama dohakabe

1° Mokotara = ne rend point l'idée de becquée
2° Belatcha = épervier j'ai préféré belatcha à arranoa p.e.q. plus commun chez nous.

Grand Seminaire

André Aranatz

Thème basque.

Fidanza Jinkuatan.

Bi gizun aizo zien, ezkunturik eta haur tchipi andana bedarerekin, oro horien phicotik bizi. Bata izigarritan bihozkatzen zen, goguan igaraiten zialarik: „Hilzen edo eritzen baniz zer bilhakatuko dirade ene emaztia eta ene haurrak!" Gogoeta horrek ezeion phausurik eta jaten zeion bihotza, hala nula har batek nun gorderik dagon fruita.

Nahiz bestiari ere ber gogoetak jin zeitzon etzeien kasurik. Ezen gogo zian: Izatia zor deien guzien jakitatia eta artha dian jinkuak, nitzaz, ene lagunaz eta ene haurrez artha harturen du." Eta holaz leñhurru bizi zen, bestiak phãsu eta barneko boztario menik etzialarik.

Egun batez, alhorian lanian ari zelarik, beldur horrek barnia ulhunturik eta iruchkirik zerolarik, tchori zumbait ikusi zuhan khapararte batetan sartzen, elkhitzen eta orano berehala jiten. Hullanturik ikuzten dutu bi habia alkharri etcheka eta bakhotchian hume andana bat berriki ikuskutik elkhirik eta orano lumatzeko.

Berriz laneraturik, noizteuka, buria alchatuz, so egiten zian khorien juan jineri, bizigallu ekharten zielarik bere humeri.

Bena hora nun, nuiz eta ere ametarik bata sartzen beitzen bere moskotarekin, bulltre batek hartzen dian eta aidatzen, nahiz ama gaichua thai gabe auherretan indarkatzen zen haren aztaparren artian, igorten zutialarik piunta bihotzgarri elibatzu.

Ikhuste horrek langiliari bihotza egotchi zeion sekulan beno haboro; " zeren gogo zian, amaren hiltzia, humen herriua zela. Enek ere nitzaz besterik eztie, zer bilhakatuko dirade, ni faltatzen banitzaie ou peut être mieux; nik hux eguiten badet ? " Eta eguna oro ulhun eta egotchirik igaran zian, eta gaian ere begirik etzian zerratu.

Biharamenian utzulirik alhorretarat, goguan dio: " Nahi ditiat ikusi ama gaicho haren humiak. Ingoitik habuenak dudarik gabe hilik dutuk. Eta thartaren onduala badua. So sagoelarik ikusi zutian humiak oro azkarian, bakhotch batek ere etzian uduri igurtztu ziala. Espantaturik, gordatzen da goaitatzeko zer igaranen zen.

Dembora llaburretan barnen, entzun zian piunta arhin batzu eta ikusi beste ama lehiarekin ekharten bildu hazkurria eta orori bardinzki zathikatzen. Izan zen ororentako eta humezurtzak etziren izan utzirik beren zorthe thorpiari.

Ordian jinkouaren arthan behar den sinhestia eskaz zian aita horrek, arratsan beste aitari erran zian zer ikusi zian. Eta hunek ihardetsi zeion: " zertako larderiaz tinkaturik egon? Sekulan

jinkuak bere haurrak ezdutu ahazten. Haren amodiuak badutu guk ezagutzen ezdutugun segretiak. Sinhets dezagun, esperantcha ukhen dezagun, maitha dezagun eta jarraiki bakian gure bidiari. „Su beno lehen joiten banai herriuak, ene haurren aita zirateke; ni beno lehen jinkuak deitzen bazutu zuren aita izanen nuzu.

„Eta biak hiltzen bagirade haurrak beraienaren egiteko adiniala heltu gabe, ukhenen die aitatzat, zelietan den Aita.“

André Aranatz

Seminariste d'Ainharp

P. S. Tout d'abord j'avais traduit la phrase suivante: „Et cette pensée ne le quittait point et elle rongeait son cœur comme un ver ronge le fruit ou il est caché.“ Gogoeta horrek etzeion phausurik eta harraskiñatzen zeion bihotza hala nula har batek mirmitkazen baitu nun gorderik den uzta.

Ces deux mots sont usités chez nous dans le langage courant pour signifier „ronger“.

Pour me conformer à l'impression courante, j'ai préféré employer uniformement le "u", bien que chez nous nous l'écrivions comme nous le prononçons, tantôt "u" et tantôt "ou" "dugu", "jinkouak"

25/

Yainkoari behar dela fidatu.

Bi gizon bizi ziren elgarren anzoan, bakotcha bere emaztearekin eta haur multcho batekin, bere lana zuelarik bakharrik heien hazteko.

Bi gizon hetarik bat griña gorrian zagon, ziolarik: «Ni hiltzen edo eritzen baniz, zer bilhakatuko dira ene emaztea eta haurrak?» Gogoeta horrek beretua zaukan eta yankatzen zion bihotza, har batek bera barnean gorderik dagon igalia yankatzen duen bezala. Bizkitartean, nahiz gogoeta bera yin zitzaion bertze gizonari ere, han etzen horri behatu, erranez: «Yainkoak, irazaki guziak ezagutzen eta arthatzen dituenaz geroz, artha hartuko du ere nitaz, ene emazteaz eta haurrez.» Azken han bizi zen beraz deskantsuan, bertzeak etzuelarik yastatzen ez pausu izpirik, ez barnetikako zorionik.

Holetan, bere alhorrean lanean ari zen batez, gogoa ilhun eta beldurrak setiatua, ikhusi zituen zombait chori sasu batean sartzen, handik yalgitzen eta laster berriz itzultzen oraino.

Hurbiltzen da, eta huna bi ohantze elgarren sahetsean ~~fun~~ moldatuak, eta hetarik bakotchean ume andana bat berriki atheraiak eta oraino lumatcharik gabe.

Bere lanerat itzuli ondoan, begiak altchatzen zituen noiztenka eta ikhusten zituen choriak harat hunat zabiltzala, beren umeri bazka ekharriz. Betbetan, huna nun ama hetarik bat sartzera zohalarik bere ahokadarekin, buzoka batek arrapatzen duen eta eremaiten airez aire; eta ama gaichoa haren aztapar-pean ari zen zalapartaka, bainan debaldetan, adi araziz bere deiadar saminak.

Hori ikhustearekin, lanean ari zen gizonak senditu zuen bere bihotza aintzinean baino asaldatuago oraino, « ezen, zion bere baithan, amaren heriotzea umen heriotzea da, eta enek ere ez dute gehiago ni baizik: ni eskasten banitzeie, zertan dira? » Egun guzia iragan zuen ilhun eta muduri, eta ganaz lorik etzuen egin.

Biharamunean, alhorrerat zohalarik, egin zuen bere baithan: « Behar dituk ikhusi ama dohakabe haren umeak; engoitik asko hilak dituzkek! »

Eta badoha sasurat buruz.

So egitearekin, ohartu zen oro untsa zoatzila: batek ere etzuen iduri pairatu zuela. Gerthakari hortaz harritua, gordetzen da ikhusteko zer iraganen den.

Bultta baten buruko, aditu zuen piuntta mehe bat eta ohartu zen bigarren ama heldu zela leyaz, bildua zuen bazkarekin; orori bardin zathitu zuen: bazen guzientzat eta gisa hortan unechurtchak etziren berengabezian utziak izan.

Arratsean, Yainkoa baithan fidantzia eskas izan zuen aitak khondatu zion bertzeari zer ikhusi zuen. Eta hunek orduan: «Zertako griñatuko gira? Yainkoak ez ditu behin ere bereak galetsi. Haren amodioak baditu guk ezagutzen ez ditugun ahopeak. Dezagun sinhets, igurika eta maitha, eta bakean yarraik giten gure sailari. Ni zu baino lehen hiltzen baniz, zu izanen zira ene haurren aita; zu lehenik yoaiten bazira, ni zurena. Eta biak hiltzen bagira gure haurrak berenaz egiteko heineratu gabe, aitatzat izanen dute gure Aita zeruetakoa.»

Jean Uhart

Seminarska naloga

Izbrani pesmi: Ch. Péguy

+

Jean Hiriart-Urruty
apez-gaiak
frantsesetik eskuaralatua

Bigarren bertutearen mixterioratеko sartzea

Parabola guziak ederrak dira, haurra; handiak dira parabola guziak, eta denak maitagarriak, parabolak.

Parabola guziak hitza dira, bai, Hitza, la parole et le Verbe

Jainkoaren hitza, Jesusen hitza.

Oro berdin-berdina, oro betan,

Jainkoaren hitza, Jesusen hitza.

Bat bertzea bezala-bezala.

(Jainkoa atheka batean jarri da, haurra, | bien holako

Atheka gaixtoan:

eskas | Gure beharretan) d'avoir besoin de nous.

Denak bihotzetikakoak dira, denak berdin-berdina, eta bihotzerat doazi,

Bihotzari dira mintzo.

Bainan denen artetik, esperantzari datxizkon hiru parabolak

Huna heldu:

Parabola guziak hala direla, hiru heiek dira, heiek, handiak eta xuxenak, heiek lañoak eta maitagarriak, heiek ederrak, heiek goxoak eta bihotzari josiak. horiek

Oro hala direla, heiek dira, heiek, gizonaren bihotzari josiak, heiek zaizko goxo gizonaren bihotzari. horiek

Bertzetarik, nik dakita? berex bezala dira.

Badaukate behar-bada beren baitan zer bat, bertzetan ez den, ez dateken halako zer bat.

Baitaukate behar-bada beren baitan .., hots, gaztetasunki ?, haurtasunki ? gorde bat,

Bertzetan holakorik badenetz ere ez baita nehor ohartzen.

Oro hala direla, heiek dira heiek gazte, heiek fresko, heiek hauriño, heiek dira heiek higatzeksoak.
Zahartzeksoak.
Higatuak, zahartuak, ez. |?|
Hamahiru, bai eta hamalau mende huntan erabilki eta, zer? bi mila urthe huntan, gazte, eta menden mendetan barna, lehen egunean bezain gazte.
~~Fresko~~, garbi, gaixoño,
Hauriño sort-egunean bezala.
Hamahiru ehun urthe huntan (izaki eta giristinoak), bai eta hamalau ehun urthe huntan,
Hiru parabola heiek, (barka diezagula Jainkoak),
#Izilka bereturik dauskate bihotzean bertzek ez bezalako lekua.
Jainkoak barka diezagula, giristinoak izanen direno,
Izanen direno, erran nahi baita behin eta behin, |bi ez|
Menden mendetan izanen da hiru parabola heientzat
Bihotzean, gordde-gorddea, xokoño bat.

Charles Péguy

"Le porche du mystère de la deuxième vertu" edo "Bigarren ekandunaren ilhunbetarako sarrgia" derizan Charles Peguy-ren olerkitik Euskualzaleen Biltzarrak berezi lan-ekheia, Pier Charritonek eskuaraz emana

?

Elegia guziak ederrak dituzu, ene haurra,
guziak handiak, guziak maithagarriak.
Elegia guziak dituzu Elhea eta Hitza,
Jainkoaren elhea, Jesusen elhea.
Guziak berdin dituzu, guziak batean,
Jainkoaren elhea, Jesusen elhea,
Hain berean.
(Bera duzu Jainkoa hain hortaratu, ene haurra,
Gutaz behartzeko behar-ordu txarrean garthatu)
Guziak berdin bihotzetik heldu eta bihotzerat
joaki,
Bihotzari dituzu mintzo.
Bainan guzien artetik huna: Itxaroaren hiru
alegiak
Heldu.

Eta guzien artean handiak zaizkigu eta xuxe-
fidèles ? nak, guzien artean kartsuak eta amultsuak,
guzien artean ederrak, guzien artean mai-
thagarriak eta bihotz-hunkigarriak.
Guzien artean hurbildanik datxikote gizonaren
bihotzari, guzien artean maithagarri zaiz-
kio gizonaren bihotzari.
Badugu hauientzat ez dakit zer atxikimendu berezi.
Baduketelakotz beren baithan — zer?..ez jakin
— bertzetan ez den, ez dateken ere zer
baitmenturaz.
Badutelakotz beharbada beren baithan halako
gaztetasun bat, ezagutzen ez dugun haur-
tasun bat.
Ez asmatzen ere bertzetan.
Guzien artean gazteak ditutzu, guzien artean he-
? zeak, guzien artean haur-hotzak, guzien
artean higatzekoak,
Atsotzekoak.
(Batere) ez higatuak, ez atsotuak.
Hamahiru eta hamalau mende hautan erabiliak

? izanak gatik, bai eta bi mila urthe hautan
ere, eta menderen mendetan, lehen egunean
bezain gazte.
Batere ez histuak, ez zikinduak, ez hantuak,
Lehen egunean bezala, berdin haur.
Eta hamahiru ehun urthe hautan baitira
girixtinoak, bai eta hamalau ehun ur-
the hautan ere,
Hiru alegia hoiek badute (jainkoa, zuk bar-
kha!)
Xokho berezi bat gure bihotzetan.
Eta jainkoak barkha diezagula girixtinoak
izanen direno
Bai haradino, beraz bethi-bethiradino,
Menderen mendetan, izanen da hiru alegia
hoientzat
le cœur
Xokho ixilño bat gure bihotzetan.
secrète

GRAND Séminaire
Bayonne.

Bertrand Maïtia.
Aincille.

Iguripeneko mixterioaz aintzin-solas bat.

itzultzea ez da emendatzea

"

Alegiak oro, haur maitea, ederrak ditutzu, eder eta handi, handi eta maitagarri.
Guziek elea eta Hitza daukate, Ez
Guziek Jainkoaren hitza, Jainkoarena bezala, Jesusena ere.
Denak, bai den denak, Jainkoak erranak, Jesusek errepikatuak eta denak berdin.
Haur maitea, Jainko ona gutaz behartzeko, zinez ateka izigarrian jarri duzu.
Oro bihotzetik heldu ditutzu, oro bihotzerat joaki eta oro bihotzari mintzo.
Bainan guzien artean, horra lehen lerroan, iguripenaren hiru alegiak.
?? Guzien artean, zoin handiak eta zoin xuxenak!.. Zer kartsutasuna eta zer amodioa!..
Bai ederrak ditutzu, eder bezain maitagarri, eta hiruak hurbil eta tinki lotuak gizonaren bihotzari, hain ditu maite.
Ez 3/ Halako leku berezi bat bezala ba omen dute, bertzek ez duketen zerbait badutelakotz, halako gaztetasun bat, halako bertzetan ageri edo kausitzen ez den haurtasun bat beharbada.
Gazte dira bai, guzien artean, gazte eta fresko, haurño batzu iduri, oraino higatzeko, oraino zahartzeko, gehiago dena behin ere higaturik, behin ere zahar-turik izaiteko oraino.
Hamahiru, hamalau ehun urte badu, zer... bi mila urte [gure eskuko direla], mendek eta mendek bezanbat urte badutela eta halere bethi lehen egunean bezain gazte, lehen egunean bezain berri, ezti eta garbi, aingeru batzu iduri.
bien ?
Hamahiru, hamalau ehun urte badu girixtinoen agertzeak, eta Jainko onak barka dezagula, hiru alegia horiek bethidanik gure bihotzetan segeretuzko lekuño bat badaukate.
Beraz, girixtinoak direno eta Jainko onak barka dezagula, bai girixtinoak direno, erran nahi baitut, bethi eta bethi, menderen mendetan, hiru alegia horientzat izanen da nehork jakinen ez duen xokoño bat gure bihotzetan.
?

B. Maïtia

Félix Rionspeyrous

-Bigarren bertuteko mixterioari behago bat- ??

Behago bat

Zoin ederrak diren alegiak, eve haur maitea, denak berdin goresgarri eta maitagarri!
Denek jainkoaren eta Berboaren berri daukute salhatzen
Denek jainkoaren eta jesusen nahia daukatelakotz berekin
Batzuek bertzek bezela den denek bat egiten dute jainkoaren eta jesusen erakaspenarekin
? — Jainkoak bere burua estekatu du, zeren, bere nahitarat, nahi izan duen gure laguntzaren beharretan jarri—
Denak jainkoaren bihotzetik heldu dira eta ~~z~~ xuxen gizonarena kausitzen dute hain dira bihotzarendako eginak.
Bainan oroz gainetik esperantzaren hiru alegiek bereziki mushatzen dute
Guzien artean zoin diren aberatsak eta atxikigarriak zoin diren eztiak eta amultsuak, zoin diren oraino ederrak eta maithagarriak zeren duten bethi bihotzari hel egiten
Beha nola dauden amarratuak gizonaren bihotzari eta zoin laket zaizkon huni!
Badute bertzek ez bezelako begitarte berezi bat bertze alegietan aurkhitzen ez den eta aurkhi ere ez ditaken zerbait batek emana.
Eta hori beren baithan badaukatelakotz menturaz gordea halako haurtasun bat edo gaztetasun bezela bertze nihun ~~ok~~ igurikatzen ez dena.
Egia erran esperantzaren hiru alegia horiek bereziki gazte

eta fresko daude hauna bezela oraino berri, bethi gordin, batere chahartu, higatu eta akhitu gabe.
Hamahiru edo hamalau mende huntan edo hobeki erraiteko bi mila mende huntan erabiliak izanak gatik beren lehen eguneau bezen gazte daude eta egonen ere menderen mende bethi.
Haurño baten pare nola dauden bethi berri, garbi eta ixil!
Hamahiru eta hamalau mende huntan guixtinoak izanak gatik hiru alegia horiek – jainkoak barka dizagula – gure bihotzean beretu dute ixil ixila gordekia ttipi bat
Eta – jainkoa ez dadiela samur – guixtinoak izanen direno erran nahi baitut bethi eta bethi menderen mende gizonak begitarte berezi bat eginen diote hiru alegia horieri

Untsa bada ere fortunaz
Eta gaizki bada kostumaz

Félix
Biauspeyrous
Arrossatarra

Seminarioko sarketa:

[Itzulpena euskara-frantsesa]

Gaia: Jaurès [Hiriart-Urruti]

✝

1er Prix 100 f

Version Basque.

Jaurès.

Ce nom a l'air basque. Jauretche est un des noms basques les plus purs, que l'on trouve dans n'importe quel coin du Pays Basque. Mais nous n'aurions pas sujet de nous enorgueillir, même si celui qui s'appelle Jaurès, député socialiste rouge, était d'origine basque.

Tant cet homme est naturellement pervers, retors, mal intentionné. il est de ceux qui ne cherchent que des sujets de conflits entre les petits et les grands, les riches et les pauvres, calculant le lieu, le moment, le moyen, la manière de mettre la brouille complète entre les patrons et les employés ou les ouvriers, jusqu'à les voir, la bouche baveuse, vomissant des paroles de haine, prêts à se battre et à s'entretuer; sous prétexte de poursuivre le bien de l'ouvrier, c'est à son détriment qu'ils s'agitent neuf fois sur dix, dix-neuf fois sur vingt. Du moins c'est ce que fait, sans trève, le député Jaurès : il n'a pas d'autre occupation que de semer partout l'envie, la haine, la jalousie parmi les hommes.

Et vous dites qu'un homme pareil est député ?

— Oui et non. C'est même pour vous dire ceci que je parle aujourd'hui de Jaurès. En dehors de là, que nous importe, à nous Basques,

que Jaurès soit ou non député du Tarn? Parmi tant de funestes "rouges" un de plus, un de moins, cela ne signifie pas, en effet, grand' chose à nos yeux.

Voici plutôt ce qui mérite d'être retenu — car cet homme est comme un échantillon —:

1°) C'est que tels sont les hommes qui tiennent en leurs mains nos intérêts;

2°) Grâce à quoi et de quelle manière des hommes de cet acabit se trouvent députés, ou réputés tels, alors qu'en réalité ils ne le sont point du tout. Allez vous étonner dès lors si, de la façon dont ils recueillent les votes et comptent les suffrages réunis, les "non" deviennent des "oui".

Que cet homme est un grand agitateur des éléments troubles, c'est ce que nous savons tous. Qu'il n'est pas le seul, nous le savons aussi, hélas!... Mais parce que Jaurès est comme le chef parmi les fauteurs de troubles et de guerre, son nom est plus souvent que les autres sur les lèvres des hommes.

Tout autre "rouge" est aussi ardent que lui à soutenir une loi ou une cause mauvaise, mais lui en est le héraut; il est l'attiseur de l'incendie.

C'est que notre Jaurès a, paraît-il, un souffle formidable pour servir de soufflet. Les poumons solides, le cœur insensible, quoi qu'il dise ou s'entende dire, parole facile, il parle sans cesse et toujours fort. Ce que d'autres diraient en une heure, il n'a pas assez de trois, quatre ou cinq heures pour le dire. Il est, en effet, de ceux qui parleraient les pieds dans l'eau durant des jours, sans arrêt; jusqu'à assourdir à la longue tous ses auditeurs, même ses partisans; car il ne sait se mesurer ni jamais s'arrêter à quelque endroit.

Tel le claquet d'un moulin, sa langue va sans répit.

Je n'entends pas dire que son discours n'est que verbiage, éclats de voix, paroles en l'air. Mais qu'il parle trop, et toujours trop longtemps, tout le monde le reconnaît. Malgré cela il est un homme de grand talent, bien qu'il ne sache pas garder la mesure: son discours commencé, il est intarissable.

Mais, en fin de compte, le plus grand tort du député Jaurès est qu'il n'est pas député. Alors qu'il n'est pas élu, non plus que vous et moi, il occupe un siège; et beaucoup d'autres comme lui. Mais personne ne s'est imposé aussi malhonnêtement que lui: en mentant et en volant des centaines de voix, en cachant celles qu'il n'avait pu voler. Les urnes de deux ou trois communes seraient encore intactes, non ouvertes, aux mains du Gouvernement.

Au dépouillement du scrutin de Carmaux, le maire de cette ville, un détestable "rouge"

nommé Calvinhac, fit expulser par la force publique tous les partisans du candidat de droite nommé de Solages: les autres firent dans la salle ce qu'ils voulurent.

Tout le pays sait, paraît-il, que de Solages est élu haut-la main. Pourtant, la semaine dernière, les députés l'ont exclu de la Chambre et choisi Jaurès comme député, alors que celui-ci n'est pas élu.

Les fripons !...

D. Sallaberry

Grand Séminaire. 7 Mai 1939.

Etienne Urzac séminariste
Sare - B.P.

5°

Versio y Basque

Jaurès.

Par la consonance, le nom de Jaurès rappelle un nom des plus purs et des plus connus du Pays Basque: Jaureteche... Mais nous n'aurions pas à être fiers même si le Jaurès en question, député de la gauche Socialiste, était Basque par le sang... Tant cet homme, naturellement sans droiture, est retors et mal intentionné, ... de cette catégorie d'individus qui, n'aspirant qu'à la lutte des classes: bourgeoisie contre peuple, capitalisme contre prolétariat, sont à l'affût du lieu, du moment, des circonstances, des moyens favorables pour établir partout l'anarchie, rêvant de mettre aux prises patrons, ouvriers entre eux, écumant de rage, au point de s'entretuer en des bagarres sanglantes.

Feignant de poursuivre le bien-être du travailleur, 9 fois sur 10, - 19 fois sur 20, ils agissent à son détriment!... Une fois passé, mais pour Jaurès c'est continuellement!... Faire naître à tous les échelons de la société la jalousie, la haine, la rancune: voilà son unique rôle!

Malgré cela, me direz-vous, un tel être est député?

— Député?! Oui et non!... C'est même là aujourd'hui la raison de mon article sur Jaurès... Dites-moi, que nous importe à nous, Basques, que Jaurès soit député du Tarn ou ne le soit pas?!... Au milieu de toute cette canaille Rouge, un Jaurès de plus, un Jaurès de moins, cela à la vérité ne présente pas pour nous un intérêt bien notable.

Ceci seulement doit être remarqué — car Jaurès n'est qu'un spécimen du genre — à savoir: 1° à la merci de quels charlatans nous sommes réduits 2° par quels appuis, grâce à quelles manœuvres de tels hommes se trouvent être députés, ou du moins soi-disant députés, alors

qu'en réalité ils ne le font d'aucune façon.

Etonnez-vous alors, qu'avec leur manière de faire la propagande électorale et d'effectuer le pointage des suffrages, du négatif jaillisse pour eux le positif!...

Que Jaurès soit un enragumène et un agitateur fieffé: nul ne l'ignore. On sait également qu'il n'est pas le seul de son espèce, hélas! Seulement on entend parler plus généralement de lui, car il apparaît comme l'instigateur des plus acharnés fauteurs de troubles et semeurs de discorde...
N'importe quel autre Rouge trame avec tout autant d'ardeur que lui la création de lois perfides et de mesures vexatoires: mais Jaurès en parlera le premier!... il soufflera le feu.
Car, dit-on, Jaurès a un organe puissant pour souffler! des poumons solides! Par ailleurs, de conscience point délicate, il insulte sans scrupule, "encaisse" sans susceptibilité. S'exprimant aisément, il parle toujours, mieux: il braille toujours!

Trois... quatre... cinq heures! ne lui suffisent pas pour dire ce que un autre expliquerait en une heure, et même moins!... Il est de ceux qui, intarissables, pérorerait sur l'eau à longueur de journées, ... au point d'assourdir ses auditeurs proches et éloignés, car jamais nulle part il n'a su limiter ni relâcher!

... Et le claquet du moulin qui bat constamment, Jaurès parle toujours!

Je ne prétends pas qu'il ne soit qu'un phraseur, qu'il ne fasse que du "bluff" et ne dise que paroles en l'air, non! Il fait trop de discours qui sont toujours trop longs: voilà ce dont chacun convient!
Malgré cela, il a un grand talent: seulement il ignore le relief de la mesure. Et une fois lancé, il est d'une interminable loquacité!

Mais, tout compte fait, le plus grand défaut du simple-député Jaurès c'est qu'il n'est pas député!
Il siège à la chambre sans plus de droit que vous ou moi. Et si pas mal d'autres sont dans son cas, aucun n'y est entré aussi scandaleusement que lui: Hautes, voler des voix par centaines, faire disparaître celles qu'il ne pouvait s'attribuer, ainsi a-t-il réussi!
Ne dit-on pas que les urnes de deux ou trois communes sont encore aux mains du gouvernement entièrement intactes et fermées?

A Carmaux, pour le dépouillement du scrutin, le maire du lieu, l'infâme Rouge Calvinhac, a fait évacuer la salle par les forces de police aux seuls partisans du Candidat de Droite "de Solages": ce qui permit aux partisans de Jaurès d'opérer à leur guise.

Toute la ville sait, dit-on, que de Solages triomphe de haute lutte. Pourtant c'est lui que la semaine dernière les députés ont éliminé, tandis qu'ils ont installé Jaurès à la Chambre, alors qu'il n'en est pas député!
... Quels gredins!

Hiriart-Urrutty 1869-1915

E/17a

Seminarsko saniketak

Narrazioa

Eskual-herritik

Kanpo.

Martzel Mendiburu.

Seminario handiko azken
orhoitzapena.

M.M.

Eskual-herritik Kanpo.

Hogoi urthe irian ene adiskide laguneki Alemanek eremuan nute bortchatzko langile'e. Adin hortan mundua zabal kausitzen du gazteak begien aintzinean. Begiak erne ideki bitu. Ibiltze, ikhasi, zerbeitzen ikhasean eta ikustaz gose da! Nahiken zer nahi usten: Eskual-Herria. Zeri buruz hitzdoaz, ez nakien. Urthe bat osoa zukhan dute "goguetan" erabiltzeko: zer ontasun begiratzen dithuen gure etxeko mintzagaiak eta zenbaite gu Kanio beharago. Ditun beitze Toki gehienak gurtzea utzagan dut "Bizkondaz" Bordalen bereau bainuen egoitza eta niguretzan lan-tokia. Ez nihoz-ere bera soldado begiala. Kazernatik ontsaundt eta ostatutik kanbarat-etz; kanion kango jende langilekin langile. Adi-hortan bekhan dut kango bizi moldearen erdiaitz erortzeak balako bdt egin dautala. Nola irtaten dut? Itzarridt bere buruo botatzen duelarik mainhariak ur hotz freskz harek hatza tapatzen dio: "Balako" daddara bat emaiten. Hotzatsuko zerbait gertatu daut han batzian. Argitik illumetatako dautzi bat.

Arraina ur batetarik bertzera deramotelarik, sendimendu beretzat ditake.

Eta urthe bete kango zeretan lephoraino sartua egonik, nahi dizau dut elkharri zertan, eta zentako guien Eskual-herrian han baino gogo. Zentako den Eskual herrian bizia lakotago maitagarriago. Zerk egiten duen gure balioa, gure indarra? Ezta dudarik beraun ikusi gure gauza balioraik e guitzuenez galtzen zapaltzen ari, higatzen ari, beltzez jende khanitzek in thematzearen, bortchaz.

Hortako, ene Karnet eta Krayounak eskuan kapezetat botatzen nintuen lehenago zenbeit. Begiak zabal zo egin dut gizonen bizian. Kausitzen dithen obra, promiatzbideri: familia, lanak, moldea erlisionea. Eta ohartu egun, gutiz barne, Frantziako toki batzu ederki ditugula! Orduan ene sorlekua begiak hanat itzultziz, osagarriltza iguritu zaut. Aldi bat banio gehiago orroitu naiz ohartu gabe lehenago. Hau egiten nuen "Kantuaz" "Lur khoberitan ez du Eskualdunik".

Banian e dut orduan erran "ongi! lekan gitzen gure etxeko garbi dohatsuan. Bertze jende jagerienak galdetzak guia. Gu zano! Ez khanarretan ez! zeren ohartu naiz gure Eskual herria zano balinbada, eritzerat doala. Lehenago bere buruz segurtatzirakez [illegible] harleta baten barnean, horai ez dela gehiago. Mendiak ibaiak e muga zik: elkhadi arolkharen, khemerabbio ttipiztia dagola. Jauzak, jendeak batzu beitzen gaineau nahasteka dabiltzala.

Gure arbasoek uzu ederra bazuten: "Ez da arrotzik Eskual herrian sartuko". Eta elhea ohaz guillatzeko. Cesar eta Charlemagne harritzatuz fudra igorri zituzten. Banian orai bertzerik da. Zoaina ohotarik sartzen nigun guietarik. Ez erran bera "Eskual herrian gabi begiratu gnà. Berzek ulu dezatela gauk ez hollan, gure sarteko all Gudenduak ditugu.

Diot beraz, Eskual-herria Eskual heritik kanpo dutela maitatu. Urrundik agertu zaut eder eta maitagarri, hurbiletik ez dainkutzen ohartu. Banian! ene begi ohartuak ez dagode begiratu gabe erretzunaren lehen zinaldiak...

Ene ibiltzetan, han ed. hemen hapeiño batzuetan bdu gogoetak nahi

nunke ere zabaldu muinzatuz gainetik
kudiditu muten gainetan. Inkisale mantea
badakizu Karnet Opilhar baten berri. Ha!
dakizu nola mahas mahas ezkiriatzen duen
gogoratu egun arin eta airos dena igaiki,
Opilhar dihuru eta dena lanbro! Ez
cherka beraz, zonbeit berro hauetan begida
finkiritik. Ipo gogoratu ezaiten ditut batzu
berbetik franzotan elgarren artian lesteka
handiric gabe. Madrian izanik ere
hitz-egiten du gure Euskual herriaren
berri. Ori dut spekatzen eskudiaren
luzaz bazterretat utziaren bekatua.

Familiarik ez Beraz "Gerande" departamendun at
heldu ondoko neke baitan nuidagoz: "Nun
dira familiak?" ojiz ouall ikusten denatzkiak
ere Bamion hain guti: Bamion! gure
Lokoñoan familia dakitzen den bat atxuna?
Nihun ez edo lederen espantu guti. Ez
dut erran "nahi gut" artian hainik dela
familia ederrik eta bertzetan bakhan bat
ez dela. Hemen laipatzen ditut Soilki
begien aintzinean lagoken zaizkan gauza
larrienak.

Nadakizu Jendea ez detakela sortu
eta bizi harri kidhkor bat bezala. Harri
mokor bat bertzen ondoan. Familia baten
beharretan da. Haren beharrasun godoan
baizik ez ditake handi eta Jaun kar.
Zer "egiten" du gure Euskual herriaren ondara?
Familia ederrak! Aitta erdian, errespeto-
garri haitz azkar bat bezala, eta ondoan,
haren osagarri jainkoak eginia, emazte,
bat, ama, bitarik manuen lemiskeko eta
ezkiskeko.

Diot beraz, Gerande delakoan
familia errekalat jaiki haldian dagola.
Ttuna seniale bat bertze ehunen artian:
lanerat Karritoan, nundo alarik gora gora
orotzen agerian bi emazte ari zikek kalakan

Mat gaztea buruz aphal! Benharra zuen
omen gizon dohatsabe bat edalia edo
nik dakita zer! Eta bertze emazte odi-
mekoari galdegiten zion ez zuenez olhoi
zendi. Carrostegi merke batean
zonbeit gambera gozoki muntatu ikhertzeak.
Gizona debalde utziik bizi berriari
kotzekotan zela. Mutzeak bai, eta
hitzemanik abiatu behar guziak eginen
zituela hari plazer egitetko: "Ba gaichoa!
Ezagutzen ditut zu bezala fraugo eta
denari bilten diotet gambera gizonetik
berech bizitzeko." Eta elhe Moriek
Jende guziaren aintzinean deuek entzuten
Jahal. "Ganza ttipi demendrenako bat-
balik bezala. Senhar! emazteak elgar ihes
laitea beraz egun guzietako obligia
libratzu. Nork dezu Jainkoak emen gaitzdi
kokatko tratuak buruz gora mathelak
gorritu gabe aipha likaz k'ela?

Gogoeta nuidagoz ene
karitoan gokoan: begien aintzinean nera-
biltzan, ene Karitoko etche hits, aire
eta iguzki gabeko ak! Harrik ez, zalo-
ba! Barne illhun batzuetarik Jendea
jalitzen batorra bezala arantzan
planetik landa zimemaldt. Eta gogoratu
zaitzu zuntan glue herrian egun ogutzie
ikus dezakegunak: emazte bat jetzeke
argitu Jabal batean "erreginaren pare,
"etcheko andere" deukt dohatsu bezala,
zeinki nigar bat lehotik sartzen itzia
bezen chuchoan. Haurrak inguruan, korte
ortzuka nahi bradu bertarik klasten,
pilota ukaldika, bainan futcho han!

Nadakez emazte gaztearen istorioa
nor zen hobendun? Senharra? Edakik?
Bainan ikus erreche da baten khutsatik
biak zilipuritatzen dituela, familia bat
haustera, eta ollo chorta bezala jendetan

gaitza hedatzen. Ylia hortako gerta
Harrik egun gutxiz adi zinezazkey

Amodiorik ez

Entseatu naiz michterio
horren zilatzeari. Urrindagan bizela hor
zerbeit makur zoanik. Baise egui dut
ugaitz horren errotaren bistatan izgortzea.
Hamalau hiltzen ari da amodioa ja
danik hala delako: ba amodioa. Gero
bakin ere hutz horrek! Ez du izan hori-
bertze ohore: gure "zimetan" da
bat zenik: "moltea" bakarren guztiak
eta metxa bat luzeko pittoko. Bainan
oraiko jendeak ez dutzia du amodioak
kodetu hala bi biraio: bat gehauri
buru eta bertzea bertzeri buru.
Nor beitzen maitatzea da balizanik
haren ganik plazer eta zorionaren bilta
zea bainan zorbeit hura berarentzat
Imbutatzea eta hura maite ahegabeen
Jasaiten, jakitea. Oraiko amodioak
ez du hamalau hatey moldatzeko indarrik
Orhigabeen beldur da. Ahalean gel-
ditzen da

amodioa ijan behar zitalkeri
hats bero, argi bat, zerk puska bat
lurrerat, Jautsia, zerk puska bat

Toki gehienetan, zer bilha
katua da? Hezur hutz, haragirik gabe-
ko gorphutz bat. Orin, dirua, thurel
kantu ehahanek kantatzen dit hainten
dendarien eder altchagarriak. Orin
diru gizonaren begitartea bertzelakatzen
ztuztey amodioak? Zer nahi duzu?
Jakalek plazer labur hura bainik
ez nahi. Eta da gisa horretan harritzeko
amodioa eiharturik ere. Ehenag-ko
istorioetan ziakuntzen dugu nola
emaztea erreginatzat zaukaten, michte-
rioz ko lanha hetze Inigunatzia! Ma-
zuen bekatuak, bekatu handiak,

ihigarriak! Mainau itzal horiek berak
ider zuen zeren hobeki bainik e
fraizuten ederzen ergia. Orai hipietan
bezdi amodioa gaina errekhegia
da emaztea humillegi: eta ziaskuntzea
fraitzt lehenagoko. Errimanoen den-
boran nola oraino pagauetokietan
emazted esklabo zela ideki hutz
Ruchen Ruchena mokde thorri buruz
bad-zela mäkko meude untza ikaskia.

Jangospean emazu amodio
guriztuida gizon eta emaztea gel-
ditzen dira bietk bisian bis
legerik gabe, gizona azkar eta
ehiaztea ahulei. Ez Erran zaibe doa
nonbaitko den bide hori!

Behin minutzo muitzan
ez Noutzaz emazte adintsuko batekin
etzela ez ginuen aise enhantzen Eskual
herrian, xenbat emazteh elgarrekko
egitea. Thardetsi zautan: "Zer
bitxikeria! Hauche dira jende
gabelatuak! Zer dira eskualdun
denhan emazteak hain Jolasko?

Zer bera? Jelaskeria da
eman bitzaren begintzea eta bizi
guziko lagunaren errespetatzea? Eta
ontza bete gorphutzaren nahi
nahi erabiltzea? Dohatsu nauio
denhan emazten artekoa! Jelosiaz
Jabe dirien horriak! Hantchet segu-
xilk aise egiten zuten berena
bakotchak bete zaldetik.)

Mertze ordu, herriska
batean, bashertik bethean, bera
hirian, muitzo ziren eue lagi-
lagun ik naska zaldu bat. Zer
uste duzue gizon zahar errespetagar-
riak, azkenik hutz egia akeratu zuela?

"Ma to e dutk ofizio Bozoilk:
Ofizio hori bostealk beren ohoragarria
Zaitak" Eta gizon bilizaro hura
Bera, hamar lat loguetkin, bihara-
munedn nitan trufan ez nintzelakoan
beste gauzak bezala, nesken ondo-
till etabiltzen.

Lelu bereko gaua Hipiän
bagunen jende multzo ederra. alemay
soldado bat sartu eta demendreneko
ahalgeilk gabe etxeko andereari alaba
gaubrentzat galdegin zion. Eskual
herrian ideni leuke delako soldadoa
loster leihotik Kanporatuko zela borta-
till bario xeguago: ger arrospostu
uste duzu ukan zuela emazteareu
gaulk." Beaucoup monnaie!" "alo-
ba Kario dut bizitzo Kario" Erran
gabe doa jendetk galde eta arrospostua
"agur" bat bozen gostuan
entzun zituztela.

Badetakke ziallurtzako maitea
holako herro Kapetalkoilk eta
beharri larrutzaleilk ez duzun mai
ezkuaraz ziallurtzen. Nahika ez badakit
ehnea aski bestitzen, zer Bario
sutte hurtzen ta politzia gauza
bera itxuri eta migarregigarria dada.
Beste apostolek aunditegian zioteua:
"Ez nuidagoke oisu egun gabe
zer ikusi eta entzun ditutzan"

Bertze orden Bordale bundi-
bidetako emplegatuek edaritegian
mintzan eguerdillarri: eue oldoan
emazte gazte bat bere bazkariaren
autzuieau migarez: bere lagunak
utzi zuela bertze maitetto berri
batekin ihesi poztuko. Marsellaratuko
zela dohakabeaken berrez bilduko.
Oduan mahaineko langileak? emazte

gaichoaren balatkatzen hasi. Hobe
zuela gizon hura Beregain utzirik bizi
berri bati lotzia "Mazagan, gure
erdian gizon zahartsko bat edatitzean
egun guzik ibus zitzakena! emazte
ilgunaldia. Ezkiak duliak bezala bizi
bitzen zituen bere amore on zirto
eta elhe gochoekin. Huna ahal
bezen ehetsi orduan egin zaunkun
pikeilkua

"Emazte gaichoa
buruan lotu gauza perreka bizi zen
gatilk. Eta da pekulan norbeiti
damodio. Ezteitzu behar. Amodioak
behar ditu labur achalekoak ez barnegi
mai. Kambiatzeko gizon bitotz erditat
zeilk gabe. Amodioz ko gauzetan
ez izan sendimenduilk. Amodioa
da bihotzaren egoteko a. Hobeuilk
letake hostoek ilarraz Kenian bezala
egitea. Bi hostoak elgar juntatzen
dira, haizeari esker eta deuboza
guti barne elgar dospegitzen berdin
berriz eta godoki. Behazu nihi. Adich-
kidetasunilk edozeinian nahi audreareilkin
bainan bakotzak amodioa bere
alderat haizu. Eta Kalapita milkoilk
ez"

Predikuluze honek ez ninduen
jauin Kaupo harritu eue beharrialk
hartzaizen hasialk ibaitzien orduko.
Nauian eue baitau nuidagon: "Neraz
gizon - emaztearen artetko amodioa
deuen galdi arrunt andeatua dugu.
Amodioa eihartua tehartua daukate.
Eta da diotena amodioa gehiago
bihotzean kokatzen bauian elgarrekin
derabilaten moldean! Halako bat zaut
eue Sorthertiko nintzanian gauza
konen aipatzea. Alta Jaun ez duke bario
begien hontsa, nobera ikusi beldurrez.

obran familie deseguia bada ellez
orano gerago. Anddena Bartu nai-
nola gizon multzo bat elgarrahizita
Bolosean familia emaztea amodioz
ostikatzen zibiztzen. Horrek alkera
zuzendaritu tarroeng. Esa gerienak
bata familiako edo bederen ez konduz-
iren. Eta muitzo zurelazik izpi-
rituz ikusten nuntzuen etzeak na-
gusi eurante eta haurren burutzagi.
Egoera arabengko bizia zuabiltzaten
otoe? ala elgaretarataitzita batzarrik
balentzia soldadoan gauzarik hobere-
nak funditzen zituzten? Jenda den
jende hango ustelkeria sukaldeko berotik
Kaupo elgarretaratzen direlarik, zer
jende alkulak zan Kitzu. Alkeda
hazu etzelko jauna bere familiatik
alkera etzek' jauderea haurren erdi-
tik, zer gauza asula!!! Eta da misa-
Kulu! "Veltzie" idazle paguetarak
jendeda gauza gutxi entzuten dauzkan,
jerauez makila merezi zuela
artoalk doa bezala

Zure aurpiean egokusi
detut zenbait puntuar, su handi
batzin. periode diremak. Andanak
dio "Kheritk ez, puritk gabe", eta
ene nigunean adizletik ikusi eta
entzun detutan horiek badute segur
bateean ustelduna ederik.

Banoan ez ezte nian, gabe-
lerateko an burua zilzun naukala
gogoa beltz, belzea! Ez zeren
ez bitza arekin betan ikusi dut
jendagaitza jadanik lanari lotzua
zilzunbet hortatik sortzen ari angi
bat orano hypi banoan bortitz
eta, ez kar. Toki pagano horietan,
egaztzen detut gizidestino gaz-
batzuk, ez kondu ala ez kongoi; ez

baitut etsitu, ogi orhea aldagarrik
bezala bere herri pagano ak hirkarra-
tzen ahal zituztela. Obsoit nai bere-
zita. Ez kontza batez Mondale un-
hegitik Kanika zikzin batean
bi esperak langilak langile giroz-
tinen batzuneak bete demborarik
hoberena bertzen lagunzen eremana.
Multzoa erabiltze eta muitzazkeen
bortxaz eskolatuta. Mere lautegi
tzarra ustirik, ohizio gabe bat
bizi zirolarik, bidez. Batean eta
egoitza argitu, polit bat Mondalek
Karik ailk ederrenean, zer uste
duzu egin zuen? Orake artzio
bezala langile herresta batzuen
eta lautegitik lagunen ongi egitelko
nahiag. Izan dute espos gaztek,
Karitda ilzunaren erditan geldittu
langile dume langilen erdian, Jesus
nahiz zagutzaraz. Espos bizia
muztrik haurrik utzi bat hartu
zuten, bere gaiz demborarekin
zongia egiten zutela eta apendiz-
goa, bizkar haurrak jaiki aitzin?

Toki horietan jendea ospaldian
errekalatzea dago banoan gaz-
multzo bat gogoti ari. Ez Kual
herrian egia ote doa gazteria
dilo bizkiti ari? Gure Ez Kual herria
ustelduna, hortaik goiti garbi.
otoe da? Amodioaz zer diote
bere baitan, alemaniak langile prest-
ner, soldado, ed. Frantzian trabesie
eta, zelki izan diren? Zubelt
Ez Kualdun gaztek??

Erlisiaik ez

Bakoitz gauza bateik haritu
nintuen: erlisione izpiritik ez. Kon-
prenitu dut nduan, zertako ez. Zer
familia urtzen ari? Jainkoaik

han gaindi z delako tz. Idazle za-
guen batek zion: "Gizonik
ez Jaunloaik galde: Jaunloa
Ikusi z da gizona lurpean gizon
geldituen baitzan aberetzen?
Jaunloa baitan pentsatuk du
gizona fresko utziditzen gatzak
Jhangia bezala. "Frantzia misione
tokia Jothe deguia?." zion Taristan
aphez gazte batek bere liburuchkan.
Jhaidestan zuen beldurrez galde:
"Frango tokitan ba" Ez nion
dio t Jeguntamenekin gertatu
zizan bi tokiak, misionale ikemuek
Jaiela.

Bodale bereau, egoitza
nuen Karitka Jharangan, Jerretxinean
errauetik badakit ehun / Jendetaruk
berrogei ta Jamar bat (erdia beraz)
z dizela batJaiatuak autortu
Jbaz dut Karitka Jhortan "doktor"
delako langile untzi-Kargatzaile hai-
nitz badela. Bainan ez dela Jalere
gauza hori, gutaruk Jhurbil ikusitello
Jhandichko 12 bego hiri Jhandia /
beregia. Ejikuruk badakite hirion
omenzan. Jlste deguz bazkeriak hobeak
direla 2 Ene Jan tokia Bordaletik
Jogei bat Kilometzetan Ben, hiria
eskasen erdian bortz ehun, Jendetl.
Jerrichka bat, / Equarriz 2 Jen bat
Jende elizan? gizon bakan bat eta
Jhaman ehunte. 2 Katze igandetan,
... haun zonbeit.

Ez uste han Jhango Jendeak
gue Eskual Herrian dituguen zonbeit
kuru-gogor hapo-gorri Jzendatu,
aphez. Jlste ebtaruk direla? Ez é
dute Jherrarik bainan Jakiz eskasa.
Aphezik ez. Jnicstino egdian Konik
z dute kurbiletik behin bezazutu.

Jaunloa badela aditu aldi bat edo
bertze: z Jakin nor den Jesu Christo
deitzen nordbeit hura. Jaztul-aren
Ichartik z bendizen. Ontalaz
gizonari Jheldu zaio Jaunloaren
eginia jungoiko zorbeitez nahikundia
adirikaldo Welt gabetatuek badute
nahikunde hori. Jende sonek z
durnari burun Kondortuak dau de
gomendatzeko zereri eta plazereri ezte-
Katuak. Gaiti zernari buru bego
Konik z Jnvidiatuko ez edo Jaunloako
Jamari bekatorik bez ekartzeko.
Jhalako alkidura 2 zilkidura batek
kartzen ditu: Trufa, zoinuko galdez
bainan aruna z gose, eri Jhandi.

Heien gogoa egiari buruz
(Spirit z lerra Jheien) arnuak egia-
rentzat Jabaidetasunik z zaguts-ez
kusdurikak bendu-bizi-ahentz bat
bezala. Num zirez gizonak argiari
buruz angi diziplia bat / Mdesi
bezu / lostez Jutitzen eta abiatzen
zirenak? Chokatu ditut eta arras
zguti Kausitu. Zonbat / aldiz z
nair hari hitz bat Jaunloaz zintzi-
natu nasiz ... nois Jhien Jaunt-dan
gizon bat tripalko zeztaidk gorago
Burua altbatat / ta enek in Jang
ondoan lurretik gora, polentatel
nabilko / zuena. /

Enek in han zen aphez gaz-
batek zion: "Horietzin ez z dut
bi polas z mota baizik: z arno
pinta eta emazte Jokia "

Oikotzian aipatu nuen Jerrichka
nair ikertu dut aldean bertze. Wis-
doatarik bera, gue z Kualdun
Jerricka gnicstino Jalegerak gogoan

nerabiltzan. Jelakó herrichka and.
heielakoa ¿zutako g da gaizki:
anta egina Karrikak zabal eta
chuchen, hiri tipiarena egin nahi
kabu kezala. Baiñan kelldu zaintan
kin Karkari bekit. hotz bat. Herrichka
borri eta muntoa nasi, dun
bezembat, baiñan ichtal ichuna
zoniaik gabeko herrichka: hots
saultoilk gabeko armiarik gabeko
ilekua. Hoben gaiti. Begiz aintzi
neau nuen moldearen jabanztako
erbeitzen nintzen, gure soko ale
gera?: etchedik denda churi gorri
gostoak laneratekoan kantuz,
jendeak elgareki, godoki zbizi.
Ilkurrean jere itz kalak ba baiñan
jendek jakin elgarri eskue ukaldi
bat emaiteko.

Zoin kizu den, guichtuio
multcho bat ez duen, jherria.

Leku hontako erretora
gizagaizoari agoraldi bat egin nion.
Etchez jolliñik bat karatzean
niguatzea: athea jo orduko agertu
zidun espantsiak soinean, jarro pa
gerrian, gaztaina karatzetik, keldu.
Solasean kasi ginen karen bizian,
elizako karat kutunatez. Chartu nizu
zen laster gizona jeñatua, kaudria
zela.

" Bakarrik nain, zautan erran
bakarrik! ellza deuborak, digandetan,
nehor ez da; zabalt kalu! Ez ene,
gabeleak jaukoak daki nola egoki.
Kanik ez jdut galderik ez kaltut
nihundik; ez jerietarik ez oragarri-
koetarik, kada kizu zubat jende
bailizatzen ebainerik kotzegan agertu gabe
juntatuak diren ak? Bortz ehun taik

berehun bat. Gra ohoniak! Kamion
bat atzo gelditu zauku Karrikaren
ondian zaunz kargatua: oren erdi
baten kurutzo zkutzo zen, utz dezo-
gun armoa beregia: kada kizu gizon
horietik bizi kaitzia, arnokaren
erregetasuna.

Ba jauna! goi kuntan
azkenekotz lagun bateki kin kotoila
phierekatuz!: kuna jainko kakarra!

— Eta ganteria? — herriaren
anaberatkoa. Tiketen umia churi ta
beltcha.

Aphezetik kutsik ez dute
nahi! Egun gutxia kanatzetik bizi
nai. Ez dut uste deusik kemendik
aurrera zdukatzen: nik eraiten dut
hazia geroan norbeitentzat izanen
da urrika. Anartean, miatu ukan
kaizik ez dutake katrie kantika.

Gaizo erretora! Zer kiji
herresta. Jakuzik ez ni athera zuzi
kulu kata kaizik? Erretora kenik
zuzenduz kakarra, docidoia, on
hikarri-zainetzkin kil ekortz tako.
Bere gostuko aphez egina zen
giichkino bat zuen erdian bizitzek.
Apheza eta ezdeunak elgar
laguntzeak. Zutela giichkinoek
apheza bere atzikinendua begi-
ratuz eta kanek giichtuiak all
zaindko areu amodioaz goitiarazi
ez zen segun misiotte tokiztako
apheza egina. Eta horra neu dagon
chut itxaragi baten pare
baiñan niguetko untzi eta mari-
ñelek angiretik ez nahi, ilhunbia
nahiago. Bertze aunz erretorak
nun zeit kuru lau kerichka urrunago
abal bezala kizi, kat segurik

haragi saltzaleareki partzuer eguz
gero haragi pillatzen. Egia idea
beza zahartek diote beza la, gure
erlisiñed Gullatua dela azken
choria emanik nekoenbiat bizi on
gehiago? Egia dea Christo izdanik
gabe dagola, pareta ilaragarri bat
egin audaiki, ori miatuluegateko
oportunea galdud?

Dohatzu gure Eskual herria
baiñtu unre hamitz zeruari buruz
bihotzaren altchatzen zahartzi eta dutenak
eta ohoitza beza hur iztilian choriz
zia eta daukatenak. Jesusko erretorari
galdegin nion: "
no diria? — Beraz zure jendeak paga

— Ez gaicho jauna, lehenagoko
paganoek eta orain ohi baiñoek
Gaduka bederen izpiritu botheretan
baten bataz ziharrea: hemen guti-
ago diria. Ez diria ez pagano ez
gehiago gizon baizan abere ez."

Eta nuidogan aphez hunek bere
garratzin zilloan egoiteko orde, bi
zutenez hobeki egiten gizonen
artean gizon bizi, Jesu Christo bezala.
Lautegian langile, jendeen erdian
heien bizi bertetik bizi. Orduan,
bere baitan hetsiriik dauzkan argia
lagunen gainerat hedatu litzake. Horre
baitan, Jaunaren Jaunkoa, Kanporat
ager litzake.

Jure herrian sedeg azkar dago,
zeren aphezak jendeaurik hurbil
baitaude atsegin ala atsegabetan
klasan gaztetxo pleskan bezki,
jaunladen bitza maileatzeko prest.
Adicha gaur dagoz hoberenak, ogi orhoaren

ondoan emazu, baruean emaiteko orde,
Jure ogia, dautzu mugituko.
Paditalde gazte ezetorrik dohi lan
bere sedearen, zaintzeko gure hortzako
jendetxoak; bazuzu hortzetako,
Jesukristoren ordu jeiki paganotu, hortzetan
aphezak elgaretxin multzoka emaiteko.
Eskuz eskuko lehen apostoluak beza la
bizi?

Nada gizon mota bereizi bat
iduritzen baitzaut Jaungo jendeen hutsu
gunetik bilduriik, "fonctionnaires" deitzen dituguna.
Eme lan-tokitik bizian bizi bazagon
etche horri, pollit muñuñu bat
Iduri eguberriz Maurentzat eroriko
diren hamar Kilometroko etxolaño
hetariik. Han zen egoiki garaiko
nagusi ohi bat-edo, adiaztearaziz, etche
ak eman baitzezakez: "Tariak ba,
bazuzu tantoriik" eta "Zureu haurriik
eta baitzutez. Etche ttipiño harek, nihi
bat ukan balu, begun erranez zuen:
"Evi utz, aphaindu eta garbi. Haurriik
eta hurbil: dena gaichtakeria baitzia,
dena ohu eta ezala parta."

Egun oroz leihoak hetsiriik zauden: balabainan, izanik ere
etxetz hurbil emazte! bat baizik
eta han nunbeit iregika sukalde
ohidi didiantean, Kanbora barat ze
ñiminõ batean, bazkariaren beha
gogoeta nola, lurrari emanaraz,
galanta nasai. Izan balu bederen
aphez bihotz sendetuaren alegeratzea
gatik arbolachka bat sed. Bizi
egartzeko? Bo! Zer diozu? Hobeko
lioko baliosa gal, jendetik bide
batetaren urrunik, itzal hontan bahi
diten? Ez haatik: Bota hazia.,

geo baratzeak bere sabel baliosa
didelitzen duenean, landareak izan
diten senhar emaite horientzat~~dako~~:
Eman dezodatan ghantzi gabe, etheanen
edia otoñsaren hasieak dauka. Han
dago haumo bat begala trochatua
bi kbdietako oto beltch bat: lo,
dago mementoan, hantza ezkaren.
Bduian gerla aitzitzin (eta jaunkoak
nahi badu gerl andvan) her kiniak
arcachonerat (kurutz edo Ezkual herri
polliteradino: hunetz alabainan jendea
ikuiltzere gelgelatua, mendi eta itsas
hanezabekoa batzu baitu.

Eta bazirela kolako! Egun-
danioteik iduritu haut jende mota
hori zela gehienik kurutzi josia:
haurrik eta nahi, hau dira haunak
pochulu baratzean, zinemalako eta
jaudetan itzeroatetako itzuliaren egiteko.
Eta gero? Haun gehiago eta nahigabe
hander gehiago. Hazell/famatu batek
hori deitzen zuen: "La peur de vivre"
bizitaren beldurra. Azkuk bizitari
lotzeko. Denek han behar, segun
eta chudiez, egui ahala kukulhadetze
guti, plazer! gutziak bizian ontza balia
dela, edertki jakitateko, errefretaño
bat. Zer uste duzu dela kraiko tenorean
familia handi batean eukitzeko? Haitea
eta da bizi bat. Hari aditzeareki in
nridagon zer ziotzen gure ikusaldun
familia ederren aitak-amek: ez dute
iñon bildurrik gure aitamek bizitaren
hausartzi emaiteko gerran zeñatu
gabe; beren egin bidea jakitez dute
hakiez, arnas ontza familia handiari
doazkola atzegin handiak baiñan
ere, atzegabeak. Eta bere hautuen
gibelerat beratu gabe, egui dute,
soldadoak gerlan edo misionetak

bataiokian "bota!" oihu egiten
duen bezala.

Jnakurle maitea, ez nizi
errenegu hun kuntatako "l'existentialisme"
delako jainzkoak sinestitzu bekarrak
direla. Ez dagoztzu deitzegu, zuk eta
nik ohoratzeagatik, eta zer
bistatzeko? Bduian, diot nik.
Jaungoikoa konetan, laborari eta langile
abereruak badira gizon mota
hori dela okaztagarrienka, kurrain eta
tipiatako gauzeri jasiena. Gero ere
ez detut jendeak ikerak gehienik
kondenatzen, bainan beiru partean
ezagutu dutan bizi molde, eta
gogo bihotzik gabekoa.

Nada leku bat hauta
ezagutzeko jendetan erlisionezagunbat
edo bero kasuna: zinemako barnea.
Ardena han dut kontuan zer jakin
gabea erkara zutez erlisionek. Jaudetan.
Jageri zen Jbeharien hitzaldi ezoitek
ranchatik. Behin erakutzi zuten
victrian aipatu nuen herrian Jbereán
"Ramuntcho" gaizoaren ichtorioa.
Emazte gaia ezkuntzia Ramuntcho
soldado ohetarako kondenatuan partu.
Eta ikus zinez ezkuntza obetzean
bere persona ilo gunetkin. Zer hiztunak
zer trufak zinemako salan. Gaditako
dialko petoxek mintzuin eta
prenziatu kara bat bazutela. Bainan
kontrik berak erakutzenat emaiten
du delako iskariogren muntatzaletik
eta Butela bere bizi guzian harbi-
ditik zeroanik ezagutu?

Bertze ordu erakutsi zauskutz
gizon gazte bat, neska bat gainean
kontrabadino hegitzen zula. Nuda
lotian jendea. Bartuko, ez bartuko?

Ez ! gizona bran itzuli eskerrak
Jaun Jaunari eskertzeko itzultzekó ordua
heldu zaigu gabeletik ? nonka andana
bat Kankailaka irriz ; eta hamalau
urtetako gaidoño batek " Il est
bien bête de ne pas profiter "
" Zoi Zozoa den ! " adarraz ez
balitz bezala.

Mertze aldi bat begien
aurrean ginituen azken politikako
edo bertze asko. Bertsi : odeiguen
saindu, Jainko, haideak Kantuz
Komentu bateau, beta gero, apeza pikua
hamabi haurrei zango, gaubitzen
ari Jesu Kristoren bortxitz lapurretan.
Bestetan hasi zuen oihu eta irriak
gogorat Jautzi zaizi zauntaka jendeari
Kukuaren kitza " Zuruntzea ?
munduaren legietan, erlo Keria da."

Zuenak orkoitzapenetan, Juna
azken Jilkea. elkartzantze deitzu
dunoan Jeralitatez Kondaira : tra-
tulant bati ari zeska gazte bat
egin bildurz. Haurtxotik aldiz
adiskide bat entzegulka bere
egunbideari ohartarazi nahiz gaizko
izeka. Aditu baztuntu Jer
diardiarik : " Jer, ez dut hitzik
ulertzerik ! Saldrari)... Bellouchard, va"

Langilearen bizi moldea.

Ulintzo naiz orai,
kumbiletik egaztu dituztan gizonez
langileraz. Kumbilagotik heldu bizi-
moldea pizatzen ustez dut haurtzeik
Balukatela langileareutzat bai-tz
gehiago. Huna gogocta bakar
batzu lehen eta gidon pauso
aldi bateu paperño batean itzkiriaturik
nauzkanak

Orai kobeki pizatzen dut,

Zertako dauden lepoa lurrari
kadenaz estekatua

Lehenbizikoik lan-paitik
hasi da. Jauna chekul bainan balin
horri kalgu handia / egui behar
berriki ata langileak. Hamabortzak
edo zilabetsak beharbeha nora
juirka juirka chahutuz. Hóna mundiko
dien, handik edo hemendiko egüten
dien, obsintzaroak. Tagatu dabe
Koka zuhait giaz bundin bihe
Karrosetan. Lautegitik lan zakelan
goi eta arats juntatu " Zer
dik hori ? atagüsiak dise gehiago
ebastez zaukuk ".

Autortu beha da langileak
bazterretik badatuela laguntza bateu:
nzla adiarauntzak. Bruiaz eroren
kuru Kechuaraztako baizik / g dia
bulegoetako itzuli mitzulatzk.
" Son biltzek, deiak errech !
Emaitek, dena estakuru eta papereria "

— Higarrenekoik langilea egoitza
e de gastatua. Marne tipi eta
ikhumbeak ariea eta iguzkia duhuru
hiri bethedu gehienetan. Langileak
g du etxek. Gosturik : hbitatoki
zoazi ostatuak, han numbeit kausitzek
dezu polastatu, nahi baduzu. altza
botzeau barne daulka, gizon gehienek
bezala, etxe barneño / gosk. ber.
alegera, batzu tirria. alkhauitzen,
bizkiaren kulaundeak deramatza
Kantinetan, lantegietan, ostatuetan,
bizi guzia, errekidmendian, baliz,
bezala gizonak metalka hanat eta
hunat / Jiltzanak bezala... Gizkolan
bezala ! Kenora tenora bazkal ordutzo
zuen tintalka. Orolo nahi duzu

erdeko manera ikasiak eta dena jendea
izan dadin ondo dohatsu.

Hiriaren eskuak lanaren
moldea. Hortan dago langileen gaitzik
handiena. Gizonak, lana maitatzeko
beran dio. Ikusiko plazer bat: kaseta
eguneak bere solas aldetan plazer den
bezain toki lasaietako ofizialeak
bere eskuz. Lana amultsuki egiten
du. Bainan lantegietan, saman artean
bederatziak eta dena ofizialeak: gauza
baten, eguna edo ordu bat eta puntta
egin beharr betiko bezain
berdeen, gatzeko bunya zorrotua
erun aldiz! Keinu bera egitearen bortehaz.
Eta nork nahiko dakot lan hortan
bere arima poxi bat ezeman dezala
lantu duen gauzari. Ofizia hortako
lanean ispiritua ez ditake alha.
Denbora berean gorputza jakingabiaz
mentalo leher egiten ari, tirania
orga batzen titan bizalatzu.

Eta da haritz eskuak gorputzak
gauza hartzen badu eta lan etako landa,
bere behatuak ezhuka galdegiten:
harria bizalako loa edaba, ispiritziak,
eta gauzenatuko ak! gertatu' eta gut
subiki egoiten ezen loa
eta Kasdatuz, baina zorrotuk gogeta
edo ottoitz batzen indarrik e? Eta
gero gorputza Kezku eta ixiltasuna
artul eta ichil. Eta dena zerbait
astea giza hortan indagen eta idandi-
gandekoari asmatzea eta nekatuta
otsoa? Eta bizitzeko gostuik
igande goizetan, gostuik eta ispiri-
tuari eta arimari doan Kioten
urratsentzat, gostuik eta gizona altza
tzen eta edertzen duten guztiak
jakintza, liburu, kazeta, ikusgarientzat.

Hoiek guziak sola eta ditake sinets
langile gehienak zer lagun gozoak
eta elgarren laguntzeak ekharriak
dien. Guiristino tresnetik urrun daude
bainan bihotz on hortan badutake
zuendu hauta guiristinoaren enaitzeko.

Eta dauzkia idurtzen ziakuln
nik enauak dena itzal eta ilkhunbe
diela? gehiak eri diruzkela edo
higiak. Gutzak eta bizala! eguiak.
Eta! Zeren itzal zuzien enditik ikusi-
detut? Eskual herrian eta bizalako
ongi zamin zorbeit. Tokiz tokiko
Adriaitik goiti Joaki badira
guiristino multzo batzu anadoak.
Enaitako laizik eta da:

— Bidalako ferietan lagunen
lagun andana bat balemaiko thar
bat idurri zuen mekanikaren gainean
itzulika ari bentrilokuatuak. Ilusteria
loriatua oihuka josteta. Gogoan
bat bethan thartu nuitzen tnekainika
guziaren manatzailea ebgoi urtheko
mutiko bat zela. Berriz ko barnetto
batean, jauko. Kreatzaile bat bizala
denez, dagusi zagon han hurki-
edo halako botoi zapatun, josteak
arrastatzen edo berriz has biasten
zituela. Yende guziak bera zharen
menako thariso zoin emanen
zuen itzulika. Delako "micro" tik
odu egiten zituen bere mekanikaren
espantuak itzuli hatiak, geldutzeak.
"En voiture, s'il vous plaît"
Haren barne beretik ewarte bo
batek ifernuo bezen tricheteko kanta
bat igue gauien de nasaiki botatzen
zuen. Hauk bertze enaekin, tente geldi tu
nuitzen delako mutikoari. Bere
musika eta oihuen artetik liburu

bat posizkatu nahastu zuen. Hunbildu
muturrean, zer liburu zituzten: evangelioa.

Berehala itxi eta hormetik behera
Hypia du. Bainan kurbeletik begiratu
ditut bere aphezen ondoan tenti odolduen
gurutzifikatu begitu bakarrak. Gure eliza
ederretan ez dut beharbere Calvario
tristerik ikusi nola hau. Eliza zu-
ritzetan. Hogoi bat belaun zaut oihutzen
aiphatzen Jesus Nazaretarra. Kanillaren
eliza. Segun kanpotik ala barrutik
da agradoba. Bainan igandetako
mezetan, zer illusgarria: familia handi
bat elgarretarratua begi guziak
batan, deruko aitak bkani so.
Beretterraren orde jende guziak anaiarte
euskaldun aldarekó otoitzeri. Bitxi-
oak latinez otoitzak frantsesat
itzultzen. Eta ditake zuek nola
bkotza joiten zuten hilen mezako
otoitz. Jederek frantsesat aphezak
itzul arau dolutsó asaiden ahotz-
nadin ziolarik "Emazu gauza
galtzen dugun adiskidean berbiztekó
gaitzia. Berbizteko zure argi
maskaian finka zazu, zeren ona
zuen."

Eskea jende guziek aldiska
egiten igande faran gizon ala emazte-
eta bitz dantzuek jende konfi-
tzuela elizaratzen, usaiak hala
indi zudelako. Hunetakotan
diren zabait elizaretzen, merkatuat
edo trinketerat begala, denek begala,
egitekó etakuruan: eta gero Kanillan
bere lege-seinalen agertzeko gorribeltzen
ahalgarekin. Hantxet asaldea
asperaldian zango-pean emaiten dute,
elizarat doan gizon guziak otoitzean
arren artza bere Kanillan bakarra
ditzaten ... Balako aleniale Kuniso

batentzat bere kurutzean uztia, zer
zaio? Badaki zer galdu eta doni-
duen sinesten. Elizan ez du bere
mezan amets batzuk biagaiten.
Negiak erne bekatoa aldarerat
oren erdi bat Jesusekin ez baitzaio
nahiko gero bere jenden serbitzu
gurutziki bizitzeko.

Gure bortan sinisgaitzen nuen
otoitzik balako edo hulako eskualdun
gure elizetako galerian kokotza
gaineki zuraren gainean, pausatuik
beheiti so emaztek mantaletak
kandatu, haliz mezaotoa jarraik
bekhaundikatze eskerrik bat nahigabe
azkenik eli kasatzek. Keinu bat-
ez hunaz ordurat gure jainkoarekin
haurra ostatuan ...

Zer diozu?

Errorik ez

Nahi dut ez keinik aipatu
hiungarren gaitz bat: munduan kunz
berbeiti dago. Gaitz guziak
ginion begala ez du ez familiaren,
ez erlisioearen begiratz gaitik. Diot
hiungarren gauza bat ez kas duela:
bere portlek haren edo bizitokiaren
lagunza. Nahiagu jendea landarearen
landarearen parez ohartzea nun
nahi eta nola nahi bandi. Hezkuntza
landare fehar gelditzen da. Familia
bertzalde bada lurra eta gizonak
mundu huntako gauza guziek ikezalo,
lurarekin badu zerbeitzerik bat,
harriderazunbat. Semez seme gure
arbasoetarik haste gure arrazak begiratu
du eneki bainan begunki ikasiak
bduian barnatik kurbarekin ezkontza
bat. Hori egia eskualduna eta
berdin bertze arraza nota guziez

Ezchetik urrun lurra egon direnez gizonek bere baitan aditu zuten sorlekuaren oihu samina. Soldado doan gaztiak iduri du uretik jalgi arraina edo obantzetik khendu ehitoa. Galdua da. Gure pertsulari handiak ederki itzuli zuen egia hori:

"Herri-alde guzietan Joki onak badia bainan bihotzak dio zoaz Euskale Herria"

Eta berdin da munduan guzian: zoazi galdegiteiat etxormandi Harreri, zuntzez gogotik kantatzen:

"J'nai revoir ma Normandie"

Hori hatda. Mainau mende luzetako legea berzerik da. Gero eta gehiago jendea zoztherritik Kanpo bizi. Jendea saunak lau kantoietan jostatzen dielarik bezala. Jisti jasta daude zenbait: Kanadoko Euskal Herriak, Euskaldun Kaskoin herriak, Polonia Frantziarak eta Frantzia, Polonia. Alabainan beharrago. Jendea egun batez bat zitatzen gazteak Maionezat. Orai egun batez Europatik Amerikanat. Etsenplua berehiturra dugu. Aireplano eta detika, jauntxo nahiak eta gibelerat, ikusi eta ikasorbat. Bolka gauza mieskarri horiek. Mainau gehiegi jendea oroki nahastukatu dute ogi egiteko orhoa bezala. Azken, gella hunek dauka populburu nahaste hori ikusiki erakutzi ezin bnahi eusaztoak, saunak milimetka ikusi dituzu, Europako Bolko katetarik bertzerat bortxatuak. Jostorio saundak dio jadanik duela biz-

Jaiotzia urtha errege batzuek kapuru orduk tokiz kanbiatzen zituztela. Gerla ziabagi zuenek tokiak kutsatzen zituen bera hau nagusi jartzeko. Mainau daudlat oraiko ainzindariak errege jabbaiz nagusitu direla. Adinau bederen jendea igorriz eta zuten hau haratmultxollan, handiaka gizona bere eunte eta hauretik in, eta gero bere-gana untzen. Naiko au ikusi detugu gizona galan ed. preso eunte a bortxatzeko lanean eta hadenak zumbitu eta familia trenkatze hori ziauten urthean eta urthean.

Familoaren legeriek lehena ezkontza dautzute: jendiak eta berziki haurrak, Jesu Kristo hala bezain dei bere lur gaineiaren eta familiaren gobernatzen hasteko. Eta dutake jandare ahula kurrelik jali, haragi ezkurin zerbitzatzka kurrelan utzi gabe.

Ebanjelioak dio Jesusek Herodes bizilik zuenean Judeako Kapatu beharretan Jesus: Egyptorat jostatzen da gure ereguiak oraiko jendeak fraidoren libotz hausten. Bainan San Josep han zuen ama eremba. Familia santuak Herodesek ez du harrapatu ahal izan. Orai Herodes hanio gehiago. Bagoia!

Aditzen zure hitza: "Egun-danotik Izan dadin gizon Jesu Kristoz betetako trafikantzak eta salerosle" Hori ogia ez da ezkontza. Mainau lehenago hobre kurrelik errotik jalitzen zuten gehienak bere gostuz eginez zuten: edo gizon Kristo Jesu

batzu tokiaren gainean egin ed-
goretsi/ beharditzegun gizon batzu:
musikari, basatoki-taldeko zuntz-jotzaile
eta soldadu, hiru berriketari batzu.
Ugaritasun gainez, gizon horiek
Karrikak hontzak. Iglesiaren eliz-
gutunak ... Gutartekoa koherentziak
Zuzen.

Orain bola erabili behar genu-
keiala topatzea metalla azkar jaka-
ratu / eta botatzea. Horra orain-
go kontua - hautsi egitearen ikuspuntua.

Gutariik zoubat azken urtheko
hoietan egin da zegon nahikoa galdua.
Ezagutzen hiruretik Herritik / sedetik
erroz jakia dodoria pasatzen zenbait
"potxet" ghure joan-etzidez batzuetan
elkartzen.

Hori gogoratu zaut maizenik
Mondale urbegiko Karrika ilhunean,
Angles - amerikano aireplanek bere
etxetxoa egiten zuten ikusi. Ghure
"Kaba" baitzen handiena eta segureka
Karrikako jende guziak hanat jotzen
zuen ehunean. Orduan zinuen
ikusten aintzinean mundu kuntsako
antzerki guzien bilkura: aparetan potxuek
emazteek ordi bezti. Joa zen hain-
zenbat ari haur batzu eskalerantzan
korrokilatuek. Jo egin nahiz.
Karrika guzia han zegon zenbait
"arabes", bere emazte Kantzerkin.
Zenbait emazte espagnol iduri batzu,
hori mota frango beltzino batzu
anzoko etxe guzietako famatu batetako
jendeak. Zenbait orduentzat senhar-
emazte.

Baginuen hor zer egin gogoeta

Gogoeta bertsuak egin detut
"Masc Rous - marine" Bordolekoan.
Ohoinek bere zokoa beza, urpeko
untzi madarikatuek bazaten bere
Bilboa. Emazu etxe izigarri bat
Berehun metro luze zeiharreko eskara-
rekin den bano. Gizon hauek emaiten
zuela beiro gisa, jaiotzetik eztilo
batzu, oilaskei, haragarri batzuduri
deng huiertzen eta karriz egunaro
Hotelako zabona zaspiren ikusi dondoko,
ortzetu nintzan gauzaren ikhtiro
zaudenean ikusi etxeuna batez.

"Babel" zerunaduneko gaztelu
famatuaren inguruan, gizonak
Emilalla lanean ari, desiertzeak
iduri harri mokor alimale batzuen
Karreleu. Hemen bedeinkatu. Zen-
tzuetako botatzeko mekanika linze
batzu, bere zaku ertsetan gauzak
etchearen, teilatuan zabaltzaleta, bere
kurdin-hezurrak hemen alderatu
zenatuz. Dena harakotz dena
hiritu. Karrotka, Pareta / ezkuetan
"barbak" egin degunak iduri
zuten ezpitxik ikhtiroetako tartaro
barbak behatzen karrakatuak.
Alabanian tokitan murruak bazituen
zortzi metro largotasun.

Etxe itxusi honen azpian
zauden hanetka gorla. untzialk itxean
Kulunpan, etchearen arabarako/
hanetka gaberaiotan, kurdinak ko
athe batzuen barne-aldian.

Hango koneko langile
Kolore guzietakoak: alemán, hollandes
holmes, espagnol, portugales,
frantses, deiadar han zirudika
miserika / gizon saltsa bat ederra.
Gizon hauetarik batzuetarik ordoit-
zendaz zauzan familia bat desegina
emazte bat la guntzarik gabe,
haur batzu aitarik gabe.

Nola nahi duzu kolako

munduan nahasgaian, giricktino bat
ohut choka eta berriz geldi dadien.
Hazteneko ahaide-lagunen bizi
moldeak ilustea, dutudanik. Bere
fede hartaitik hain urrun, dardarazten
da. "Ori naiza bertzeak, ez
bezalakoa?, Ene miguelko jende
guziak bide ezkaldunean, izaitea,
ez detalkena ori naiz nahasia",
Eta gero gure, eneki eneki bezala
ere galtzi zabean, noiz utzi dudan
estudiantik ikasi'tera ainetea
galtzen du Hona giricktino bat
etxea basoaren den zko-angia
aui esklabo, egitiki, bihitzen den bezala.

Ezagutzen dut Geiondako herri
batean gizon gazte bat Alemaniatik
presuner Gera etzulia li urtheren
buruan. Gerla'ondoan elizatik ez
aphezkil ez kurbitzen, dotrina
kalkaiatua. alemanian, bizi izan
zen aphezgei eta langile gazte
Jaincktino bat. Fedea
bilduta beraut giricktinoten
dienak bezala sineste ankan bateki,
etcheratu zen. Zergertatu zen ordua?
aphezki ez higuinetan eta giricktino
kulturil, haren fedei berriaren
hartako. Atcheko bat fedegabekoak
erdian, bere suhetean Kristo-hilatu,
bilduzen. Maneko entasun kuna
kukutzen zuen artoski oson bateki
ohointza bezala. Agertzerat ez
zuen utzi naki giricktino zela,
bitzakien trufal eta mehatchuki
kurbil zirela. Bazituen liburu
eta giricktino batzu. Bertzen
ethetan utteko orde iguin bezain
bezala gallos emaiten zituen
ahoi! ahoreko ethetan ez utzi nahiz.

Jaunak eta Jadio mutxillo

gaizoaren igorri aphez ed. gazte
deliberatu bat bertzen herberat
Jinkosia dutegu gure lagunaren eta
Jedea barneen dute Jo Jnidarraren
Libro berriz phiztako. Ez'kasten
Jaio gaiz. presumerari bataioen
ed. Jhogeren familia, auzotarren
bero giricktino bat.

Eta Estual herrian?

Huna ene puntatxoa heldu,
hatchantxa, han semeka ebanka
bilduric Jonbeit orhoitzapen
Lasterka Jeta gauza handi pikihatzek.
ade phereatatu, pindardak angi
kotxea agmanotzen duen bezala
Jonbeit lerro Jonieik nasi kutxete
diskurtso maitea, orhoitzapen Hagetzibatto
eremu Jabadak) (eta Estual herrito
auzoan Jbarean) badutugula nagano-
tzak, errekalatuak Jeta dudarik
ikusi, ditugu errekalatzak de herren
kriu erro handienak:)

Oraiko mendean gizona
lur dago galdua aztoratua
ehutik atchikitzen Jutzen estekak
hautsirik. Gizonak Jantxa bizitzeko
behar dinki Jlotxua kurrari
eltcheari eta Jeruari. Heriu gokoa
konieik dute kazten.

Eta zertan da oraiko gizona?

— Etcheari Jdu gehiago estekia
handirik, familiak urthua dagolakotz
Jenkar- / ehatzen arteko baltasuna
desegina eta Jspos-gaien amodioa
agortua.

— Kurrari kederen dinki dagoie?

— Bere herriko, sorletxeko Jarraiko
Jokidura ederrak, utziak ditue,
kurraren lau kantoietarainjo
traikatzen dutelakotz jendea, ala

gerla ezkallmuak eta lanak, eta
ofiziey errechtasunak.

- Maniau lederen zangoak
ezpaitzuen lurrean ukitzen? Ezpaitzuen
lederen zeruan landatua bezen??
Ba horrelik ari gera! Zerutako
bidela ahantzia duzu, jaunkoa
ikusiduzu, urrundua.)

Eta aditzen zure galdea?
"Eskual Herrian zer dio du? Lenbiz
jaunk hartean zuzin Jaleku trichte
horien klustalt? Jokoleku maitagarri
Zautzula Eskual Herria?" Ba bainan
Jeue bihotzean amodio hori Jaunditze-
arekin, jin zaut denbora berean hilaldo
beldur, jat! nago, hain garbi.
Zegon Eskual Herria e denetz
lanperaren erdian durduzatzen hasia
Apozoina bafadaka sudurretat heldu
Baitzaio bazter guzietarik.

Oraiko nidau pizu eta
Zarren Koutia, Jende ekhimz batek
Jitzik e dio. Jtsoa do berehala.
Ezluza beha errau diot Eskual Herria
Jgaldo. Hoko batentzat. Bukatuz,
hiritan heldu daizkin pozoinari
ihardokitzeko ahulegi da! Oraiko
molde delhe gogo pendimendual
arropatzian olio. Jo, chorta bezala
dira: betki zabalduz ari, inguru
guzia bustituz.

Beha zazu bada. Jure
Jaunen ed. hiririk Jkurritxuenan erdian
entzuten dien Kantuak TSTak
gure sukalde Jokoetarainoko helduz
ditu. Haundantz urtheko alaba
Jaten ari amarekin... edo amarik
Jgabe... eta Knark! botoia erriz
Jtzuk! Zer gauza Jarmegarriak!

"To, hori Jaun errekonozitu aditzen bainu!
Eta hori? Jnditutik bestiere
dut Jolaskohik aditu!" Jure
dizetako eraikaspen gothor Jmanit-
suak gure familian Jahan eta
endoiua, bainan supaster ekhoñoan
dogun, Jhogoi Jentumetretako.
Katchaño Jhorrek bertzerik dio
bizian amodioaz ezkontzaz...
Baiz! Zu gero Jkusten at gazte
Batzu beru Junetan... eta Jberdin
Jende adinetako Kopeta Jausatuak
Jer dunicht eta Jahan mendiak
Jalhan diren!! Zer Jaltsa!

Eta Jziema? Jrautziallo
Jziema etche Jhandienean erakutsi
Jdutzu ichtoia bi aste gabe
Baiman dtiaritzen Kanbon Haz-
parnen, Jarazun, Jbarnapaleun,
Jtauleun Jdugu! Eta gure, basherri
Jokoetarik Jneska eta mutxiko-all
Jhaldu diri hoiztarat Jziemalat.
Ortzegun ed. Jorunbat! Batzuez horat
ute Jdezu ari direla Baionatik.
Karrikatzu beroz bero Jazin
Jtsualdun neska gazteak? Jeta
nai berezki rosa Jalleian baitute
gurlaintzuian Jz bezala, gure labore-
Jgazteak.

Jzgoeta ahula litalle
erraitea: "Hemen Jalbu gaude."
Jz do gehiago. mendi askigoarik
TSFak Jaiean derabilan Jorroa
geldiarazik duenik. Jz do gehiago
Jrihun harrolka ed. Jzorik
oraiko mundu aren hatsez garbi
daguik.

Zoregui bera? Lehenbizi
Koitik lantzera badela onhets!

gero begiak zabaldu: bizian bi
Begiña lanera, burua itzuli gabe
soldata galdu, ikus beldurrez. Kaitzari so egin bi begiek arteaz.

Eta gero? Zer ikandoKiko du
haize azkar horri? Bada gauza
bat, nik uste: Makoteka bere gain
utziz bere vidan ekoitziko, den bezala
egin dola: galernak lasto pobrika
bezala jeremanez du. Gure daudez
etxe hauk gauza dohatsu: meta batzu
dira. Eta ditugu etxe hauetako edo
hauetako gizonak bainan mundu osoa
prozesiatzen duten gizon arigabeko.
Eta izenik gabeko batzu. Gizona
hauetako prozesiez nigunatua, Herena
asulegi da.

Nahazu bada zer gertatzen
den, herritik urrun soldado. Pehi
ed. familiatzenat doazin Eskualdun
gazteri. Lastu sedea galtzen dute
denbalo malatak uzten, eta berek,
atsekabetzen badute, orain Eskualduna
sede gaitz heien kontrek egiten dute gehie-
netan zaguzen eskuara eta ohitzkoa
Eta horri kasik beharratua da. Gazte
Eskualduna sarri dago suhiste galdetako
jenden artean, eta obatzen da dutalako
jendeak eta gizonkarere elkartzenak
(kuziaren zbantail ed. edertasun)
frangoen labe dutela hanek bere
Eskual-herri z-koan eta zituenak.
Bere guizkiniotasuna ordun, halako
gauza gutzi, ekhan bat idunitzen
zaio ekoko gostuño batekin. Ber-
guenan idenak sarri sedearen ikhusteat
sari: lantegia auzo: Karrika
zuzena jostatokiak herrikoetsea.
Denetarik gaitkod kanpo.

Barne barnetik diot orai

gizonak, nigunan ditugu gazonieri
buru egiteko beharduela bere
burua batasun ed. gizarte
baten segurtamenean. Gazarri
gure herriak gure sprophiak behar
dien izan lagunarte bero guziekin
batzu. Eskualherritik kanpo nola
hemen bereain (gauza bera ertan)
negoke bertze judo motentzat
Eskualdunek beharditute batasun
azkar batzu muntatu. Batasun
berriak eraikiz, baizan sadaurik
ditugunak berritzen beiotuz. Naiko
tendreau lanzen dohatsuak eman
behar zaio sarrasta dohatsua. Ba-
tasunak dira paganotuak, behar
zaiote bichtan jeman, batasun
guziekin tinki batzu: lagunarte
berietaik atheratako da 'halako
orgi sano bat, nigunetako paga-
nodak orgi berb sari sarraik dik.
kaitzia ulitchak argiuntzi bezala
argiuntzidi bezala. Fraluzia guzian
Bertzerik ez dute ahoan:

"Formons des communautés vivantes"
Naillo itsaso beltzaren arrasta batasun
horietan baizik ez dugu kausiteko.

Lanzerra asmatuz gure
Eskual-hebrian ari gira Eskualdun
muntzaia eta ohidurak berriz pliztu
behar: zonbaiten uste, horlek dira
etche zahar baten sutzak atsekabetzeko
emaiten dien zurezkak. Hemen bota
planeta bat hun mortero meta bat.
Zuritzen zaut peachu honek
lagunt za dizkia dakarketela
badue hor bizi berri baten lagun
bezala. Barnetik zolatik behar
dugu eskea errebertitu: gure batasun
Eskualdun gutiek tuzak behar dira
errotik bizi x izan, ez pintzeta fede

x

gaindi dariotela, eta bizi nasai
Jonen baitan 'dira gure oihidura
Jahanak betsi gazte geldituko.

Gure mintzaira Jinki beginatzea
haurrin betan erlisionearen beginatzeko
bizitzi ontza zaut. Mauriac Jobeki'
litake gure Eskualdun armia
berri Jhura phizkunik atsikitzea
ezkerki haztea bu bat abarttoz
bizala. Berenaz oduan segituko dute
dira oihuna bizi moldea eta
mintzaira eskualdunek. Bertzenaz
hatzik gabeko emplastu eihartu
batzu litazke.

Eskual herritik Vaupo
egun dieu gazteri idunitzen zaiote
Jhemen gibelatuak ginela 3. bertze
tzkietako bizi moldek lilluratzen
itsutzen dituzte guti edo asko. Gazte
horien zg dioteguu gure Eskualdi
herria Jloth daddin daraiko bizi
moldeari bebuzuik gabe. Gazteri
eraikutsi behar diotegu gizidztriotasuna
eta Eskualdunoa izaitillan ere mendez
kahan eta Jagi paldikoak, gazte
daudela eta naiko molde Herriaren
berekzko! asko ezkar eta gothor.

Hola baizik ez dugu bentzutako
Eskualdunak herritik Kanpo dien
aralgea. Aralge dago bere baitzan
daukan ostatuzain agertzeko. Mauriac
gure Jaunori bero eta argitu batean
bitzen d'hadu erroldi Jpiritea
Jesus egiazki Jauntto - gizon bat
dela gure bizitzan defa ondoan
bezala, dagona zerez bedeinkatu
izanen da? Aralge bada Jolasko togu-
rik, zer erran nahi du? Lagun
bihurtzeko homen baitan ez dudela
sinhetsi gehiago, haurrean amabiretsi
gaindi aditu tartaro edo laminen
jistorietan baino. Gizitake Jolaldi
aldi bat bizi guziko pribilejsi
badu gure fedearen mamia zerden,
ez haman manamendurik bilduma:
- Han ez haizu hori egin, Kanu
jermua ez Kunik edizea ez Ker - bainan
gure fedea dela eNorbeit:
Norbeit, bainan eNorbeit: Jesus.

Balaki'ke orduan, israeldarren
ere huri handietan denak ideki eta
mundu zabalean denak ezkar badaela
bihotzean eta pabetzean eNorbeit:
gauza eder eta ezkar guzien gagusia,
gatza ez ziek baino gehiago,
eta ezkarragoa. Zeren ahalge litake

Israelerle gaichoa zutaz
ez haiz gehiago baliatu nahi. Eskual-
herriaren amodioz nahi nintuen
Jinbeit Jesus Kristaren. Dudarik
gabe ohartu zinaiz nere haurreko
urtzaian ez zinauzela trebe:
luma Jpiritukoa dut: gauza mota
hanpoen errateko hitz berdintsuk
bilduz ezpainetarat ene zakuke
hertsikoa dutalakotz. Hemen
zarri dituztan gogoetak zidira
Jasta ed. pherekatze bat baizik.
Jesus hanitzeik bat-etorrak behar
luke bertze hainbat, lagundzat erran
nahi nintuen guziek ere.

Beraz ikus arte
Jainkoak nahi badu.

Marcel Ellendiboure

2

Anai-jantzariak, "Eskualdun" othe zarete?

Eskualdun gazteak, zueri naiz mintzo.
Beharba bitchi zauzie holako galde baten entzutea, eta anitzek ihardets zinezakete zuen fede hobenean, baietz araiz eskualdun gelditzen ziztela zuen jantza guzietan. Egia, hala balitz.....
Zorigaitzez bortchatuak gira aithortzera bethi-eta gehiago gure eskualdungoa suntsitzen ari dugula gure jantzetan ere bertze anhitz gauzetan bezala.
Zer erran nahi du beraz eskualdun izaitea jantzan ari girelarik? Erran nahi du bakharrik arrotz jantza guziak urrundu behar ditugula gure eskualdetarik eta zinez lotu gure eskualdun jantzeri, arrunt galtzerat utzi gabe.
Harrigarri da egungo egunean bereziki nola Español eta Kaskoin horiek ithotzen gaituzten beren jantza zikinekin!... eta gehiago dena ez gira ohartzen ere gure eskualdun gogoaren pozoindatzen ari girela jantza horiek onhartuz.
Uhar baten pare, den choko Hipienetan sartuak dira jantza ustel horiek, ez baitugu aski Kopetarik ukan haste-hastetik heieri ihardokitzeko. Zer helecha egiten daukuten! Zer itsuskeria eta zer laido gaichtoa gure Herriaren gainean! Zer irabazia dugun gure eskualdun arima garbientzat! Erran gabe baitoa bertze hainbertze Kaltekor izanen direla gure haurrentzat, ez balin badugu lehen-bai-lehen, guk, gaztek, burua altchatzen er-

(2) ranez nahi dugula zinez esknaldun egon gure jantzetan ere. Bertzenaz, beldur niz ez othe den berantegi izanen kotsua sobera barna sartu ondoan.

Goraki erran dezagun oraiko gazteak ahalgegarri girela hoin-bertze gau-egun "mari-mutikokeria" horietan izaganez! Iduritzen zaukn gure burua ttipitzen dugula ez baigira "bala" horietan sartzen. Erradazue, othoi, zoin da egiazko eskual-semea, jantza horietarik begiratzen dena ala bertzea? Erran nahi dut zoinek duen arima azkarrago eta zoinek ahulago? Ezen, eskual-seme izaitea lehen-lehenik girichtino-seme izaitea baita. Orhoit bagine arrotz-jantza horietan artzen giren aldi oroz gure sort-Herriari ukho egiten dugula! Orhoit bagine, bai, gisa hortan gure arbasoak eta gure Jainkoa ukhatzen dugula!.... ahalge gintezke gure ezacholakeriaz!... Bainan, zonbat ez gira itsutiak, atzegin tzar horietarik behin jastatu orduko! Hain da lehenrakorra bide galgarri hori!...

Horiek hola direnaz geroz, ez dugu zeren hobena kanpotiarren bizkar ezar, guhaun gira hobendun haundienetarik.
Dudla zonbait urthe gure ohidura chaharrez eneatuak bezala bagine, arrunt kanpo gose ginen. Alde guzietarat soa landatua ginuen eta ikusi guziak guretu ditugu gure funtsgabekerian, usteg-eta arrotz-herri horietan beizik etzela gauza ederrik edo politik. Kanpotiarrak utzi ditugu ihauri gure herian eta heien urhatseri itsutuki jarraiki gira. Egin badugu egin, hara zerk galdu eta arroztu gaituen.
Zer egin behar dugu beraz bide onerat berriz itzultzeko?
Bichtan dena da ez dela aski ohartzea errekan girela, behar dugu chutitzerat entseatu gure bortz egin-ahalak eginez.

(3) Nere usteg lan nekhe hortan ederki lagunduak izanen gira emaiten baditugu begien aintzinean gure lehengo jantzariak eta segun niz heien orhoitzapenak pitzaraziko duela gure gogo-bihotzetan egiazko eskualdungoa.
Nola ari ziren beraz jantzan gure arbasoak?
Oh! oraiko ertelco moldean ez ziren jantzan ari, bainan bakarrik jauzika, ez baitzuzten jantza lotu hok ezagutzen. Sekulan etzuten elgar hunkitzen, ez baita errana itsusiago zirela hortako. Orai deitzen ditugun "jantza luziak" horietarik ordnan zernahi mota bazazkiten eta emaiten zituzten besta-buru guzietan. Anhitz elgarren eite badute piko berak dituztelakotz, orotan aditzen dugu: erdizka.... Hirur.... jo.... lauetan.... atchik.... eskuin.... egker....
Ezpainetan irririk gabe, begiak aphaldurik, orduko muthil gazteak ari ziren luzaz jauzi horietan, eta bozkarioetan ziren zathuki eta chuchenki elgar aditu bazituzten beren urhato, itzuli eta piko guzietan. Frangotan gizon ezkondnak eta zonbait aldiz zaharrak berak, beren adina ahantzirik, ezin errechitia zutela heier so egonez, behar zuten ba beren chichka egin gazte andana horren artean.... Ah! aspaldiko mutchiko maiteak, zonbat zango akiarazi ditutzun, zonbat bulhar hatsangarazi, zonbat izerdi ichurarazi, zonbat athor bustiarazi!.... eta zonbat bihotz-min urrundia, zonbat gogo-ilhun argitu, zonbat bihotz berotu eta alegeratu!.... Zonbat aldiz gure haurrak ez ditutzu jostatu!... zonbat aldiz gure gazteak bozkariatu!... Zonbat aldiz ere ez ditutzu gure zaharrak gaztetu!... Mutchiko chahar eta garbiak, zuetan dugu gure gozoa, ez zituztegu ahantzi nahi eskualdun ziztelakotz; emaguzue indar zuen begiratzeko.....

(4)

Baditugu oraino bertze jantza-molde anhitz batzu bertzeak bezen ederrak, hala nola : makhil-jantza, baso-jantza, ezpata-jantza, Kadira-jantza .... etc... eta aipha dezagun azkenekotz deitzen dugun "jantza-Khorda." Segur hunek erakusterat emaiten derauku eskualdunen bihotza ez dela biziki ergelkeriaren gose. Zendako bada sakeleko mokanes hori elgarren artean? Ez othe ziren jaun andere gazte horiek eskuz-esku emaiten ahal? Baietz uste dugu, alta hara irakaspen haundi bat gure denboretako. Jainkoari esker jantza-Khorda ez dugu oraino hila, bainan beha dago nork goretsiko duenez bertze guziekin batean....

Zer erraiten ahal dugu oraino gure jantza chahar horietaz? Oh! anichko gauza beharba, bainan hobeago liteke-Kaskuan sar bagineza behin bethikotz jantza horiek gure eskualdun biziarekin bat egiten dutela, eta heiek gabe ez gintezkela errotik eskualdun, zerbait eskas gina dukegulakotz. Zinezko eskual-semea behar liteke bereala ezagutua izan jantzan ari delarik bertze hamar kanpotiarren artean ere. Ukhatu behar ez duguna da — odolean dugulakotz — gure arima laster salhatzen dugula gure jantza guzietan: hori, lehen pikotarik ageri den gauza da. Beha dezagun aldiz auzo-herrietako jantzarieri, gure jantzak arras ontsa ikasiak balin badituzte ere, ez dute arrotz aire hori aise gordetzen ahal; damurik, guri ebatsiak dituzte; jakin behar lukete lehen-lehenik guretako eginak direla, gure aberastasuna, gure ontasun premiatsuenetarik direla : ez da nahi duena eskualdun....

Errana da choria ogi metaren gainean ere eneatzen dela, guk ere berdintsu egin dugu hainbertze jantza galgarri guretu ditugularik, guhaunak beren gisa utzirik.

Horrek erran nahi othe du ez dugula deus egitekorik eta bi

(5)

besoak kurutzaturik egoiten ahal girela erranez : sartzerat utzi dituztenek aski dituztela berriz ateratzea. Eskualdun batek ez dezake holako solasik ibil. Ez, ez dugu lokartzerik, gure Herria maite balin badugu, lanari lotuko gira sino gutirekin.

Anai gazteak, Eskual-Herriko jantzen harat-hunatak gure esku dire. Herritar maiteak, orhoit gaiten gure eginbide hertsienetarik dela eskualdun jantzen begiratzea.... So egin dezagun jantza tzar horiek gure Herriari egin duten zauri itsusiari. Zauri hori artatu behar dugu erreberritu gabe. Hamagaichto guri! gaizkointzerat uzten balin badugu! Bertzenaz gure haurrek lanak ukanen dituzte ezin sendaraziz, aski zoriontsu oraino sendatzen ahal denetarik balin bada. Hortarik ikusazue gure hutsaren neurria, ez balin badugu gehiagoko acholarik ukaiten. Ez daiteke holakotik izan. Nahi dugunaz geroz egun hobeagoak sor diten gure ondokoentzat, bihotz onez lotuko gira gure sailari, erran nahi dut, hasian-hasi arrunt baztertuko ditugula jantza erho horiek guziak eta atchikiko gure jauzi maitagarriak.

Gure lehengo erten omen zuten, egiasko eskualdun gaztek, igandetan bezperak onduan pilota partida egin-eta, behar zuztela zonbait jauzi eman plazan berian, etcheko bidea hartu baino lehen. Ez dadiela chaharren solas hori gure bihotzetan egon, uraren gainean ichkiriatua balitz bezala.

Bertzalde, iduritzen zaut ez litekela erhokeria asmatzea eskualdun jauziak emaiten ahal litezkela Sakramendu-Sainduaren aintzinean, hain dire garbi eta ederrak. Ez dut erran nahi gauza hori ardura egin behar likela, bainan artetan bakharrik, hala nola Besta-Berriz Sakramendu-Saindua kanpoan ibiltzen dugularik, erakusterat emaiteko gure Jainko Jaunari nahi dugula gisa hortan itzaldu ahal bezenbat bertze jantzek

egiten dituzten makurrak gure herritarrer.
Bainan, gaitza errotik moztu nahi badugu, gure haurrer beha dezagun, denak bat bertzea bezen jantzari dira. Zendako bada ez dituzte ikasiko ttipi-ttipitik gure jauzi guziak? Jndar hori, ikastegitako erakusle guziek batean egin beharra da. Anhitz tokitan, nik dakita zonbat oren iragaiten dituzten arte guziz delako "éducation physique" hortan. Ez dut erten "ziminokeria" horiek airezaire igovri behar ditugula, ez, haurren onetan ezarriak dituzte, bainan, ez othe da lekurik heien artean gure jantza chaharrentzat? Astean oren bat edo bietan arizanez ere zerbait ikasten ahal lukete. Erran gabe baitoa horietan iragan orenek ez dezaketela apentziarik ere kalterik egin haurren osagarriari. Zango-sagarrak eta istazainak ederki azkartuko eta zalhutuko dituzte; eta asmatzen ahal dena dugu gure haurrak zer nahitan bezen gogotik ariko direla jauzi horietan. Hemendik ikusazue aitachoen eta amachoen atzegina haurtto horiek pikoak ederki emanen dituztelarik beren etchekoen aintzinean!

Guhaurek aldiz, anai gazteak, badaukigu berdin jantzaren tirria gure bihotzetan sü bat bezala ezin suntsituzkua dugula, ar gaiten ar beraz tira-ahala, bainan ..... geldituz bethi "eskualdun".

jainkoak ezarri dauku zainetan eskualdun odola zerbaitetako; guri da zinezko eskual-seme agertzea bereziki jantza guzietan gure Herri maitea aphaldu orde goretz dezagun denek batean.

Gora jantza chaharrak! Gora jantzari gazteak!

Beloken, 1947ko Martchoaren 25an egina –

– Dom. Guillaume Tiberry – O.S.B.

"Aphezarekin bat"

Jauna zuekin dago, anaya maiteak! Zuek aldiz ene baithan othe zarete, anaya maiteak? Ez nuke nahi azita chahala, ez eta bakharrik arnodun kalitza, bainan, zuek, ene herritarrioak, nahi zinduzketet oro batean ene eskuetan hartu eta altchatu, bai, saindu eta ohoragarri bide diren eskuhauetan, ni ez halakoa izana gatik.
Huna esku-moltsa zure aintzinean.
Ez othe duzu diru pochi hori beizik emaiteko? zer! izenik ez duen eta dena zikinez estalia den sos hori duzia bakharrik eskaintzeko?
Ez othe duzu moltsa hori beizik chahaltzeko!
Ez dea hemen nehor min duenik?
zinez! ô ene haurride maiteak, zueri burruz itzultzen nizalarik, nehor ez dea zuen artean bihotza ilhun duenik? Egia erraiteko, ez othe duzue lutsik ez eta oinazerik?
Ez dea amarik bere haurra galdu duenik? Ez eta lurrean denik bera hobenduen izan gabe?
Ez othe dea neskatcharik bere gizon-gaiak bere gisa utzi duenik, anayak dotea chahutu diolakotz?
zendako bada ebasten duzue zuen jainkoari berea duen ontasuna?
zuen nigarrak eta zuen sinestea, zuen odola kalitzean berarekin nahas, horiek guziak ditu onhartzen bere sakrifizioko, arno eta ura bezala. Bai, harekin batean, horiek dituzte egiazki arima guziak eroiten. Bere gose eta egarri guzia horietan du.
Nigar horiek, sitharra errekarat botaia balitz bezala, jainko huna! hainbertze bihotz-min debaldetan!

Urrikal zaizkote, ez duenaz geroz hogoi-ta hamar-hirur urte beizik ukan pairatzeko.

Beraz, zuen pairamenak bat egin dezala jesusenarekin, ez baigira berdin hiltzen ahal behin beizik.

Bertzenaz ere, ez duzea entzuten ahapetik mintzo zauziela erranez: "Praebe mihi cor tuum": Ene haurra, emadazu zure bihotza."

Beloken, 1947ko Martchoaren 25an egina -

Don. Guillaume Iribarry
O.S.B.

Itzultze

basque moderne

Ene anaiak, z jauna zuekinda - zuek, anaiak, nerekin othe zaizte?

Ez da bakharik jaupazpiliñua ez eta ere jaupontzia arnoarekin,

zu zira zu, ene heritxoa, nik nahi nukena atxiki, osoosorik, eta gora altxatu ene eskuen artean,

esku hauk, diotenaz, deunak eta agurgariak beitira, nihaur ez-eza izanagatik -

Huna eske-untzia luzatua - Ez othe duzu lauzirikoarlote hori baizik, izengabeko txanpon lertzodun hori baizik neri eskaintzeko eta zisku hori baizik neri zabaltzeko?

Ez bertzerik?

zer? Ez othe da hemen nekhepean dagoenik?

zueri buruz itzultzen nizalarik, oene anai-arébak, egia, zuetarik bat ez dela atsegabetan denik?

Egiazki, ez da hutsik ez oinhazerik?

Ez da bere haura galdu duen amarik?

Ez, bere hobenaz erari denik? sans que ce soit pa faute

Ez da, gizon-gaiak utzi duen neskagazterik, bere nebak eskont-saria iretsi diolakotz?

Ez, osalariak erabaki duen eririk, itxaro txara duela dakienik?

zergatik khen zuen jainkoari ber-bere duen eukia?

zuen nigaríak, zuen sinhestea, zuen odola harenarekin batean jaupontzian,
Horiek dira, arnoa eta hura bezala, haren opariaren gaia,
Horiek dute lurá ar-erosten harekin batean,
Horietaz da gose eta egari
Jainko huna, nigar horiek, zilhará hurari beheiti aurthikia bezala, hoimbertze oinhaze alferétan!

Urikal zakizkiote, hogoi-ta hamahiru urthe baizik ez beititu oinhazetan iragan zuen Nekhaustiak bat egin beza harenarekin, behin baizik ez beititake hil.

Ez othe duzu entzuten ixil-ixila mintzo, derauzula: "Praebe mihi cor tuum. Ene haurá, emadazu zure bihotza."

Anai jean B^tu Harymbat

1)

Orotan gira gu Eskualdun
Bai othe orotan fededun?

9/10

Huna zer behar den egiazko eskualduna izaiteko: izen eskualduna, eskuara jakin eta... oseba edo ahaide bat Ameriketan ukhan.

Iría duzia hori eráiten dauzutalakotz? Alta zinez ari naiz. Badakizu zombat Eskualdun joan diren Ameriketarat, ehun urtheren barna? Lauetan hogoi-ta hamar mila. Ezin ~~sinhetsia~~ sinhetsia da ez da alta egiagotorik. Gutik egin zuen nik uste eskualdun gazteriak ez bazituen lekhuak hustu. Bankatik eta Aldudetik hiruetan hogoi-ta hamar joan ziren bortz urthez, bat bertzearen ondotik: lehenardia joan bidetik, bertzeak ere joaiten omen dira. Zoazi zu gero ikhusteko ean atzemanen duzunez norbait Eskual. Herian, oseba edo ahaide bat Ameriketan ez duenik

Ez dut hemen erán gogo zer lan miresgaríak egin dituzten han Eskualdunek: huni dut bakhárik behatu nahi: heráldatze hortan, zer bilhakatu den Eskualdunaren sinhestea, zertan den orai eta zer egin behar ginuken geroari buruz.

2) "Amerikanoak erlisionea Ameriketan", hor'a zer dioten Eskual-Her'ian handik itzuli direnentzat - Egia othe da hori? Denentzat ez, ene iduriko. Bainan, ondikotz, garbiki mintzatzekotan, aithor dezagun biga-bortz ezazoldurik heldu direla eta ez direla beroenetarik doibatzako bideari lotzeko - Halarikan ere, ~~fart~~ hunarat geroz, jartzen dira bai emeki emeki

Ez da bertzenaz har'itzekorik: diote her'aldatze horietan, sinhestea bethi Hipituz dohala: hala nola Irlandako egoiliar'ak: sinheste azkar'ekoak dira, bainan ez omen du luzaz irauten heien sinhesteak her'itik ur'undu ondoan.
Halaber Eskualduna; noiz nolako hoitarik da hau ere: orai ez da gehiago meherik, bainan lehen mehe eginen zuen etxean; auzo her'ietan aldiz, haragia janen zuen jainkoaren lorean - Bere her'ian, ez ditu nehoiz Eskualdunak Phazkoak huts eginen, bainan gudari edo Ameriketan denean, ez ditu batere eginen, erdara ez dakielakoan. Hola izanki-ta, har'i zaite zu gero, Eskualdunak sinhestea galtzen badu emeki emeki atzer'ietan -

Batzu toki eskasez, bertzeak etxeko zor'en estaltzeko, Ameriketari buruz abiatu ziren Eskualdunak - Bordelen hartzen zituzten untziak, ardurenean ahal zituztenak: hor gizon eta emazte, muthiko eta neska gazte oro nahos mahasemanak ziren. Zombat neskek ez dute bidean berean, beren garbitasuna galdu eta gero sail berari jar'aiki, lan bati lotzeko lotsa zirelakotz. Geroztik badituzte hameka gogoeta eginik nigar goxoak ere ba heien ondotik, beren sinhestea, beren garbitasuna bethikotz galdurik, dakizun tokietan -

Gizonek atzeman zezaketen aiseago lana, lurkin onak beitira Eskualdunak, beitzakiten ere Amerikanoek ez zituztela xingolazko zainak - Lanari lotu ziren beraz er'otik; eremu zabal hetan bar'eaturik, hirietarik ur'un, ardura bakhar'ik bizi ziren, sinhesterik ukhan ez balute bezala -

3) Nahi dut ez zituztela menturaz ar'asahantziak amaren altzoan ikasi othoitz bakhar'ak, bainan bor'okaldi gogor'a zeramaten biziarrekin eta hola ahanzten zer zor zuten jainkoari eta diote zorigaitzez jainkoari khendua, debruari emana dela -

Anhartean, zer ari ziren jaupari eskualdunak? Egia er'aiteko, ez zakiten ber'i handirik hasara hartan eta er'ana da ikusten ez duen begiak ez duela nigar'ik egiten - Azkenean ahatik, ikusi zuten eta nigar'egin zuten - Aita Guimon, jaupari xuberotar'bat, abiatu zen lau lagunekin. Harat-eta, daukena dauke ni enauke, hasi ziren bortzak bazter'en miatzen, Eskualdunen atzemaiteko - "Ah! idazten zuen aita Guimon-ek, bazinakite zertan diren hemengo eskualdunak, ethor ~~zinezazkete~~ tazkete laster gure laguntzerat: badira hogoi mila eskualdun bazter' hotan eta ez ditugu sei mila baizik ikusirik.
Bertzeak nun ziren? Han numbait, zelhaietan, halaxe hulaxe bakhartasunean bizi, sinhesterik ez balute bezala. Eta etzen nehor eskualdun horier Jesusen hitz altxagar'ien hel-arazteko: "zathozte nere ganat, nekaturik zirezten langile guziak - Egia zen beraz, orainokoan ere Jesusen oihu deithoragar'ia: Uzta bada nasaiki, bainan langile guti

*

* *

Eta orai zertan da eskualdun gazteria? Iragan urthe izigar'i hotan, etxean egon da, ur'un zaudenen lanak behar beitziren egin. Orai denak heltuxiak beitira, zer eginen du gazteriak? Hanitz Landesetako oihanetarat badoatzi azkarki irabazten dutelakotz - Bainan lan borthitza duti, janaria xuhur', toki itsusia, nik uste ez diren luzaz hararako lanerat -

4)

Beriz ere Ameriketarat begiak landaturik dago eskualdun gaztea: untziak eta airezkoak abiatzearekin, Amerikano parast bat ethori da sor lekhurat. hauk, jaun ederak, ardura hoberenetan jauntziak; bakhar batzu ere, ahoaren bethe burgoikeriekin, beren buruer agur eginarazten dutela.

Ezagutza hertsiak beitituzte hango egoiliarekin, muthiko gazteak beren gain hartzen dituzte eta lan tokiak atzemaiten. Hola dira eskualdun gazteak beriz abiatuak Ameriketari buruz

zer bilhakatuko da heien sinhestea? Geroak eranen. Bainan nik uste haste hartan baino jaraikiago izaiten ahal diren. Huna zer eraiten zatan handik heldu zen Amerikano batek: "Bere sinhestea zinez nahi duenak begiratu, ~~ke~~ lehen baino aiseago egiten ahal du. Lehenago eskualduna guti harotzen zen bere lan-tokitik. Orai bertzerik da: jaupariak ere hurbiltzen dira beribilez, edo bertzenaz guhauren artean bat erosiz, urun joaiten ahal. Oizu jauna, ez beita egia bezalakorik, orai eskualdunek sinhestea galtzen badugu, gehienetan guhau gira hobendun."

Amerika muthikogaztena da. Neskak ardura lotsa dira hain urun abiatzeko. Nahiago dute hainitzek Paris-erat joan, hiri edera beita hura eta irabaziak ere joriagoak. Balakite bederen irabaziaren baztertzen. Ondikotz! zer uste duzu gero, gure andere hok ere, behar dira ba hangoak bezain ederak: ez beita aise ordia begitarte beltxatu horien mihisea bezain xuri ezartzea, ez eta ere zangar lodi horien mehe-araztea: aiseago bai ahatik esku-zango muthuren goritzea eta ile horitu horien kuxkulatzea.

5)

Ez ginuke ez azkenean hortaz haritu behar, erana beita gathua eta emaztea maiz beren buruen aphaintzen ari direla. Gathuak berak uririk egiten, emazteari aldiz nehork ez hola egin nahi.

Parisen den makhur handiena, eskualdun neska horien galtzea. Nihau handik heldu beiniz, eran dezaket ez dutela han eskaintza eta ikhusgari tzar baizik. Han sehi egon den emazte batek eraiten zatan: "Galtzen da Parisen neskatakia, arunt galtzen gero jauna. Ni bizi nizano, hitz dauzut ez dela ene alaba hararako. Ama batek behar du bere alabari hurbiletik jaraiki, haria oratzari bezala eta Parise urunegi da hortako. Sehi nintzan etxean, baginuen lagun bat arunt galdua. Bazabilan ardura muthiko tzar batzuen ondotik, bainan dakizun bezala: Oilo i bildari, axerien janari. Jan zioten bai zinez bere garbitasuna, neska batek ukhan dezaken edergailu hoberena."

zorigaitzez zombat ez dabiltza holohola. Ahalgez hurtuak, ez dute gehiago sor-lekhurat itzuli nahi, beren burua argi zabalerat agertu beldurez. Han daude Parise zoko batean, ahal duten bizitzea deramatela, zeren eta beitiote ithotzera dohana, laparer ere lotzen dela.

*

* *

Lehen hola, orai hola, gero nola? Bethidanik izan da, eta bada, eta izanen da sobera egoiliar Eskual Herian. Gehienak etxea hartuko eta bertze hauriak lekutuko, lan bilha, ez beita eskualduna deusetan alferkerian bainå lasterago unhatzen.

5)

Nahi dut badela toki ederik Eskualdunentzat lur zabalaren gainean. Bainan badakigu zer egiten duten beren sinheskintzaz hola baréaturik direnean.

zombaitek nahi dituzte Eskualdunak Frantzian berean egon-arazi. Nik ez nuke holakorik nahi, Frantzian lur-lana guti lagundua beita.

Bertzenaz ere, nik uste nahiago duen eskualdunak Ameriketarat joan, ~~biz~~ aiseago beita bizitzea, eta bethidanik maite ukhan beitu bazteréen ibiltzea. Baina bederazka abiatzea uzteko orde, behar ginuzke gure gazteak multxoka igori, toki bertsu-etarat. Hango Eskualdunekin hitz-harturik, hemengo buruzagi batzuek hari litzazketelan tokiak. Gazteak hola joanen dira alfer eta behardun huts egoiteko beldurik gabe, hasara hartan, hanitz egon ziren bezala.

Lanarekin, behar dugu oroz gainetik, gure Eskualdun ~~axuai~~ anai gazten sinheskintza begiratu. Guri esker aberasten badira; guri esker ere behar dute bide zuzenean ibili. Ezagutzen ditugu Jesu-Kristoren eranak: "zer on du gizonak lur huntaz jabetzetik, bere arima galtzen badu?" Bai, hori nahi dugu denek eskualtzale izaitearekin. zendako zain gure mintzairea, zendako begira gure bi eskualdun bizi-moldeak? oroz gainetik, gure sinheskintzaren begiratzeko, erdarak hanitz lohikeri ekhartzen beitu berekin. Nahi ~~di~~dugu eskualdun ohidurer jaraiki bethi, hek beitira eskualdun sinhestearen zaintzaleak.

Horiek ditu eskas, eskualdun heraldatu gazteak. Bizi den tokian, ez du hitz bat aditzen eskuaraz, ez da gehiago hemengo bizi-molderi jaraikitzen ahal. Orduan, bertze hanitz ohidura bezala, ahansten du bere sinheskintza eta galtzen bere sinhesthea

7)

Hau da bai zinez deithoragari. Oi, gu jaupari gazteak, xuti gaiten bai gure gazte lagunen zaintzeko. Eskual. Herian egoiten bagira, ikas dezagun eskualduner beren sinheskintzaren maitatzen, sail berari jaraikitzeko nun nahi gertaturikan ere, urliak eta sandiak zer dioten behatu gabe.

Gure Amerikano anaien ganat joaiteko, ez othe da nehor izanen? Haimbertze badoatzi Xina-ko eskualdetarat, eta nor da joanen bere anaien ganat? Jaupari batek behar ditu arima guziak maitatu, bainan lehenik hurbilenak. Gure hauri lagunak Ameriketarat badoatzilarik, utziko dituguia nihor gabe beren arimen zaintzeko? Ez, ez, ez ditugu hola uzten ahal, bethi debruaren aztaparétarat erortzekotan. Izanen dira ~~j~~ bai, jaupari gazteak, beren anaiekin joaiteko. Hartze beroa ukhanen dute beren heritaren ganik, eskualduna bethi amultsu beita jaupari eskualdunaren alderat. Ez ziotena Kaliforniako eskualdunek erhaztun eder bat igori gure Jaun Gieur-i, hitz hokilan "Kaliforniako eskualdunek, eskualdunen gotzaiari."

Halaber, jaupari eskualdunek ukhanen dituzte behar guziak. Hok aldiz, eginen dituzte han heri eskualdunak, arunt hemengoak bezala: hemengo mintzairearekin, hemengo ohidurekin, eta oroz gainetik hemengo sinheste azkararekin.

Eskualdun Amerikanoak erépikatzen ahalko du zaldubyk hemengo Eskualdunaz ziona:

Igandez, Ameriketan
Eder laboraria
Elizan Kantuz lorian
Plazan pilotaria
Xahar-tu ta, jar harian
Jupe-do xaxaria.

8)

Hola bada, dohatzila, dohatzila Eskualdunak Ameriketarat.
Ez dute ez, bakhar'ik beren sinheskintza begiratuko, bainan
hango egoiliar'ak ere Jesu-Kristoren meneko ezar'iko. Ahantz
ditzagun beraz, haste hartan gure her'itar'ek iragan dituzten
nekeak, Eskualdun endari esker jaungoikoak hedatuko
beitu bere Ber'i Ona.
Ez bada hola, ene gazte lagun maitek beren sinheskintza
galtzen badute, urhez estaliak izan ditela nahi badute;
ni aldiz bethi orhoituko naiz, hortaratzeko, numbait Eskual
Her'ian, eskualdunama xahar' batek, nigar' goxoak egin
dituela supazter' xokoan, eta han numbait, Ameriketako
zelai zabal zabalaren gainean, Eskualdun ene ~~ainai~~ anai bat
hil izan dela, bere mintzairean jaupari eskualdun
batek othoitzik egin gabe

Anai Jean Bte Harymbat

Beloke - 25-3-47

1

Hiriart-Urruti Jean +

Eskuara

Tuyzta ?

10/10

Lehen hala
Orai hola
Gero nola?

eskuara

Odolean duke

Aspaldiko mintzaira, eskuara. Gure aitatchi ere hala da, aspaldikoa. Eta gure aitatchik, beste aitatchi guziek bezala nik uste, bethi lehengo gauzak derabilzka gogoan eta ezpainetan. Gure mintzairak ere, mintzatzen balaki, baluke zer konda. Gaicho eskuara, noiz kondatuko othe daukuk hire ichtorioa? Hire haur denborako, gazte denborako ichtorioak, noiz jakinen ditugu? Arizan duk gizon ainhitz ichtorio horietaz zerbait zilatu beharrez. Bainan elgarren artean ere ez dituk ordean akort!

Eskualzaleen Biltzarreko jaun horiek ere jakin nahi naski lehengo zerbait berri? Lehen eskuara zer zen? Erretch baita jakitea! Oi eskuararen hastapenen gauaren beltza! Kontsola gaiten halere (ahal den bezala kontsolatzen da): beste asko mintzaientzat badakigu, (erran nahi-ta, zonbait jakintsunek badakite, nik deus guti,) nun sortuak diren eta noiz, nola handituak, nola hedatuak. Hobe othe da ororen jakitea? Ez dea ederrago michteriozko mintzaira bat, beste bihi baten eiterik ez duena, lanho batzuen artetik bezala agertzen zaukuna, erroak menderen mendetan barna sartuak dauzkana?

Eta hola gure gogoa libroki aira ditake, eskuararen hastapeneri buruz, urthez-urthe, mendez-mende, jendez-jende, herriz-herri, nahi bezain urrun. Nun geldi? Keltoekin, Iberoekin, Atalantesekin? Hots hortik othoi! Hasian hasi, gazen aintzina, eta helduko gira azkenean Lurreko Parabisu-

radino. Eta huna Adam eta Eba eskuaraz mintzo. Lehen gizonaren eta lehen emaztearen mintzaira, eskuara. Hori gezurra dela? Hea, jakintsun handiak, nun dituzue frogak?

Zonbait denboraren buruan, ikus dezagun Noe. Bere arkaren barnean dago, gaizoa, enhoatu minthua. Aitzinean ala gibelean, eskuin ala ezker, orotan urik baizik ez. Gauza hitsa, ura. Ala ez, Noe? Hobe ginuke beste zerbait. Bainan huna nun bet-betan, uren artetik, mendi-kasko bat agertzen den, Noeren aspaldiko ametsa: «Hara, hara!» hasten da oihuka. Etageroztik Hara-hara deitzen dute mendi hura. Ahantzi gabe erran dezadan, Noek bere lehen semeari Seme eman zion izena: aitortuko duzue ez zuela kaskorik hautsi horren hatchemaiteko.

Noeren ondokoen balentria! Zeruradinoko dorre bat nahi dute altchatu. Jainkoak sortarazten ditu mintzaira berri batzu, eta elgar ez dezakete konpreni. Bainan erna gaiten: Lurreko Parabisua laket-leku da, Noe ez da gizon gaichtoa, bainan ~~beh~~ zalhu behar dugu kurritu, nahi bagira hogoigarren menderadino, eta urrunago oraino heldu; eta berrehun lerroz goiti ez haizu! Adamen eta Noeren mintzairak ttutt eginen othe du bada Babeleko dorrean? ~~Zon~~ Pentsa! Zonbait menderen eta menderen buruan, mintzaira bera dute erabiltzen Eskual-Herriko harpe ziloetan bizi diren gizonek... eta emaztek, hek ere ~~ez~~ baitaude bethi ichilik. Bizi da beraz eskuara, handitzen ari da eta azkartzen.

Denbora joan, denbora jin, denborarekin Erromanoak ere Eskual-Herrirat jin. Eskualdunak direa Erromanotuko, ala Erromanoak Eskualdunduko. Erromano tonto horiek eskuara ikas? Zaude ichilik othoi! Eskuara aldiz azkarki aberastuko da, asko hitz mailegatuz, behin latinari, gero latinak Frantzian eta Espainian gaindika utzi ume guzieri. Bainan badaki eskuarak hitz arrotzen beretzen: ez ditu diren bezala osorik iresten: hemendik luza, handik motz, bere gostura ezartzen ditu bertzelakaturik.

× × ×

Goazen aintzina. Jauzi bat eginen dugu orai gaitza, hamaseigarren menderadino. 1545 eko urthean agertzen da eskuarazko lehen liburua: "Linguae Vasconum Primitiae." Ez irririk egin: achalez ez du eskualdun molde handirik, bainan barnez hala da. Decheparek eginarazten diozka eskuarari bere lehen urhatsak liburuetan. Haur chutik abiatu berriak espantu guti du: Decheparen eskuetarik ere ez da eskuara azkar eta aberats atheratuko, bainan argirat agertu bederen da. Hori ere ez dea zerbait?

Ez dugu aizinarik Decheparen ondotik eskuaraz zerbait zirri marra egin duten guzien ikusteko. Mende bakotch bat ikusten badugu, polliki da. Hamazazpigarrenean nola ez aipha Axular? Axular ez da nor-nahi gero! Eta "Guero"? Ez da egun guziez sortzen Axularen seme horren parekorik. Biltzen dute inharros-aldi ederrik, Jainkoari buruz berriz itzultzea bethi biharamunerat bezatzen duten bekatorosek. Ez dut egundaino burutik buru irakurri liburu hori (ez ahal bainiz bakarra), bainan besten erranetarik bederen ariko niz. Zer errenen dut dela? Liburu bat da mamitsua. Beste norbaitek erran balu, irri eginen nuen: hain da errech, besterik ez ditakelarik erran, erraitea liburu bat, edo mintzaldi bat, edo prediku bat, mamitsua dela! Bainan iduritzen zaut Axular-en liburua ogi freskoaren mami harroa bezain gozoa dela. Egia handiak eta erakaspen handiak badauzka, eta heieri doakoten moldean zauku mintzo. Ordu arte sujet horiek nork aipbatu othe zituen hain ederki eskuaraz? Eskuaraz diot, eskuaraz baita mintzo Axular: zuhur-hitz, ditcho, eta Eskualdun batek odolean dituen hizkuntza eta mintzatzeko molde guziak kansituko dituzu "Guero"aren lerro guzietan.

Hemezortzigarren mendeak zer dion? Pirenez hunaindian egonen gira bethi, nahiz haindian balitaken gauza ederrik ikusteko; bainan guarda tzar horiek ez gituzte uzten haradino. (guardarik tzarrena, ez jakina). Axular Saran bizi izan zen; Saran sortu Etcheberri. Etcheberri kasik Axular-en ozkan ezar ditake, omen: "Eskuararen

hatsapenak" ez dira hala-hulako liburuchka bat, eta latineko gramatikak ~~ez da gut~~ badauka gauza onik, omen. Omen diot, nihauk ez baitut biziki ezagutzen Etcheberri; halere erraiten ditudanak ez baititut nornahik erakatsiak, ez dira denak gezurrak izan behar.

Hemeretzigarren mendean agur bat Etchahuni. Besteak ez bezalako bertsularia izan da Etchahun, besteak ez bezalako bizia eremon baitu: Hipitik zerbait ikusia, nahi ez zuenarekin ezkondua, emazteak preso altcharazia, gizon bat hilik Erroman gaindika beilaz ibilia, handik landa etcherat ez haizu izanez, antzainekin mendietan egona, eta bere bizi undarraren higatzeko azkenean Etchahounerat berriz itzulia: holako gora-behera eta goiti-beheitiak ezagutu dituen gizonaren bertsuek zer indarra ez dute behar, zer hatsa, zer sua?

Mende hortan balitake asko koblari ikusteko: bihirik ez dugu eginen, nehor ez dadin jelos izan. Zonbat ere ez da arizan izkiriatzen! Duvoisin bederen behar dugu aiphatu: zer orenak eta zer egunak eman dituen kirri-kirri, izkiria eta izkiria; zer paper metak beltzatu dituen! Langile bat zen harrigarria. Konplimendu hori baizik ez balu merezi ere (zor diogu besterik ere haatik), ez da konplimendu Hipia. Lanak ez othe du eskuara ederrenak baino balio gehiago? Ez dut erran nahi Duvoisin-en eskuara hitsa dela: irakurzazue haren Laborantzako Liburua!

Hemeretzigarren mendearen undarretik goiti, orduan da orduan eskuara chatarretarik jaliko; orduan, haur baten gisa beste mintzairen ondotik til-til-til ibiltzeko orde, bere gain jarriko, berari doakon moldean kurrituko. Arbelbide eta Diharassarryk hartze lukete goresmen. Bainan beste hiru ditugu hemen aiphatuko, ez bailitake haizu heietaz bi hitzen ez erraitea:

Abbadie: Uztaritzeko semenarioan egonak direnek ez dute arrotza izen hori, Abbadie ezagutu dutenek ez baitute ahanztekoa. Hura bezalako gizonik bakan da aurkitzen: Eskualdun laborari baten izpiritu chuchen eta sarkorra, buruzagi bati doakon fermutasuna, aita baten gozotasuna, egiazko apez baten bihotza. Mintzaira, gizonaren

araberako. "Eskualdunean" laborantzaz egiten zituen artikulvek sosak balio dituzte.

Hiriart-Urruty: Larresohoko erakasle zaharretarik hau ere, eta "Eskualdunaren" buruzagi choragarria. Zer loria, haren artikulu baten irakurtzea! Eskuaraz ari delarik izkiriatzen, ez da frantsesaz hanbat orhoitzen (alta ba omen zakien frantsesa ere): uzten diozka eskuarari bere hizkuntzak, bere itzuli eta molde bereziak, bere begitartea. Egiazko Eskualduna eta egiazko Hazpandarra: handik piko, hemendik zimiko, behar-orduan eta behar-lekuan ostiko; bethi bizi, batzuetan bitzi, ezin athertuzko elhasturi batean hasten delarik. Eta noiztenka kechatzen, nola! Ez kilika orduan ezkerreko beharria!

Etchepare ba othe da hura baino gehiago? Nik ez dautzuet aise erranen: lehenik, ez baititut bat ez bestea aski ezaguten; eta gero, nola pareka holako bi gizon? Biak arrunt bi gisetakoak dira. Hiriart-Urrutyren eskuara zalhu eta ernea arno chahar meheñoa bezain ona da; bainan ez othe da bichkotcharen parekoa Etcheparen mintzaira aberats eta ederra? Edozoin suieti lotzeko on da, ideia gorenak chuchen eta garbi agertzen ditu. Etcheparek badu, Hiriart-Urrutyri behatu-eta, halako lantuagoko bat, jaunagoko bat, beztituagoko bat: iduri bethi igandetako arropak soinean; nobleki mintzo gizona. Bakotchak bere jitea. Bainan, zer nahi izan dadin, bat ala bestearen aintzinean buruhasten ahal gira: jaun handiak dira biak.

Abbadie itzali zen, Hiriart-Urruty ere ba, Etchepare berdin. Guretzat gizon horiek lehengo gizonak dira. Eta orai artio aiphatu ditugun ichtorioak, gezur ala egia, lehengo ichtorioak. Izkiriatzaletaz gira gehienik mintzatu, bainan ez dira heiek Eskualdun bakarrak. Egin dute ba zerbait eskuararen onetan, edo kaltetan, bainan nork du gehienik eskuara biziarazi eta handiarazi? Gure aiten aitek eta amen amek, ainhitzek ez baitzakiten ez irakurtzen ez izkiriatzen. Heiek dira eskuararen egiazko moldatzaleak: lehengo Eskualdunak.

...

Eskuara, lehen hala. Bainan orai zertan othe da? Nori nola

zaion. Zonbait ariko zauzkitzu behar bada dena zinkurina: eskuara galtzen ari dela, Irrekalbordako gachuchak ez duela kintik egin nahi eskuaraz, Mendizabaletako haurrak frantsesez trebeago direla, eta holako. Baditake, bainan bada besterik ere. Ainhitz herritako ainhitz etxetan ez duzue eskuararik baizik adituko, frantses gehichagoren jakitea (behar ordu etako) ez bailukete batere kalte. Eskual-Herriko haur ainhitzek badakite eskuara galda Eskualzaleen Biltzarreko jauneri; frantses hortan dira gibelachiko. Badakite ba amarraina eta zerrama ez direla gauza bera: bainan bi alimale hoieri zertako behar du frantsesak izen bera eman, odo berdintsua bederen?

Bestalde, orai bezenbat Eskualdun arizan othe da behinere eskuaraz izkiriatzen? Asko gazte frango trebe dira, ala EAC-tako lanetan artzeko, ala kazeta bati bi errroren igurtzeko, ba eta zonbait naiztenka mintzeldi baten egiteko ere. Hots, nornahik zer nahi eranikan ere, eskuara oraino frango pitikor da. Eta gero, zaintzale onak ere baditu: lo egiten ahal duzue gostuan: Eskualzaleen Biltzarra hor da, eta urte guziez, eskuararen onetan, eginen du bazkariño bat ona. Eta egun batez eskuara hil baladi, ederragoa baizik ez litake pesta: eskuara hurperat, Eskualzaleak aserat!

- - -

Iz da oraino hurpean eskuara. Chutik dago: ontsa hola. Bainan gero, nola? Gero? Iz hurrik hero! Badu zonbait mende eskuara bizi dela: zertako nahi duzue hil dadin, denboraren burruan? Ehun urtheko gizon bat ikus eta, ez duzue erranen behar bada: orai gaina dik; mende batek hil ahal izan ez duen gizona ez dik deusek hilen. Bainan eskuara, hain aspaldiksa izanik ere, gazte-gaztea da oraino: beha zazue bada zoin zabhu den, zoin plegakor, zoin aberaskor: ez da mintzaira atsotu, tontotua, gogortu hetarik. Orai arte eskuaraz aski arizan da behar bada izkiriatzen, bainan zer da hori? Hastapen bat bakarrik, primaderako lehen liliak. Bainan gero, zer udak eta zer udazkenak!

- - -

Horra hor nahas-nahas ezdeuskeria parrasta bat; puntsezko elhe guti, eta denak ere ez behar-bada suietari doazkonak. Aizina handirik ez denean, hola da: serioski nahi izan bainitz mintzatu bethi, hala ez dena frango errarien nuen. Zonbait astokeria erran behar eta, bietarik batean nahiago dut ene jakinean erran, ez jakinean baino. Baitut ~~ez~~jadanik behar baino gehiago atheraturik, huntan aski.

Jean Hiriart-Urruty
Hazpandar apez-geia.

Xarriton

Europ sion
sur 11

GERLA

Odei bat bezela jautsi zen. Dembora sobera eder eta sobera beroaren ondotik odeia jausten den bezela, lanhoak agertu orduko. Jendea aiduru egon zen holako latz batekin, zer izanen zen oraiko gerla hori. Batzuk zioten labur izanen zela, zeren tresna ikaragarriak bazirelakoan hamalaueko gerlan etzirenak. Bertzek zioten aldiz, ez zakitela noiz gelditu behara zen, zeren etsaia, "ligne Maginot" eta besten artetik ezin zitakela iragan eta Frantsesak ez zirela joanen Alemanen lurren gainerat...

Jenden izidura eta elhe hits guzien gatik, Rochalik, gerla biziki gauza urhuna zaukan, eta iduritzen zaion, Jeanne d'Arc jin gabeko ehun urtheko gerlak hein berean hunkitzen zuela. [Boinan uztailako edo ~~bulako~~ buruilako arratsalde batez, ez dakki (boinan eskolan zabilan segurik) eta beste lagunekin, Eliza inguruan josteta ari zen, ikusi zituztelarik, bi motozikleta dun aleman heldu, harma bedera bizkarrean. [Ez da mirakulu jendek erraiten baitzuten jende bortitz eta salbaiak zirela, ikusi orduko hastiatu zituen, etsaiak baizik ez zitazkela izan.

Beren bisea pizu eta bortitzaren gainean bazuten dupina berde bedera eta, burreratjautsi eta, bere botekin klusk, klusk eta klusk egiten zutela, ari zen gogoeta ostiko bat heiek emanik, sei hilabethez sendilezakela.

[Urdearen kurrinka eta chakur champaren arteko mintzaira batean ari ziren elheka - Gaicho Rochali etzen guti izitua eta haren lagunak ere ba hura bezembat beharba, bainan nehork etzuen beldur zela erakutsi nahi - Halere ~~Hil-Herrietan~~ hil-herrietan sartu ziren gorde leku hauta zutela pentsatuz.

[Handik oren bat gabe, ikusi zituzten, zaldidunak arribatzen, birazka, urhatsean, bere dupain berdeak buruan eta harmak bizkarrean. Bichtaz ikusahala urun baziren heldu zirenak. Gero-kanoiak ikusi zituzten lehen aldikotz eta lau errotako kanoiak oihalez kukuturik. Herriko plaza oro bethe zuten beren zaldiekin, bainan zer zaldiak, zuri, gris eta gorrast; bazituzten gibel alde batzu, hemengo bi zaldirenak bezembat ekoak!

[Arratsalde hartan, erientsa desolatua egon zen, bere eskolierak ez ageri eta eskola eta meria eta hilherriak inguratuak zaldiz, kanoiez eta soldadoz: hiru edo lau ehun soldado eta beste hombeste zaldi, orhoitzite ez direla koka errechak, lau edo bost ehun arima diren herri batean!

[Bi oren soldado heieri so egonik, eskolarat hurbildu ziren, dotzena bat neskato, hilherrietan gorderik egon zirenak, gaizki andana bat, denek betan bilduko zutela, bainan erientsa trichterik zagon, eta etzuen deus erran.

[Biharamunean, eskolako leihoak, ikusi zituzten, soldado batzu pantalun churitan, eta, iguzki baitzen, ari ziren, zer phesta othe zen!

[Gero bertze batzu ikusi zituzten: Oh! itsusiak, kasik buluzirik, maillote tipi batzuekin, eta arrano zuri bat, ~~kota~~ hegalak zabalduak, papo artzinean.

[Egundaino, Eskual Herrian etzen gizonik hola erabili: ez da mirakulu, erraiten baitzuten heientzat jende salbaik eta desonestak zirela...

(Segida gero)

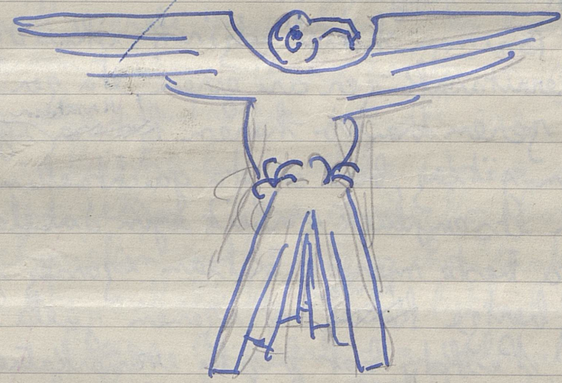

Peskatagoas
jaun & Jondoni Santuen
urt 12

Neskatoa erremankusa.

Katichuman ikasia baitzuen, bere etsaieri behar zela barkatu eta behar zirela etsaiak maitatu, Jesusek bereak egin zituen bezala; Rochali aidanzagan Jaun Ernetarak, noiz eginen zuen predikuba bat gauza shortagz, orduan baitzitaken temorea, herri guzia etsaiez bethea zelarik. Bainan jende tropa bat fite adichkidetu zen alemanekin, ez ebanjelioari jarraikitzeko, segur niz, bainan sosa eta gauza lodi zabiltzatelakoan, haste hartan segurik. Denak on ziren heieri saltzeko, ala aroltze ala arno, ala sagar pherde, denak hartzen zituzten eta galdeginak ere pagatzen.

Bainan honiek utzirik, ikus dezagun, Rochalien herritarak zer ari ziren eta zer etsemplu ikusi zuen: zeren hautio haren karatera egina dela sortzeak eman zitzaz, bere on eta gaichtaekin, bainan ere ikusi dugken etsemplurik zorbeit egin dutela haren gainean, eta heste mende batean izanez jite berarekin, seguraz ere, hartze karatera bat izanen zuela.

Peskata bat bizi ki errenarkatua zena eta izan nahi zuena, ba zen, eta denak egiten zituen kontako. Kontakoa kasik erran nezake, ungulnak hoizik ez zuela ibiltaraiten. Bainan holako herri baju batean ungulnaren erakustea ikusi da; Rochalik hala zuzkan seguruik, eta ikusiko dugun neskata hunek beganbat bazuen behar, bainan bazuen ere, ungulnik etzuelako ungulua.

Entzutea badukezue seguraz ere!

I Maychan zuen izena, Bipherluzian sortua, alaba bakarra; hobeki ernaiteko "Andreya". Beraz ungulu pochi baten unkaiteko arrazoin bat bazuen. Herri guzian bat baizik ez baita Bipherluzeko Andreya; jaun bat, jaun Ernetora, edo mandozaina, bat diren bezela.

Frango etche ona eta gizena Karria zen Bipherluzia, ernegelide bazterren, bunak denak ingunan, dotzena bat abere bunn frango aise baiten eta estatu onean atchikitzen zituen Bipherluzek, bere muthilarekin. I Peskatoak baizik ez diren etchetan, frango mausi-etcheko andereri halako bat zaiote, muthilaren atchikitzea, bethi beldur baitira, behar ez den zerbait gertha dadien, heien alabekin. Bainan Bipherluz trankil zen eskualde hortarik, zeren May-chan, ez baitzen, bere muthilari so egiten duten neska keietarik, zombat nahi muthil ernea eta plantakoa izanik ere.

Bipherluzia etche edervat zen, bere bortha leihor pendekin, bere zumezko batkonarekin, bere muru churiekin, inthe guziez churituak sondoni dauneko asteau eta sukaldeko leihoa bethi lilis bethea. Segur Bipherluzia, plazatik ez soberaurrun, ernegelide handia hain huplil izanikere, jendek, ez zuten usu aiphatuko, hango Andreyak ez halu hain not estakurn zerbeit hatzeman bere bunaren aiphanazteko. Batian auzoko gitak edo antzarak presa ezartzen zituen, heien pultzunat igeritkatzerat jin zitelakoan. Bestian Herrika muthilari, ori hu egin-arazten zuen, meza nausi on doan, heien oihanetan hatzemanak izanen ziren Kabala guziak, bahituak

izanen zirela. Hots, berea bere nahi zuen eta eraikitsi nahi zuen jarnahi bagueta ere.

(Segida gero)

OTOA

Pour le 22

Harri batean jendelk hadakite, bat bestearen berri, heintsu batean bederen, nun dituzten beren ontasunak eta zer heinetakoak diren. Ez du balio beraz, espantuka artzea, ez eta jendeak harritu beharrez zerbeit ederren egitea!

Otoa gauza amadoa zen, aberatsentzat bakarrik egina. Hortako tabonari gehienetsuek ez zuten ottoari otoari pentsatzen, bere erkaratz kantoinean salun baten egiteari bainer. Bipherlugeko Andreyak erosi zuelarik otoa bat, otoa bat edena, lau jargi balusekin, dena din, din, din egiten zuena eta tuka bat klerona bezen ozenarekin, anabats handia egiten zuen. [Aurgoek eta beste guziek erran zuten: "Etzian hori bezik eskas, Bipherlugeko andreyak. Guk ere aise egin ginezakek, hek bezela laborari etche titi bat saldu ondoan. Eta orai nun erabili behar du, bere tresna izigarriarekin? Ez dukl laborari etchetan, aizinarik kurri erabiltzeko." [Bainan Bipherlugeko May.chan.ell, aizina hartzen zuen, Aita eta mutturila lanerat joan ondoan. Batian Donapaleuko merkatian zen, gero Salbatanen edo Donibanen, gero Bayonan edo Akizen eta beste hiri pochi bat diren guzietan, nun departamendu guzian, Panetik eta Akizeradino

ezagutua baitzen "Miss Citron enze légère."
(Izen egitikoak fite hatzemaiten dira Eskual Herrian.)

Bainan hola kurritzeko, behar direnak behar dira. Eta sosa zeno (et chetiara saldurik) "Miss Citron" igande guziez, arropa kambia zuen, batean "eilde perdrix", bestian "bleu pétrole", bestian "havane" edo "tortue des Iles" eta jainkoak dakl beste zombat meta hazituen, aldizkatzeko!

Anzoko Maneehum chaharrak zion: Ortzadanak klolore bezenbat arropa badik. Bena ni beldur nuk grada horrek ez dien iraunen, gu begalakoari ez dukl batere jakan."

Andere seroak anapostu emaiten zion:
"Hobe lukezi bere aitarentzat pantalun pare bat eros baleza! Untsa chahartiak eta peachetiak zitzin, atzoritkusi dualarik!"

Beste batek zion beriz: "Haurtia nago, nola ait'amek uzten duten neskla bezala hori hombeste jeustu dazoen egiterat eta hola kurritzerat!"

[Anapostia entzuten zuen, Kerriko-mutturlak emanik naski, zeren hak haizik ez haititu ezagutzen jendiak hain untsa: "zer duzu!= Bunkasoak hunalaino zazoagoak ditutzu! Sustut ama! ha! ha! Urgulu zozo hatek jana dagozu, uster, haren alabak, hola ibiliz abokat edo mediku, edo notari, edo holako jaun zonbeit hilduko diela gizontako, zeren delakotz neskato edena!"

Bainan, Bipherluzeko Andreya, jenden mihi gaichtoen gatik, zalhu eta chut zabiten, bere hondi tasun guzia, zapata takoi luze batzuen

gainean emanik, igande guziez kambiatzen zituela, bichtan dena, arropak bezela.

Ez zen dena hortan. Jendeak ez ziren gehiago harritzen, eiherako astoa chapelean ikusiz; "Miss citron onze légère", chapelean abiatu zelarik; hirurko Madamek bezela egitekler!

(Segida gero)

NOLA EGIN BEHAR.

Petit Jean

Handitzen zelarik, eta neskato gazte bat izanen, Rachali ari zen hura ere bizitzki edertzi beztitzen arabilitzo zela. Kastuma gris kadrilatu bat ekin dedo arropa lilizu bat ekin, zapeta eta esku zapi garnitzerosiko zituen, Hazparneko merkatuan ikusi bezelakoak. Gauza edenak eginen zituen eta bekan, luzaz beiratuko zituen, ez jendetako mihitan gaizki erabilia edo tuxatia izaiteko. Rachalirentzat ez zuten orraiten ahalko, herriko neskatarik hobekienik beztitia zela baizik, zeren gastu ona zuelakoan. Gauza hori bere amari ezin sinets-araziz, ikusten zuen denbora galtzen zuela, zeren amak ere bere gastua alabarena baino hobea zaukalakatz, eta gehiago dena, baziren herrian, presuna batzu oraiten zutenak, amaren gastuzat beztitu batin bazen segun plantan izanen zela.

Ez zazuela uste izan, pika bezain ergela izanen zela, ongi beztiturik ere. Erakutsiko zuen kantarietan izan zitakela, bere chingola blua kephatik buruna gora nabiliz - J.A.C.F eta hurlakoetan ere lehenetarik izanen zen, denek eraun ahal zezaten: "Zer Neskata seriosa, Rachali; Herrian horlako gutiak!"

Gehienik gaitzi lakiokena, Gachitegiko alabari, May-chan Bipherbuzelloarentzat bezela, Manechun harginak enan dezan:

— "Hori handiche duk themenga muthikoentzat eta tipiche hirika jaunentzat. Ikusiko duzue oraino bere muthil hatekin ezkondu behar diela!"

Rachalik ere, ezkondu gogoz nuen eta haren heineko muthiko franga bazen herrian bereau, eta behanbada herriz kamporat iraun eginen zen, bere tantak bezela. Bainan muthiko etzuena orai beretik Pettan Pelloborda, bere auzoa. Etzirena hanbeste samur izanak heiekin zaku batzuen gainetik. Alegia ahatzia, orai akomatuak ziren eta kunitzatzen ere, hainan padura bat, ez zuten hutsik egiten heien tipitzeko.

Muthiko bat bazen herrian, bera baino chaharrago zena bi edo hiru urthez, muthiko propia, kantaria, pilotaria eta plaza gizon hauta. Hogoi urtheri buruz harek galdegin baleza, segur zen hari ez lezakela erefusa, Etchetiarra izanik ere. Joanes Erekalde (hala zuen izena) estimu handian zaukan Rachalik. [Erreklidia etche ona zen, Gachitegiko bezelako hiru handi segurik, eta bere ehun ta bercagoi. Haman zaku ogi erdizkatu andoan, Gachitegiaan beinor gehiago hazuten beretzat. Eta gero dirua ere arras gizon entzuna zuen, alainan etzena zindikatekor bururi?

T.S.L.P.

Gero eta ondo

Gero bizitki edena izanen zen eta segurtasun-eza Alemanak joan eta, jendea umoretsu izanen zen. Bainan ordu an baztenak ere pelatzen ari zituzten, pentzeak karrantzen, selhaunak husten, arroltzeak dotzenaka iresten. Sosa burrunbaka zabiltzen, num nihuneko sagar eta adan pendes-pherdeak anak bainre bezain karo pagatzen zituzten. Ura euriaren ondotik bezela, sasoa heien ondotik altiatu zen eta gauza, gauza motak ere, larrazkenean haitzen gainetko hostoak bezela, arradotu ziren. Pegua jiin zen eta Alemanak haratago joan ziren. Zioten Angleterrari buruz jo zutela, tropa harek segurtasun, eta Frantsesek ase bazituzten, Anglesek edan-arazi onen zituzten.

(gero berehtik)

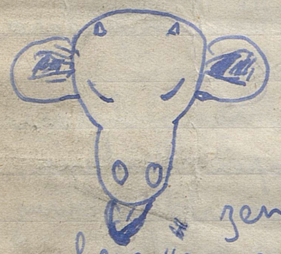

MERKATU BELTZA

Miseria jitearekin "Miss Citron" zen hatzemana eta laski jeinu izan zuen here "onze légère" selhaun zokoan, bethan metaren jean ezartzeko eta here gradoaren ltipitzeko. Bardin Kautchouk ez zitaken hatzeman, ezantza Kautchouk eta hatxes etzinen zindek Kautchouk ez-beraz otoa, selhaun zokoan gordeik hain untsazen! (Biphatitzeko may-chan) Urthe hat gisa hortan egon zen, bere otoa hunki gabe, bainan gero (gazi zu nuntik zituen ezantza eta Kautchiak!) berriz here "ethan onze légère" abiarazi zuen...

[Bainan ez zabilan gehiago, ez merkatuetan ez itsas baztenetan. Behark ez zakien nun zabilan. Ithuntze batzuez ikus zitaken, May-chan otoan jithan, aptaindunik eta chapelean, eta beste batzuetan, gaiz alderat heldu etcherat, larrazkako palto batekin eta fular bat lepo gainean.

Gero bazabilan etchez-etche, arroltze, lapin, edo oilasko erosten eta bethi bestek baino gehiago pagatzen zituen, arroltzeak horgai libera seguruik, eta oilaskoak berenganat-human libera seguruik! Athurra bat edo zapeta pare bat nahi bazinuen, harek hatzemanen zautzun, nehork egitekoz, bainan bethi gauzan trukatu.

Etzen dudarik merkatu beltzean ari zen. Alemanekin trafikan ari zela ezin uthaiz. Eta hortako zituen sosa burrustan, ezantza ura bezela eta errota-ingurnak higa ahala! Gero Kenika atolunza, ez zitaken Hazparneko merkaturatere het, ezantza eskasean!

Epizeriako etchekoanderia, bizitki emazte chuchena, ligako buria, ez zen segur nesketa haren alde. Egun batez, hatzeman zuen here etchen, eta eman zion, hanchetbitchu egitelo, here arima ez zegan gal: "Kasu eman, May-chan, hire kontzientzia kolpatzen dun, hola merkatu beltzean ariz! Langilek behar hazkurria etxeiari emaiten dun, eta hortaz gainkoaren aitzinean hobendun hiz!"

Bainan hunek irri handi batean eman zion: "Ah! Gaicho! Gaicho-gaichua! Graitik egunian okasionias bahiatzen ez dakiena zozo hat duzu! Eta guk ere hobe ginuke "marché noir" puchi bat egin

brazineza. Jenderi eherbitchu gehiago egin zinezake, heien goyuntzeka bekanez ohuratuz, ezinez eta kuien kontzibatziaz. Orailko egunean „detrullatzen" ez dena, deus ez duzu; Arbezeth ere egiten dizie "marche noir"!... zendako ez nik?... ?? Eta joan zen iniz ... Bainan iniz, lorziatua eginziaiko etchekoanderea merkatu beltz egiterat bildu zuela pentsatuzik.

Zer den Debrouillatzea

Ez zazuela uste izan, Rachali, Bipherlyeka Andreya baino gutiago zela eta ez zakiela nola egin merkatu beltza. Bere bizikletaren gainean, zigunkan, Hasparnerat aste guziez, kargatuzik harakoan, kargatuzik gibelerakoan, zoan. Bundinazko untzi errunda batean arroltzeak paperez itzulikatuzik, ematen zituen. Oilasko pare bat, edo ardi ~~azti~~ hat, gibelean, zare handi batean zombeit kazeta paketa eta zombeit yohurra paketaren pean, azalburu batzuen aldean. Gauzarekin, bethi gauza izaiten zuen, hots lehenekoz demboran hezela, lehen gizonek, ~~el~~ garan, antzean egiten zuten hezela, sosa pentsatu baino lehen. Zeren sosa gizonek pentsatu tresna bat da eta emaiten dakogun haliaz haizik ez du, eta ez degakezu ez jan ez edan, ez harekin bezti...

Beraz Rachali baztenekoz bentatik, bantzen zen, komersant batzuetan eta nahi zituenak aro unkaiten zituen. Batean esparrin pare bat, bestian athana bat, bestian eskalapoin pare bat, bestian kilo bat ilze edo kilo bat garbura.

alainan eletrikarik ez zuten, eta argiaren unkaiteko beste molderik ez zen.

Ah! Gerla aitzinean, ezarri nahi eda ahal, (ygdallat) unkan balute, orai ez zuten dolurik izanen. Aste guziez, hazabilan Hasparnen Rachali, alainan bethi zerbait eskas zuten gachitegian, eta etchen jin gauzak, jin-aran, tunka dan zoatzin. Bere bizikletako Rauchu batentzat ere zaku endi bat ilhar eremanzuen, hiru aldiz ontsa izertuz eta jendarmek noiz batzemanen zuten ikaran eganez.

Gero auzoak oharturik, nola Rachalik gauza motak ora batzemaiten zituen, galdegiten zioten ~~zuiten~~ halako edo halako gauza ekar zezan beintzat. Kondizioneak egiten zituen: hombeste arroltze esparrin pare batentzat, edo lepoin bat eskalapoin pare batentzat.

Bainan gauza harekin bi eskalapoin pare edo bi esparrin pare unkaiten zituen eta beste parea etchengo beiratzen. Eta komisione saria bestalde hartzen.

Gisa hortan, gachitegian aise itzulikatzen zinen, beste jende batzuen aldian, Rachali ~~Debrullatzen~~ „debrullatzen" zelakotz.

(Segida gero)

Seroretan -

Ez zaguela usteizan, Rachali, egun guziez merkatu beltzean zabilala, Bipherdy eko andreya bezela eta haren bezala, zernahi behar zuela gradoa handian eraldatzeko. Etxeko behanez kanpo, Aitamek ez zuten utzi ko, nahi urrkan bakarrere, mandatu gisa eraldatzerat. Egun guziez, kasik seroretan zabilan bere bizikleta chahanaren gainean, fitxeaga joiatelo, sukalde eskatzak chahu - -tzuik, silaak bazkatuik eta egunaldiak sukaldetarat, kayet edo Begnat etzinelarik, etche ingurn hetan segurik.

Herri batean zerangia egiten duten serorek, ez da ageri, haindira ichil eta umil egoiten herri guzietan. Ehun prodikuk baino, gehiago, heien kantategirichtinoak entzen diten jenden bihotzak eta pedazen bat herea eraldusten. Zeren aiseago da jende batentzat bere burnaren aipharaztea eta bere indarraren eraldustea angi pochi bat eginez, eginez eta angi bizikiren egitea, jenderi, berak ohartzen ez direla eta hatze ingulutan Santu gabe. Egune herrietan, neskatxa gazteak joaten balinbadaldite, trikot batez egiten edo galchoin zambeiten, heieri esker da arduna. Rachalik hrow atzen ere ikasten zuen eta lehen aldian, chimineyko eritat bat egin zuen, sena kolore, gorri, hori, berde, blu, denak nahastekatuz, chita, kayin, etche, zaldi eta gizon, denak bardin handi bast bestearen, ~~a~~tik segidan, bainan hamesteko lore bazen, eta hamesteko dambora eman zuen, haren egiten, nun denek, ez baizezaketen edena zela baizik eran.

Aitasoren gisa, espantu pochi bat egin zaiotenean, hazten zen, hantzen, eta berriz hasiko zen langoaga, eta edaragoa egin behar zuela. Bainan Amaik etzuen utzi, galchoin zambeit presatuagoak zirela, muthikoentzat, eta heiekere akort ziren, hala zela eraiteko.

Goiz batez sesaian bezela joan zen bizikletian seroretarat eta Begnat, bere aneya Ttipiaren galchoinak hasi zituen.

Amatsaldean, etcherat abiatu zelarik seroren etche gibelerat joan zen, atherbe ttipi batean utzia zuen bizikletaren hartzerat. Bainan bizikleta etzen han.

Erraxu, ma soeur, zuk igitia duzia one, bizikleta norapeit.

Hunek: Ez! ez tichit chuse bizikleta hunki; gaiz huntan bolketa egiten arizana nuchu haren ondoan eta orainoz hor su chum!

Zer egin zen hada bizikleta? ez ahal zen uste? Bere lagunekin chekan hasi ziren, serorem haratzearenzi hunbil, hasiriik, saparak joz, behaiba norbeit ek gordezuela. Bainan nihun, ere, hatz ez behatz etzen ageri. Rachali niganez hasi zen, bizikleta huna hairzik etzuten etche guzian eta haretkin etchetko fortuna egiten zuen, eta ordainik ere ez zit aken nihun ero ahal! Kanchu hat ere herri berria hazuen, zatku erdi hat ilhametan bildua. Zer egin behar zuen

orai? Etchetat joaiteko bizikleta galdarik etzen batere fida! seguruz ere norbeitek eraitsi zuken. Lagunekin bazkenatk ora ikeri, bainan nehun fitsik ez ageri.

Bet betan gogoratzen zitzaikion, goizean ikusi zuela, Luzembordako mutikotxoarik bat, eta harekin mintzatua zela. (Gure inkusleak ortxoit dira nola fama tzar batzu bazituzten, Luzembordako bi semek, bestek gaizki jabetzeko usaia zara zutelakoan. Azkenik ahate ichtoria bat kuni zalitan behaitik behaniat) Guiz hartan gauza hau erraina zaken Rachalin: hik Kanchu beniak ere hatzemaiten zitun numbeit. Urai ez zuen dudarik, nor zen ukaldiaren egilea. Bere lagunen gauza honiek eranik, izan zirenbost edo sei neskato haren etche inguruan eta ondoko sasien ikusten ikertzen. Bainan nihun fitsik etzen ageri.

Auzoko justinak eta beste neskato batek etcherat segitu zuten, nigarrez eta ikaran, alainan etchen zer aditu behar zuen bere artha eskasag.

Gachitegisa leihotik so zen aldiz, ikaran, bere alaba ikusiz hoin tuchte, eta gisa hortan lagundua doiakabe eritu zela.

Ezkatzean sartzean, zangoek huts egitez zaketen, eta lagunek aldiz haren maltzura, amaxi kendatzen zutela, ikusi zutelarik, bizikleta ezkaratz kantoinean, ezer ez ezer zagolla. Ordian jakin zuen nola Begnat plazan izana zen komisionetka, nola Kargatua zelakotz eran zuen, anebari bizikletaren chekla izan zela seroretan. Bainan etzuen erraina, soberen mintzatzeko beldurrez eta bizikleta ikusirik nun zagon, hastu zuela nehori deusseran galbe.

Hastu ere zuen gaizki andana bat Aitak eta amak erranik, eta gero eztatz chokoan, tarapa aldi bat, Rachalik emanik.

Begnaten galchoinak ez dira erraino fini eta orai ez du bakia finitzea, thipiegi bailuke.

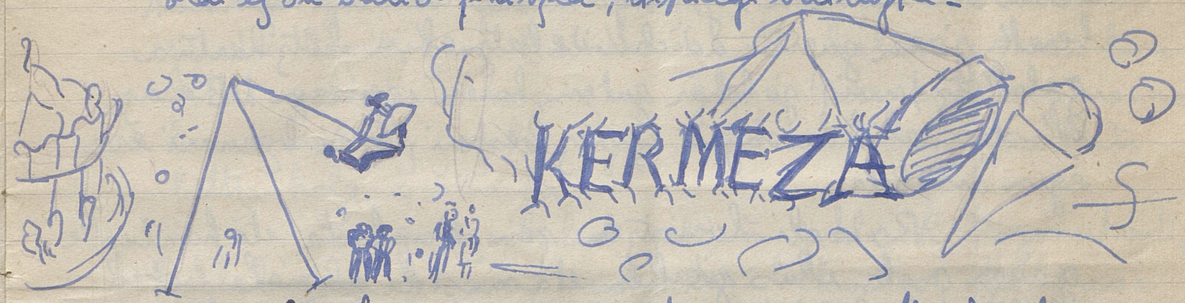

Egerla zuan ago, eta presunerek dembora luzega hatzemaiten zuten. Eskualde eta herri guzietan kermezak egiten zituzten, nun jan, edan eta jasta baitzitaken, hots jesta egin ongia egiaz, praesoneen pagoretan. Dembora hartan sasoa ere bada bazenetan bazen, edo hobeki erraiteko sos harekin erosteak ziren eskas, eta numbeit igarri behar zen, eta gazteriak ere numbeit jostatu nahi zuen.

Rachalinen herrian (hitzemana dut ez salatzea herriaren izena) beste herrichka guzien andotik deliberatu zuten, kermeza haten egitea. Hola dila eskualdunak, ardura, ez dute deus egin nahi, ikusi gabe augaak nola egin duen. Presaner ohi zombeit ibilizirien, gauzen biltzen etchetan, aila, ostatsko, anoltze, arno eta bildoch, denak an ziren, herriz emaileri eta beste zombeitzeri saltzeko. Gauza bildu zuten frango bodi eta bi achuritan trukt, bizikleta bat ere bildu zuten, an cheram saltzeko. Huna nola joan zen bizikleta, an chera americanoan.

prezio hasteko bost mila, norbeit. ekj ja zuen sei mila eta mila libera eman behar zituen, besteak zortzi ja zuen eta bi mila ~~zuten~~ libera eman behar zituen. Ez da harritu behar beraz berehun milletarat heldu balin bazen, bizikleta kolako gauza anadoa eta baliosa dembora hartan. Gehiago dena ancherа egileak berak joan zuen, adichkidebatzuekin hitz hartuа zelakotz, noiz jo behar zuten, haren izenean. Beraz ikusten ahalda angia eginez besteri, bere burnari ere egin ditzakela.

Rochali loriatzen zen. Hombeste eta hombeste gauza mota ikus zitalken eta musika alimale batek behaniak bethatzen zituela. Pettan Pettobordak, gomitatu zuen, auza gisa, balantzutetarat harekin. Segun gacho zuen, etxoia bezela aitzan, hoinpitz eraikitzea. Pettan indarka arizela garagar airatu behanez, aldiz Rochalik bi eskubaizik ez unkan eta bietakin untsa lothu behar zuen, kordari ez bazuen, sar hadaa bezela lurrerat erorinahi. Haren zaia, aitzan zoan, paisola bezela, zabal zabala eta madarikatzen zituen, petik hari sa zauden muthiker zar batzu, ~~ez~~ irri eginez.

Jostinarekin ere ibili zen, auza gisa bichkatcha zombeit janez, eta aidun glaya muntik jalgitko zen. Azkenean glaza ekarri zuten haren tzat preparatua zen luhuntzetko eta paper garrizko etcholarat.

Deus etzen saltzen sasoan, bainan Kesa batzuetan eros tenzituen, tiket batzu hamarna libera tzeak eta heietan tunk zintuen, janari eta edari guziak. Beraz glaza pumpula bakotcha tiket bat eam tunk izaiten zinuen. Bainan bost minuta gabe, ehun jendek baralka inguratua zuten; Bonek, oi gauza anadoa! glaza jaustatu nahiz.

Hori ikustearekin, glaga saltzen zuen, Kozinetsak, bi tiket galdatu zituen glaza batentzat eta laster jendea hitzitu zen. Bainan ez askí halere, zeren hiru tiket galdatzen hasi zen glaza batentzat eta arainо buruzerik ez zezaken egin. Zer nahi duzu, merkatu beltza hala sortua da!

Lo aguntzaile bat galdetu zuelarik Kozinetsak, Rochali joan zitzaion pentsatuz beharba, glazaz ase bat eginen zuela. Bainan jenderi tiketa har, tiesa batean ezar eta bakotchari bere glaza eman askí lan bagiuen. Ithuntzean dembora fresKatu baitzen jendea urhundu zen eta ordian bere bizikleta glazaz ase beberena egin zuen, zeren Kozinetsak emaiten baitzion, nahi zuena jan zezan etcholaren gibelean, eranez biharamunetko galzela.

Untsa ase eta, arizen, Kesaren bethea tiket ikusiz, lau edo bost bakotx bakoitzik zerbeit eros lezake etcherat emaiteko. Bainan bere kontzientziarekin arizen: ohointza othe da? Ez da sosa! ez da beraz ohointza? Bainan ez dirua deia ere eratsiak, jenden gormandizaz hola bakotatuz! Lau edo bost minuta ondan egin zen ohointza ala merkatu beltza zen, lau edo bost tiketen hartzea, gisa horkan. Kozinetsak burua itzultzen zuela, eskia Kesan sartu zuen eta ahurtara bat tiket ~~tontu~~ sakelarat bildu.

Ilhuntzea zelaka partitu zen eta jiustina hatzeman
zuen haren aidura zela - Huni eman zaion arainahi
dunana pagatzen denat, tiket zombeit erakutsiz.
Bichkatcheren ikusterat joan ziren, bainan
bat ez zen gelditzen, oñoñak hala hala!
Edatekoak arnoa hoizik etzen gelditzen eta arnoa
etzuten naite. Bainan hala tzelako, halere bazo bedera
edan zuten eta etcherat joan ziren bi neskatoak.

Rachalik bere bizimoz kontent zen, jainkoak
ez zuela utzi ohointza handiaren egiterat, denseta ko
ez zinelakoz hali haren tiketak ganzak finitzuik eta
bidian berdinatu zituen.

Gerla Alkabatu.

Gerla alkabatu zen denek dakizuen bezela,
presonerak gibelerat join, jendea bozkariatu, hotsa
eta dembora urrusen bezperan ginela: etzien bizitik
trompatzen. Merkatu bellz egile handiak presa
bildu zituzten, bere sasoi hedatu arte segurik;
Alemanetkin ibili zinen emazte batzueri ileak
moztu eta justizia holachet egiten zen, ez denen
gostura, bainan ahal zen bezela.

Handik bulta baten buruan, berria hedatu
zen, bet bekoan, Bortz mila liberako gizon bildu
behar zirela eta Kambiatu zortzi egunen buruan.
Bainan hain zen bat bateon izan, nun jendea
bizitik hatzemana baitzen. Jende batzu, gutiehoek
zuteneik seguraz ere, beren plazerra izan zuten
artzeko: Ah! orailhuan ez dia eskapatuik! Nik
ezagutzen diat andere bat, ez baita gutiehatzemana
izanen. Debriak ez badu, agertu beharko tik
bere sosak eta gastako zaikok? Auzoko zjoanes
zen hola mintzo Rachaliri eta hunek bere burua
kitzitu nahiz ari den norbeit. en airea hartuz:
Ba gutik seguruik ez diozu bizitiki hiriskatzen
gutiehoek diozu bardin. Bainan halere, ez gitzu
herriko postalat joanen, selulan nork jakin
eta nork ikus zombeit dugun, ez baita necessario.

Joanesek: Beldur bazizte gal, sobera bizizie-
-lakoan, nik hartuko daugkitzuet bardin, ni ez nun
zick bezela merkatu gizonian arizana.

Hortako zien ba, Rachalik ez nahi nehork
jakin zegan, hortz milako bat baizik etzutela
jendek jakin zegaten, fama zutelakoan, untsatuak
zinela eta fama hori ez zuten galdu nahi.

Astehaste gaizean, jende multzo bat aidura
zagon, plaza gainean, Otoloizaren, Hazparneko
merkaturat joiateko. Segurac ere tropa bat bere
sosen kambiatzerat zoan, zeren ailasko, cheri
eta achuri guti baitzen jende aran. Segur niz
undarreko merkatuko klase guzietako zinela,
Oto bat edana, kaietarik hogoi: taman urhatsetan,
posta aitzinean gelditu zelarik. Andere bat bizikli
edana jautsi zen, brezitüaines un ensemble violet
de Turquie! Rachalik dion bezela. Andere hura jautsi
eta otoaren gibelerat joan zen, gibo gizela ideki,
eta kalisa bat gorhena, dena lainuzkoa zialgi eta
kapeta gora, postan sartu bere kanga ainaretkin.

Postan sartu zelarik May chan Bipherluz, segurniz irakurlek dcia ezagutia zutela, entzun zitaken.

— To horrek ez dik demborarik galdu, berdekin zabilalarik!

— Gok aspaldian baginakian horrek meta bat, baziela, bainan ez ginian uste, askiastaña izanen zela, herriko postalat bere sosen agertzeko.

— Ori barda, Chemartinekin ari nintzan nehore hatzemanik balin bazen sosichtorio horiekin, gure herrian, hori eta eiherazaina zirela izanen, bainan harek nun kambiatu ditien ez dik nehork jakinen, abilegibaita, zion epizeriako etchekoanderiak.

Debriak ez badu zombait hilabethe itzalean ezarriko die, merechi dik pausatzia aspaldian eta zuzen kontra egin ..... ha! ha! ha! segida irrikarkailla handi batzutan galdu zen. Jenden Plazerra! Juztizia hat bazen eta agerizen. May chanek bere urgulua galduko zuen bere sos metarekin batean. Idurita urgulua sos metaren izarian dabilan.

May chan Bipherluzen ondotik sartu bazine postan, ikusiko zinuen bere balisa edera idekitzen prekorzionerekin eta hantik jalgitzen, bi paqueta, paper ilhunez estalgirik eta jaun errezeuraai erraiten: Vous croyez que si je les recommande, ils iront plus vite. Car je ne voudrais pas qu'ils perissent en route! oui! ces des cochonailles, pour mes tantes a Paris.

Oraiko gaztek ere chahartzean erraiten ahalkodute. Ichilik dagoena ez dela trompatzen.

P. Charitton Segida Gero.

Seminarioko sariketak

[oberkia]

AIREA Michelengo Zubia

1er couplet

Aldude utziz geroz aphez egiteko
Ez naiz Ez alegera, hemen egoiteko.
Plazan harzeko orde, lagunekin pleka
Liburiekin behar arizan guduka.

2e couplet

Leitzonez devovirez gu, gira arrangura,
Erhotuko ez giren baitugu beldurra,
Zorionez ardura, ba gazi kampora
Cristezia guzien pilotan uztera.

3e couplet

Ba ditut ba lagunak, nerekin plachentak
Heiekin egiten nik pilota partidak
Edo batzuekilan jarririk egoiten
Ichtorio eder bat gogotik aditzen.

4e couplet

Eskuaraz mintzatzea ez dugu ez haizu
Tranchimentean beti har zite ori zu.
Beharrik profesorak dire Eskualdunak
Eskuaraz mintzatzera uztan gituztenak.

5e couplet

Goisean goizik jeikirik, lanari loturik
Eguna eskoletan jaiten zaiku geihenik.
Behar delarik josta, ikhas behar delarik
Ichtañorik ez dugu pasatzen alferrik.

6e couplet

Urtean hiruetan ba gazi etchera
Bakantzañō batzuen gogotik hartzera
Zer pilota partidak egiten ditugun
Liburietarikan girelarik urrun

T.S.V.P

7e couplet

Malhuroski egun bat jiten da guretzat
Nun behar baitugu jin berriz eskoletat
Aita ameri dugu erreaten agur bat
Ichuriz batzultan segurik nigar bat

Gosterratsu

Bi Persuren ontzeko heldu zaut emeia,
Ez zaut segur urrundik ethorri ideia
Bainan kusiz zonbaitek daukaten nahia
Erdaraz mintzatzeko bethi aphez gaia!

Latinan eta Grecan hari girelarik
hoiek ezin berechiz korropilotarik
Haien basa makurrez baitaude loturik,
Nork iraun entzun gabe euskuara garbirik!

Bildotsak nola baitu amaren esnea
Haunditzen laguntzeko parerik gabea,
Berdin guretzat ere, euskara maitea,
~~Hou~~ baino hoberikan ~~guretza~~ munduan badea?

Pentzetikan bufaka doan usain ona,
Goizetik arratserat chori boz leguna
Aments ezti batean sarturik naukana,
Horra zer ziren ene, mintzairik maitena!

Aphez gaxa etcherat deBirik etorri
Indarren herritzeko haitute igorri
Otoi euskaraz mintza gayte gaxho horri
Izan gabe horrentzat arras nardagarri

Euskara ez othe zuk haster ta osorik
Nahikunde guziak erroiten gorbirik
Ez, ez-hi hauxkatenek sobera polherik
Beren "eskoua" die agertzen herkorrik!

~~XXXX

frango. Mendi horien gorapenetan ikusten dugu harri-peña eder batzu, gordetzen dituztela beren arroketan, arranoen eta mirien kafiak. Neguan, elhur churi distirantak estaltzen (estaltzen) dituela-rik, zer ikusgarri ederra!... Udan, ardiak, milaka eta milaka, ba-doazi tropan zelai ederretan, gochatzen dutela iguzki berra eta aire sanoa. Horien erdian, ezin-egona lothurik, ahuntzak dauzika ari dira arroken gainean. Orok jaten dute plazerrekin bazka berria, maiz hurbilduz chirripa batzuetara, eta hor, churga-churga edaten dute ur freskotik beren egarriaren eztitzeko.

Utzirik mendi eta oihanak, beha dezagun zelai ederreri!... Neguan kampoa dolu haunditan sartzen da; bazter guzietan ez da elhurra, lohia, iztila baizik! Bainan primadera ethortzearekin, zer kampo pollita bilhakatzen den! Noiz eta ere arbolak ordu artio buluziak, estaltzen baitira hostoz, noiz eta ere loreak milaka eta milaka sortzen baitira zoko guzietan, orduan orduan, zer plazerra gure herri ttipitako airosturari behatzea!... Choriek emaiten dituzte alegrantzietan beren kantu chorragarrienak, iguzki berriaren ohoratzeko bezala. Arbola fruituak ere, lorez emokatiak, iduri dute urrunerat lore buqueta batzu; aize epel eta ezti batek ekartzen du gutaraino usain hoberenak... Primadera joanez bezala, zer leku aberatsak ikusten ditugun! Loreak hil bezain laster, fruitu gochoenak athera-tzen dira: Adar batzu jausten dira lurreraino hurbil, gereziz kargatuak, eta zer gerezi hautak, zukratuak! Baratzetan, hostopen artetik, mauru gorri batzuk, biribil-biribila, alegeratzen dute maiz gure begitartea.

Horier segui, horra nun heldu diren udaikin batean: saarrak, udareak, mertchikak, aranak eta nik ez dakit zer oraino!...

Uda jina da! Pentze eder batzuen bazterrean, ogia ari da haunditzen. Bihiz haumpaturik, ogi ondo horiak balantzan dabiltza urguluz, aize ezti baten pean, emanez urrunerat itsasoko uraren itchura. Ar-toa ere huntzen ari da, eta buru eder batzuk, mukurreraino betheak, makurtzen dituzte beren ondoak kargaren azpian.

Uzta horien guzien artean, ur handia pasatzen da, emanez bere freskotasuna bazterretako lurreri. zeru urdina agertzen da ur garbian, eta haren ibai gochoetan altchatzen dira goratasun haundian, zu-haitz zahar bainan eder batzu, emanez itzala hango mainatzaile-ri eta arraintzarieri.

Ur bazterrean ikusten ditugu etche churi pollit batzu, ja gordeak arboletako hostoen artean; eihen inguruan badabiltza oiloak, chitak, ahateak, oilarrak buru. Urruntchago, pentze gizen batzuetan, behiak orroaz ari dira, ahotik ezin utziz bazka ona; aditzen ditugu ere behorrak irrintzinaka galdeginez beren umeak eta hok, kahupetan, dauzika, hurbiltzen dira beren amen ondorat.

Beha dezagun orai gure eskual-herrian egiten diren laneri. Aithortu behar dugu, gure herriek ez dutela bertze leku abera-tsetako mugimenduaren izpirik. Egunak, asteak, pasatzen dira ichil-ichila! Karriketan bakarrik, jende kutsia dabila, bainan laborariak oro lanean ari dira; zeren bizia chuhur da eta familia behar hazi! Kopetako izerdiaren gostuz irabazten da eguneko ogia!....

Alabainan zer lanak diren egiteko gure laborari etchetan!: Urrian ogia erain behar; primadera ethorri bezain laster, alhorrak garbitu eta antolatu behar, artoaren eraiteko. Bainan gaichtoenak oraino ondotik... Horra nun udako bero haundietan, izerdi trempan, laborariak ari diren belhar paiten, zama karreatzen, chipildurik iguzkian, zer bizi dorptea!... gero behar dute ogia, mahatsa, artoa bildu... Hitzemaiten dauzuet neguak ez deela dolurik ekartzen! Orduan dira pausatzen hombertze lan borthitzen ondotik. Plazer hartzen dute uzta ederrez etchea bethetzen dutelarik, eta beren moltsak soses haumpatzen! Bainan gerla izigarri humen ondotik, lan borthitz horien intresek guti balio dute horaiko bizi-moldetan. Hortakotz laborariak borchatuak dira, beren familien azteko, zerbait trafikuren egitea, hemen deitzen dena «merkatu beltza»

Espainiako eta Frantziako muga famatuetan, bada zembait, zembait ichtorio pasaturik, erreberritzen direnak orai, eta eginen direnak geroan ere. «Karabineroak eta guardia civilak» Espainiako aldetik, «jandarmak eta guardak» Frantziakotik, oro badabiltza zerbitzuan han hemenka, mugen gaindi, ontsa armatuak. Bainan ezda prochuik, horien gatik merkatu beltza bethi bizi... Ah! gaizo jainkoan bildotsak!... Hemengo kontrebandichtak erbiaren pare dira...

Huna ichtorio bat gure Piarres famatuari gerthatua. Gau beltz batez, dembora tcharrarekin, bazoan Piarres untzitrat izpiriturekin sorbaldetan. zangoak zaloin, begiak erne, frichta! frichta! kurritzen zuen bide chendera batzuetan, sasi eta erroitzetan gaindi. Bihotza alegera bere baithan zagon: «sekulan, ez guardak ez jandarmak ez tuk sastra hotan sartuko! gaizoak! Nahihago die bide chelai eder batzuetan kurritu, beren pipak ahoan, egonez zuhaitz batzuen azpian!...» Bainan orduan, Piarresek pentsatzen ez zuen lekian, jandarmak bazauden guardian. Eta horra nun hostopen eta laparren artetik dauzi egiten dakoten gainerat: «Halto! Halto!» oihu eginez, pistoletak eskuan zer egin!... Piarres hor dago pentsaketa, guardez inguratua; ez daude aise herroitz patarra hortan. Guardek kentzen dakote, tira-birakoka, ekartzen zuen kontrebanda eta beren ondoan pollikiguo pausatzen. Piarres irriño zakur batekin, so dago itzik erran gabe, guarden begi kokineri. Ah! zer acheria! Ahudo eginen du bere jokoa. Eta horra nun, aphur baten buruan, guardak gustura zaudenean, Piarres hasten den zalapartaka, ostikoka, eta errebesukaldian igortzen dituen lauak, patarra beiti. Denak badaza gain-buruzka, harri peñak bezala, larrutzen dira sasietan, eta arraboxts haundi batean, zaurturik sartzen behereko-errekan. Gure Piarres, irri karkailaka ari da gainetik, ikusiz holako «quadrilla» ederra, tripak athera urranak. Irrintzinabatez bere jaun puchantak salutaturik, hartzen du bere karga, eta ondar behako bat emanez gaizo «tetele» andanari, erraiten de: «Chantza on!...»

Bainan Piarresen bozkarioak ez tzuen dembora hainitz iraun. Orai argia hastera zoan; estrekaz estreka bazoan, nun urruntchago ikusten duen berriz guarda parabibu bat....

:« Hauche da komedia! » egiten du bere laithan. Atsiña izanez oraiko aldian, gordetzen du bere karga, eta nola guardak hoartiak laitzi-tazken zerbait ekartzen zuela, bere zakuan sartzen du hari kozkor t'eder bat. Thesari ematen da, ondoetan pasatzen den ur haundi bati buruz, bainan denbora laburrik barne, ur haundiaren ibaiertarat heldu orduko, guarden aztaparretarat erhortzen da... Hok alegrantzietan sartzen dira :« Hola Piarres! zer paketa gothorra dera-makan! gaur ahatik, aspaldiko partez erhoriz artean! Ah! zer bihotz minarekin behar duekan paketa hori gure eskuetarat utzi! »... Ohabainan ez tzuen hoartiak paketa hori hari kozkor batez egina zela.

« — Ez, nahihago dut karga hau zin eskuetarat utzi baino, urerat aur-thiki. » Eta brin! Bran! gure Piaresek hartzen du zakua eta urerat aurthikitzen. Plouf! Zer arabotsa! :« zotta niok urhea zela » eraiten du brigadierak, eta denak hasten dira ur haundiaren zolari behatu. Makurtuak, elgarri kolhuz, urdurra ja urean emanez, han daude bethi beha putzu izigarriaren ondoan. Gure Piares ~~jaunito~~ horien gibelean dago; ez dakio paketa horrek dolu haundirik egin. Eta hona nun, guardak elgarretarat bilduriik, zaudencan hari purdiz, Piaresek ostiko batez, igortzen dituen buruz beiti... Thelak bezala, ari dira iherika; eta Piares lehenciteko iniz :« ah! zer ahate andana! zer mainko gorhoa hartuko duzien!... zoazte orai ur zolarat eta atcheman han den urhea! » guardak, hitz horiek aditzean, hasarretan sartzen dira, ukuminoa erakutziz Piaresi :« au secours! au secours! » oihu egiten dute, hatzankatiak, uraren indarra ezin garaituz... «

:Ainüja zaizte! eraiten du Piaresek « Kaskain » andanari. Eta kadoa espainiako mugetan gaindi, uzkur-uzkurra, alegera bere karga saltatuik, zoltzi guarden artetik.

I

Zombaiten ustez, merkatu beltza izanik ere bekatu
Gure eskual-herriak du erlisionea zimendu.
Erlisioneak du orai artio hombetze alchatu
Bai eta bazter jendetarik hainitz ohoratu.

II

Zer da edernagorik ikustea gure plazetan
Gazte batzu ari ederki pilotan;
Odola azkar da eihen zainetan,
Erbiaren zalointasuna dute zangoetan.

III

Biba gure eskual-herriko gazteak
Segui zuen arbasoen urhasak.
Utzi mundutarrentzat kur-huntako plazerrak
Jogoan izanez ifernuko zorigaitzak.

IV

Bainan oraiko gerla luze eta izigarrian
Mahasmendia sartu du eskual-herrian
Ikusten ditugu gazteak grin-hurutzka plazerrean
Bai eta ere, jende, familia, herriak, oro harrarean.

V

O eskual-herri kolo amultsua
Ez mahuka hauts jinkoaren mendian
Ochoit adi, bi hizpela kokua
Gerla hunek ez hunkitua.

Gariador

J. M. J.
aidez-moi

+

Gariada J. B.

Primadera

I

Huna nun ethorri den aurthen primadera
Berekin du ekarzen dembora ederra.
Gora dago distirant, zeruko izarra.
Mendi gainean hurtuz neguko elhurra.

II

Goizetan jeikitzean, zer dugu aditzen?
Choriak kantatzetik, ez dira baratzen.
Beren kreatzailea dute ohoratzen,
Nahiz beren othoitzaz, ez diren ohartzen.

III

Hegaztin bat ari da, chichtuz kaiolatik,
Preso da o tristea, guzien artetik.
Bainan chori gaichoa, ez da ez bakarrik.
Ni ere hola nago, eskolan tristerik.

T.S.V.P.

IV

Beha zoin eder diren, loreak pentzetan!
Milaka sortzen dire nun-nahi bet-bethan.
Erleak inguruan dabiltza burrunban,
Hautuaren egiten, badute aski lan.

V

Ganich ene laguna, erlearen pare,
Arros baten ondotik, dabila erabe.
Kasu emaiten dio, bi begiak erne.
Ez dezan primaderan, iguzkiak erre.

VI

Zoin eder diren orai, ~~gure~~ hemengo arbolak
Zangotik kaskoraino, ostoz beztituak.
Gorderik daude ontsa chorien kafiak.
Itzalean atchikiz, urtheko kumeak.

VII

Laboraria goizik, lotzen da lanari.
Bihotza alegera, ahoa kantari.
Ihardesten du chichtuz, edo choriari,
edo jostatzen duen kuku maiteari.

VIII

Iguzkia zeruan, gortatuz bezala,
laster zaiko beroan, gonitzen matela.
Bainan bere zainetan, azkar du odola.
etakusten du segur, eskualdun ~~bat~~ dela.

Jeux floraux Héguy.

Airea: Lengo egunian bi emazteki

Eskual-Herriari ohore.

I

Eskualdun batek nahi du egun
Eskual herria laudatu
Ezen euskadi zoin ederra den
Ez dut oraino kantatu
Orai naiz beraz lan hori lotzen
Zeren zautan iduritu
Eskual-Herria orai da galtzen
Gazteak ihes in baitu

II

Sorthu lekua zoin charmenta den
Nork ez du bethi frogatu
Nik nahi dut oraiko aldian
Zure izena goratu
Tiki-tikitik nauzu ereman
Zeren zu baitan naiz sorthu
Behartut beraz eskerrak eman
Amodioz bainu alchatu.

III

Denek zituzte ontsa kausitzen
Ibai eder horiekilan
Ezen udan noz ez ta baratzen
Sure itsaso heguian
Zeru ederrak eta bazterrak
Dirtu horiek choratzen
Ezen ez baita Eskual-Herriak
Bezalakorik kausitzen

IV

Zure zelaiak dira hedatzen
Hainitz urrun bazterretan
Charek zerua dute ikhiltzen
Hirean bere gainean
Mendi zoletan dugu ikusten
Etche guziak pausuan
Etche horietan da bizitzen
Odol guziz eskualduna.

V

Eskualdunek ihes inik ere
Bethi bizi da fedea
Zeren guduak izanik ere
Jainkotar baita jendea
Pola beraz egoiten ahal niz
Garicoitz aiphatu gabe
Hhalgetzen nintake ahantziz
Pamplonako Frantses Xavier.

VI

Bethi da zure ganat izanen
Graitik ene oihua
Zeren guziz ona izan zaren
Eginez ene hautua.
Hamasei urthez partikulazki
Nuzu zurea aithortu
Bethi kantatuko dut goraki
" Gora Euskadi damutu"

N.B. Les parties soulignés sont considérés
comme une même syllabe.

Compositeur: Gratien Héguy
(Classe de 2°)

Classe de 3ième

Bertrand Idiart

Vers basques

Gturri churiko premua

I.

Gturri churiko jauna,
Galdurik bere laguna,
Urzten du laster oihana
Bai eta ere lur lana.

II.

Harturik kofre handia
Hétsirik borta gorria
Ba doha bizi bizia
Hirirat gogo guzia.

III.

Nun den hirirat agertu,
Kapelua du baztertu :
Han da gizona choratu
Ilhadatsa kuchkulatuz.

IV

Crosta frango ibili du,
Moltsa usu atheratu;
Neskak zazko eskapatu
Burua gorezi baitu.

V

Iegituz moda berria,
Hostatuan da jarria:
Huna nun den eroria
Edanik perno perdia.

VI

Urguluak du garaitu,
Doneta baitu kukutu;
Dotea zayo faltatu
Ez nahiz etchea ontu.

Fin

Aurea: Jaun Kaputchin

abbé
La fitte

Misionest eskualduna.

I

Nork luke ahantzia, zer gerla Korean
Zuen Chinaren contra, Amerikak jasan.
Orduan Komunichtek, arrotzak bildurik
Segurtatu zituzten, presoner harturik

II

Koyos misionestak, utziz gibelean
Barkocheko herria, heïer buruz zen joan.
Fedearen etsaïek, zuten preso hartu
Betan nahiz Jainkoa, lurrerat botatu

III

Zer duen han sofritu, nork dezake pentsa.
Egun oroz lanean, eri ala untsa.
Jateko iduri bat, ihetsi ondoan
Lo-a zuten chekhatzen, lurraren gainean.

IV

Koyos misionesta, laster da ikhusten
Eritasun borthitzak, chorrotehki erhausten
Bere lagunek zuten, kampoan ezarri
Gogoari emanik, zela hiltzen ari.

V.

Komunicht batek dio: "Nun duzu Jainkoa.
Erakuts beza orai, bere botherea."
Zeruko aitak zuen, hitz hori aditu
Eta eritasuna, ederki kasatu.

VI.

Esker onak ditzagun, bihur orok betan
Jainkoak duelakotz, aphez hori eman
Eritasun hortarik, ongi sendotzea
Eta etsaïetarik, oso jalitzea.

Laurent Pochelu
Classe de philosophie.

Airea: Eskualdun bat zen itsu ...

Jondoni Bichintcho

Duela ehunbat urthe, Bezkoitzeko herrian (Harretchia) izena duen etchian bizizen Oxalde bertsulari famatua.
28 urthe guarda eganik, azken 7 urthiak faktur gisa eman zituen.
Bere gatz usinekin, bere ikhatz labekin, bi mila arima hazten zituen herri tharro bat orduktotz Bezkoitze eta Jondoni Bichintchoz, bere patroïnaren egunean, urtharrilaren 22an phesta ederrak egituen zituen. Huna beraz Oxalde bertsutan.

Bezkoitzeko Phestetan

Bichintchoz egiten da Bezkoitzeko phesta
Aurthen ederra zela dudarikan ez da
Kanpotarra jina zen hortara doblezka
Ederki gosta baitzaut zorbaiten bisita

2

Hortakotz ditut eman ~~zorbai~~ zorbeit bertsu berri
Zertan egin dautaten jaun batzuek irri
Ez dut deklaratuko nor diren nehori
Bainan suyeta zer den erranen dut zueri

3

Piarres ala Mattin, higual dela jakes
Hiru lagun jin zaizkit argi haste botez
Egarriak zirela pitarraren galdez
Satifaturik nago hekien onhestatez

4

Phartetan zirela hikaturik eganak
Makhurtu zituela gauaren ilhunak
Ohetik entzun ditut hekien marrumak
Halere jalgi ziren etz dira putrunak

5

Batek galdegin zautan indak edatera
Ni bethi ekharria plazer egitera
Gogotik jeiki nintzan pitar eraustera
Artean in zautaten ichilik afera

6

Errepikaz juan dira etcherat harditik
Bideko jats gider bat eginik erditik
Berri bat beharko dut orai haren gatik
Ez othe dut ukhanen hetarik harditik

7

Afera ez da jaunak hartan pasatuko
Berak planta balizte nuzke bi lekhuko
Ez badut dut ene jatsa astelehenеko
Segur afera dela tribunalerako

8

Zarbeit sos nahi nuzke hetarik atherat
Norbeitek beharko du largatu sakela
Baionan galtzen badut Paberat apela
Salduko badut ere buroko chapela

9

Othoi barkha zaguzu aldi hau ~~Oxalde~~ Oxalde
Zuri galdegiteko baikinen ahalge
Eta besterik dena, ez ginen kapable
Etcheraino juaiteko makhilarik gabe

10

Ez da bere nahitan beharretan dena
Bakhan gertha dadila holako orena
Juhaurek aithor duzu baduzu hobena
Etzuiena balio galdetzeko pena?

11

Memento hartan nintzan, jauna beharretan
Eta ez hainitz azkar neure indarretan
Ez bazira ibiltzen jestu horietan
Satifatuko zitut ondoko-egunetan

12

Barkhatuko dautziet beraz huni esker
Tribunaleko jauner egingabe plazer
Dirurik eman gabe heier eta bertzer
Hobe dugu jatia zarbeit oilo ichter

Seminarioko sarketa

Narrazioa euskeraz

ez osoak

Devoir Basque

Jacques Chirumberro
né à Bussunaritz
demeurant à Anhaux
Par St. Jean Pied. de Port.

Jacques Chirumberro
Grand Séminaire
Bayonne.

"Domingo"-ren amentsa.

Domingo, denek ezagutzen dute Izpuran, eta Izpuran baino hobekiago menturaz, Donibaneko ostatu choko horietan. Bere hiruetan hogoi urthen gatik, gizon azkarra da oraino Domingo: Bilua doi doia "gristen" hasia. Boneta beharriaren gainian, makila gorri eder bat eskian firindilatuz, haren hurratsa arin eta zalu dago oraino; eta hori, agian luzaz, ~~oraino~~, zeren bate ere ez beitha Domingo gizon gaichtua. Gustian erran dezaket bihotza eskian daukala: ~~Chorbitchu~~ Zerbitchu baten errefusatzen ez daki, eta, hitzemaiten dautziet hartarik urrun daudela, ~~[illegible]~~ gogoeta, nahikunde tzarrak. Horiek hola, ez duatziet hatik, Domingo

gizon pare gabia dela erranen. Aski usugno, alo, hots, astelehen guziez, mochkor bat pollita biltzen du. Hemen pinterdia, hortchet pinta, beherachago baso tipiak. Zer barnia! Berak dion bezala: "Deusik etchu baso bat ~~[illegible]~~ ano edaten ahal ez dien gizona."

Eta hau, segur damuden gauza baitha, sekulan ez du zangua elizan ezartzen, doi doia Bazkoz. Zendako hori? nik ez dakit. Ba othe daki berak ere? Hori; ez dea hala?, nekez sinhots daiteke zeren, berriz erran eta ere bate ere ez beitha Domingo gizon gaichtua; eta futcho!!!

Ez hargatik uste izan, Domingo apezarekin makur dela. Hori ez. Botoila ano chahar oilhasko pare, holako zer nahi gauza heltzen dako Domingok. Ah! zer elhastaldiak ordian!! biek ere mihi azpiko zain hura untsa egina. Hitzemaiten dautziet. "Blum", — "Blu edo Bluk" erraiten baitu Domingok, mihia puchka bat chabaltzen hasia duelarik — "Eztaline" eta "Tilter" ederki jorraturik ezartzen dituztela. Izenak gaizki erranik ere, Domigok ezagutzen ditu untsa gizon horiek. Ez dia aste guziez "Eskualduna" leitzen? Eta, Eskualdunak ezartzen ez dien berririk, ez da.

Egun batez dio jaun erretorak, aire samur batekin. Errazu, Domingo, zendako ba?, etzira mezarat heldu? Ah! jauna, enuke ba bestarik Chekatzen! Nun dut ba dembora? Aste guzia leherrinik ari gare lanian. Jindain igandia, lan guziak enetzat dire. Behi biltze, deizte eta oro alo. Doidoia baskal eta etzan aldi puchka bat egiten ahal badut. Ez duguia pausatzia ere hun artetan? Zu ~~[illegible]~~ naski ardura itzalian zare.

— „Etzu hatik Donibaneko merkatia hutsiten..."

— „Ba, tratiak hor dira oizu."

— „Eta negian, ~~[illegible]~~ dio oraino jaun erretorak, ez duzu ba erraiten ahal lanez ithua zarela?"

— „Oizu, untsa da, eniz gizona, ihizi sasoina pasatuz geroz ez bainiz mezarat heldu."

— „Erran bezala, Domingo; hitza hitz eta negu artino."

— „Halaber jauna".

Uda juan, negia jin eta Domingorik ez mezarat agertzen. Zer da ba gertatu? Ez deus handirik, bainan aski gure

gizonarentzat: airia da puchka bat kokindu eta latz du. Marrhanta bat edo "gripo" tzar bat, ez da gero josteta adin hortako gizon batentzat. Etchian dago beraz Domingo.

Supazter chokuan. pipa eta untsa lo eginyan eta edan hobekiago oraino. Ba Hots uros da Domingo, ba zinez uros. Giza gaizua!! Eta apezari eman hitza? Io ~~enair~~ bethi erraiten baithute apezak azken hitza bere duela, ez dik enekin segurik hala izanen. zer demuntro!!

Badua negia ichil ichila bere bidian. Horra Eguberri. Izpuran denak gauerdiko mezan dira, sabbu, erran gabia, Domingo gaizua. Hau, lo dago. Bainan zer. lo tzarra. Izpurarrak bihotzain erditik kantuz ari baziren, etzen Domingo segur hartarik ari. Badu aments bat, aments bat arras bitchia eta ~~igarag~~ ikaragarria. Hots ikus zihaurek." Hila da Domingo eta untsa hila. Haren arima, nola choria, hegaldatzen da zeruraino. Horra nunden zeruko atherat heldia. Etche batian nahi duzielarik sarthu, borta jeiten duzie, oz dea hala. Hala hala

Devoir Basque

(Suite)

egiten du Domingok. Agertzen zaio aingeru bat leihorat.

— " zer nahi zindien?"

— " Hor dea.. chum.....jondoni Petri?"

— " Zer zindien?"

— " Ba, oizu behaut ikusi"

— " Ez daiteke nihundike jin. sobera lan du. zauri nahi baduzu pimaderan."

Io chiz gaizki. zer, negu guzia hemen beha? Bi mila sorgin..... Eta besterik ezin egin!!!!

Abendua! Urtharrila, Otsaila badua tzi beren bidian. Ez segur aski laster gure gizonarentzat. horra azkenian martchuaren lehena. Badua berriz ere zeruko athean buruz, hotzak harritia, kunkurtia, kuskuildia.

— Pan, Pan! — Dausez. ~~[illegible]~~ ?

Pan, Pan! Badea nehore? Pan. Pan! Bultaren burian, Agertzen zako berriz ere aingeru bat.

— " Giza gaichua! zer nahi zindien?" —

— " Hor dea jondoni Petri?"

— " zertako ba?

— „ Ba, oizu behaut ikusi „
— „ zertako ba ? zindien? „
— „ Ba berdin balio du ba zuri erranik ere. zeruan nahi nien sarthu „
— „ Nola? „
— „ zeruan sarthu.
— „ zeruan sarthu? Nola ba, holokerik asmatzen duzu? zer! orai artino zuhaurek nahi duzun bezala bizi, eta Hamp! zeruan sar? Hori sekulan ez. zoazi hemendik nahi duzun lekurat. „

Eta, brau! aingeruak hesten dako borta. zer firrinta! zer klaska! Domingo jauzian jatzartzen da. Izerdi hotz bathian. Harritia. Denak mia, eta zer plazerra! ohian da. To! ederretarik espakatia hiz oraikuan! jinko maite gaichua!!

Amentza bethi aments, bichtan den gauza. Oraikuan segurik izan du ondorio onik. zeren bihamunian berian mezan tzen Domingo. Ah! zer Chafarraldia cofesateiko choko hartan!! yaun erretora uros zenez! Eta Domingo? zeruan sartzeko on, ez dea hori zerbait?

Kantu batek dio: "arno onak ez duela parerik

ZAKUA ZILHO

Zakua bizkarrean bazabiltzan lehenago eskaleak Eskual-Herrian barna, maitechko baiginintuen beren othoitz, kantu, berri, dantza eta irriñoekin.

Eskas bat sendi dugu geroztik, chahar maite heien ordain bertze nehor ez ikusirik: oro aberastu girelako itchurekin gabiltza, nor gira guka, elgarri muthur, hantuak bainan ez ontuak.

Horra nun uste gabeko eskale bat agertu zaukun atzo bide bihurgune batean: gizon bat gaitza, bi kintaleko tripa batekin, haginak ageri, churi churiak, zorrotz eta gothor, hertzeak kurrinkan, aztaparrak luze bezen zail zaku handi bati lotuak.

Zakua berri berria zuen; bizkarretik dilindan erabiltze hura etzuen oraino ontsa hartua: herabe aire bat ofizio berriari buruz aprendizgoetan ezin jarriz.

Bazen oraino leku zakuaren barnean; chahako hutsaren gisa zimurra nausi; emaileak chuhur bazterretan.

— Nun zabiltza zaku alimale horrekin?

— Eske

— La mendicité est interdite dans la commune. Horra hor egungo gizonek egin legea.

— Ni niz gizon guzien nausia, eta lege guzien egilea. Ez da legerik enetzat.

– Salbu zakuaren legea. Zerk debru emana dautzu zaku hori bizkarrean?

– Goseak. Banuen lehenago jan edana inhauri. Batere leharrik gabe garbitu ditut atzemanak oro. Zer aseak! Lehenik lothu nintzen seroren eta fraiden eskola eta Komentuer: ondarrak utzi nintuen adiskideri milikatzera; gero apezen pagaretkin ederki baztaldu; biharamunean hilen meza sariekin afaldu; adichkideak trumilka biltzen nintuen etchera: posta, tabako, su pizteko, burdin bide eta zer nahi eskuetan hartu nintuen.

Haik oro deus ez dira: haurrak ere nere gain eskolatzeko, oro urririk, école gratuité. Jin nahi etzirenak sararazi nintuen azoteareki, Jainkoaren sinheste erhotik begiratzeko. Diruketa gaitza churgaturik, orroaz ari zaizkit haurren eskolatzaileak. Haurrik gabeko eskolak ere chutik begiratu behar, bertzenaz oldartzen zaizkit adichkideak. Anhartean Pariseko dantzari zonbeit ere hazi behar, eta heiekin su-prefet andana handi bat, eta Société des Nations hortan ere Barthou bezalako jaun handi batzu, bortz ehun mila liberaren soldatarekin, eta... den bezalakoak ez eman bortz mila libera baizik.

– Polliki da, polliki, bakar batek emaiteko. Ene ganik ere izanen duzu moltsaren araberako komplimendua. Bainan nahi nuke jakin sos hori nork beharra duen klikatu?

– Nork? Toki seguruan emanen dugu. Legea hala da egina.

Jean Hiriart-Urruty

1859.eko urthean, urtharrilaren 30ean, Hazparnen, Hazketa Joanesederraenean, Patin Hiriart-Urruty, Joanesederraeneko berekoak eta Haurra-Mari Althéguy, Larresohotarrak, ukan zituzten bi seme betan. Biharamunean berean bathaiarazi zituzten. Bati Jean eman zioten izena, bertzeari Dominique. Gure bi haurrek beren lehen ezagutzak Eskualdun suhar batekin egin zituzten: Gratien Adéma.k, orduan Hazparnen bikari zenak, bathaiatu zituen. Jean Hiriart-Urruty, aitaren anaia, izan zuten aitatchi, eta Dominica Althéguy, amaren ama, amatchi.

Muthiko horien aintzinean, bertze bat bazen Joanesederraenean sortua: Josep. Horien ondotik, bertze lau jin ziren: Martin, Chemartin, Betiri eta Janpiarre. Zapetaintzatik bizi ziren Joanesederraenean, laborantza zerbait pochirekin. Laborantzako gostu handia zuen gure Jeanek, bainan bazuen bertze ametsik: Jainkoaren deia entzun zuen, eta aphez egiteari emana zuen errotik gogoa. Etchekoak ez ziren batere harritu: bazen jadanik etche hartarik aphez bat jalgia; Uztaritzen bi urthe bikari egon ondoan (1850-1852), Urkodoin zen erretor. Harek ere ez zuen

gibelarazi bere chedean. Ez balinbazen motako lehen apheza izanen, ez zen azkena ere behar: haren anaietarik biek, Josepek eta Martinek izanen dituzte semeak aphez.

Lehenik Hazparnen fraiden eskolan ibilirik, Larresohoko Semenarioan sartu zen: hameka hamabi urthe zituzken orduan. Latinari lothu zen gogotik, eta pentsu dut frantses horrok ere eman zaizkola lanak, etchen eta eskolan ikhasiaren gatik baitzuken zerbaiten beharra. Herritar aphez bat ere hatcheman zuen Larresohon, Hazketarra hura ere: Diharce jaun apheza, han eskola emaiten ari zena.

Larresohon sei zazpi urthe egon ondoan, Baionako Semenario Handirat joan zen: han ezagutu zuen Abbadie jaun apheza. Bere eskolen artetik ez zuen haatik ahanzten bere herria, eta segur gogotik heldu zen bakantza egunen iragaiterat. Lanean ere artzen zen, aitaren eta anaien laguntzeko: zonbait auzo orhoit dira oraino ikusirik behin anaia gazteagoarekin iraulden ari: hura ithots-emaile, anaia berjaren gibeletik; behiak ez gibelekoaren gostura johan, eta bi hitz erran aintzinekoari: ba, bainan jaunari gaitzitu baitzakon: akulua, abereak eta berja landaren erdian utzirik, lasterka abiatzen da etchera buruz; bertzea ondotik, lasterka: hura ere, lur ukhaldika.

Ez dakit nola akhabatu zen ichtorioa. Hasteko, ez ziren sekulakotz samurtu: artetan zonbait koska bulta balinbazituen ere, bethi akort egon zen haurride guziekin.

1881 ean, Larresohoko Semenariorat izendatua izan zen eskola-emaile. Langarronetik hasi zen. Urthe baten buruan, 1882 an, Ducellier Baionako jaun Aphezpikuak, apheztu zuen. Apheztu ondoan ere aintzineko toki berean egon zen, Abbadie jaun kalonjea zen orduan ikhastegiko buruzagi. Irakasle ona omen zen Hiriart-Urruty, lakheta, ernea, eta haurrak ez ziren harekin enheatzen eskolan. Bi irri ere badukete harekin eginik, gogoa bertze nonbait zuelarik gerthatzen baitzaizkon artetan zonbait ichtorio aski bitziak: bizkarretikako bere arroparen orde ilobaren galtzak har, edo holako. Zonbat ez dute kondatzen hura ezagutu dutenek!

Bere lanen artetik, eskuara ez zuen uzten gibelerat. 1887 etik goiti, badu zonbait lan erabilirik "Eskualdunarekin

Frantses liburuetan, bere eskolendako behar zituenetaz kampo, omen zituen Louis Veuillot eta Sainte-Beuve idazlen obra gehienak.

1907 eko abendoaren 10 ean hil izan zen Gratien

Adéma, Baionako eliza-nausian kalonje zena. Haren ordain izendatua izan zen Hiriart-Urruty hilabete beraren 24 ean. Baionan aurkhitu zuen berriz Jean Barbier, bi urthe lehenago Larresohoko Semenariotik bikari joana zena. Justin Mirande jaun apheza ere han zen: biziki berea zuen hura, berak Hipitik moldatua, eta 1912 ean Hazparnen erretor sartu zelarik, loriatua zagon H.U. Erretor berria hasi zelarik gazteriaren moldatzen, harendako patronage baten egiten, biziki atsegin hartu zuen. Mirandek Haritz Barne nahi zuen deithu leku hura, bainan bertzeari ez zitzaion izen hori outsa. Horren zainetik igorri ere omen zakon Hazparneko erretorari zortzi paietako letra bat!

Bere Baionako demboran ari zen bethi lanean. Heldu zen haatik artetan Hazparnerat ere, bere etch'ondorat. Ala etchen ala auzoetan, badu zonbait lan Hipi eginik, zonbait arbola fruitudun landaturik, chartaturik, arthaturik! ~~1907 an~~ 1915 ean, hazilaren hastean, gaizkitu zen, kasik bet-betan. Bere azken letra iloba bati igorri zion: goizeko bi orenetan ari zakola izkiriatzen, lorik ezin eginez, burua biziki pizu, biziki gaizki duela, ez dakiela norat ari den... Zonbait egunen buruan, hazilaren 4 ean hil zen. Mezak eta gaineratekoak Baionan eman zituzten, eta gero Hazparnen ehortzi zuten, bethidanik hainbertze maithatua zuen herrian.

+

Jésus, Marie, Joseph

Dominique Béhéty
Séminariste
de Larrau

25 sur 30

Jinkouatan konfidantcha

Baziren bi gizonn algarren aizo, bakhotcha bere emaztiarekin eta haour tchipi saldo batekin eta harien ororen bizi erazteko ez aitaren lana bera baizik. Bietarik bata antsiaturik zagon, ziolarik: «Ni hiltzen edo eritzen baniz, zer eginen dirade ene emaztia eta ene haourrak?»

Phentsamentu horrek etzeion phaousurik emaiten eta bai aldiz bihotza jaten hala noula har batek jaten beitu fruta zouñtan ere gorderik beitago. Ber ber phentsamentia jinik ere halaber beste aitari, etzeion hounek kasurik egin, erraiten zialarik: «Kréaturak oro Jinkouak ezagutzen dutu eta harietarik bakhotchazi kasu ~~egiten~~ hartzen dian bezala, ~~eginen~~ harturen du ere bai ~~eritzez~~ nitzaz bai ene emaztiaz, bai ene haourrez;» eta bakian bizizen, beste aitak aldiz etzialarik bihotzeko phaousu edo boztario demendrena gozatzen

Egun batez, alhorrian lanian ari zelarik, beldur horrez bihotza ebakirik eta koajia egotchirik, ikhousi zutian tchori zoumbait thart'arte batetan sartzen, hantik jelkhitzen eta bertan ara utzultzen. Hullantu zen eta ikhousi bi habia

algarrey khantiay eginik eta harietarik bakhotchiay tchori hume ~~[illegible]~~ andatna bat sorthu berri berriak eta orano lumatzeko. Lanilat arra utzuli ondouay, artetarik begiak altchatzen zutialarik, so egitey ziay tchori harier harat hounakay ari humer hazkurria ekharteу zielarik. Bena horra nouy ame-
vulter - tarik bata bere maskotarekiy horra zelarik, boulltre batek hatzamay eta aidatu ziay eta gaicho ama dohakabia ezdeusetay ari zey hegal zapartakay harey aztaparrey artiay, tchiounta phenagarri eli batzu egitey zutialarik.

Horrey ikhoustiarekiy, langile harey bihotza orano haboro nahasi zey eta bere beithay zioy: « Amarey hiltzia haourrey hiltzia da? Ene haourrek ere eztie ni baizik eta nitzaz gabetzey badirade zer eginey dirade? » Eguna oro igaray on-
- douay gogoua ulhuy eta agoñia tchipi, gaiay etziay lorik batere egiy.

Biharameniay, alhorriala hel eta igaray ziay bere beithay: « Behar ditiat ikhousi ama dohakabe harey humiak, ingoiti haborochiak hilik dutuk duda gabe. » Jouray zey thartarey ondouala eta ikhousi tchori humiak oro ounts' ekharteу; bakhotch batek ere etziay uduri deuseregaichtorik egari ziala. Espantaturik, gorde zey, ikhousteko zer agituren zey. Dembora llaburrey buriay, tchiounta tchipi bat entzuy ~~eta~~ ondouay, ikhousi ziay bigerrey ama lehiaturik jitey bilduziay hazkurriarekiy eta humer orori bardinzki emaitey. Izay zey ororentako eta haourzurzak etzirey izay utzirik berey zorthe thorpiari.

Probidentziaz mesfida izay zey aitak erray ziay, arratsey, beste aitari zer ikhousi ziay; eta hounek ihardetsi zeioy: « Zerentako antsiatzey zirade? Sekula jinkouak beriak eztititzu uztey. Gukezagutzey ezdutuguy segretiak badutu harey amodiouak. Sinhets dezaguy, esperantcha ukhen dezaguy, maitha dezaguy eta jarraiki bakiay goure bidiari. Zu beno lehey hiltzey baniz, ene haourrey aita izaney zirade: ni beno lehey hiltzey bazirade zourien aita izaney nuzu eta bai bata eta bai bestia hiltzey bagirade berey beharruner buru egiteko gaztegi direlarik, aitatzat izaney dizie Zeluko Aita. »

D. Béhéty. Séminariste de Larrau.

A. M. D. G.

Oillarburu Laurent
Etudiant au collège St joseph
Né à Gamarthe le 11 fevrier 1933

Concours Basque.

Zer nahi sofiturik iragan gerla izigarri horren demboran huna non gure Eskual Herri maitea zombait seme batzuen galik bere lotik jalgitzen den ; Ohore hortahotz eta eskerrak Eskual Herriaz okupatzen diren Eskualdun maiturri . Irria espainean et bihotza alegera ihardesten dugu orai , hein galdeari. Ez da Eskualdun batendako tan gahogoarik. lerle herriaz mintzatzea baino. Nahi dut beraz orai zombait hitz erran zueri anaia maiteak. Zombait hitz erran Eskual herriaren gainean hango usaia zaharren gainean.
Hantiche dago , Eskual Herria , zaldiz bezala Frantzian et Espanian paustzen duelarik lerde bi oïnak. Zaspi zathitan dago , hiru Frantzian et laur Espanian. Zombat gauza eder eta ohoragarri ez dugu kauzitzen gure choko maitean

Zombat usai, zombat josteta Eskual Herrian baizik ez baititugu hauzitzen. Frantzian eta erresuma guzietan aurkitzen da: « le ballon, le rugby ». deitzen ditugun jostetak..

« Sotoko ophorra » deithu kantiak erraiten dauku Eskualdunen plazera zerden aste egunetan et igandetan: arnoa maite? bai, bainan lana ere. Horra zertako Eskualdun gehienak laborariak diren eta oraino laborariak atchikitzen du Eskualdun arraza etabere mintzaire ederra. Eta gauza hori hoinabertzetaraino egia da nun gutarik ainitzek erraiten baitugu bi hitz hok bat bertzearen orde: « Eskualduna et laboraria. ». Eskualduna beraz langilea da eta langile ona. bere izenak dion bezala « esku-alde. »

Bainan lanak ez du ekhentzen josteta eta pauza.

« Igandetan debotki meza dut enzuten. »

« Gero lagun onekin plazetan jostatzen. »

Bai Eskualduna erlisioneko gizona da. Igandea othoitzeko eta pauzatzeko eguna da. Othoitzeko eguna? Zoazte zoin nahi herriko galerietarat, betheak ikuziko dituzue. Arratsaldean bezperak eta hein ondotik Eskualduna doa plaza basterrean den ostaturat eta han zintzurra busti duenean doa plazarat nun ikusten baitu herri guzia bildua. Zeren beha daude beraz jende horiek guziak? Pilota partidari beha eta ikusten dugu choko batetik atheratzen laur gizon eder eta gazte, churiz aphinduak burutik astaleraino. Huna pilotariak esku zarta batzu enzuthen ditugu chokho batzuetan Nehori kasu egin gabe, gure gizonak hasten dire; jende guzia ichil ichila dago. Entzuten dugu bakarrik pilotaren klaska, kondatzalearen eta pario ~~et~~egileen boza. Ikusi duenak baizik ez dezake erran zer joko ederra den pilota.

Pilota partidaren ondotik, heldu dire dantza mota guziak. « Fandagoak mutchikoa etc.... ». Nor ez da loriaturik egoiten chuberotarren dantza ederreri partikulazki « basoaren dantza » Basoa ezarzen dute lurrean et dantzaria hasten da zer nahi jesturen egiten basoaren inguruan kasik hunhitzen duelarik zangokin Behin ere ikusi ez duen batek uste du bethi dantzariak chinchifrikatu behar duela baso dohakabea; bainan ez. Dantza bururatzean gure dantzariak egiten du ezin sinhestzisko gautzi, bi zangoak elgar hunkiarazten

baititu basoaren gainean hurabaino metra-erdi bat gorago.

Pilota, dantza maintzaira, Eskualdun usaiak et bizia, horiek guziak ditut maite nik Eskual Herrian.

« Herritik urruntzean, Eskualdun gaztea »
« Ez duzu ahantziko Eskuara maitea »
« Ondikotz zembat ez da ahanzten duenik »
« Merezi othe dute Eskuadun izenik ? »

Composition Basque

Joseph Gosterratxu

Gerla solas.

" Zer diote kaseta hoiek jaun Erretora ?

— Deus ez onik, Domingo; alderdi guzietarik erresumak ausikika ari direla, denak goseak eta iduriz segurik ezin aseak. Huna nun oraino Italiak jauzi egin duen auzo erresuma ttipi baten gainerat. Denetan soldado biltzen ari dituk gerla beldurrez, horiek guziak marka tchanra."

Pardatia, Domingok segitu zuen bere bidea, gogoeta ikhun batzuen artetik egiten zuela:

" Gerla ? gerla behar ote diagu ? "

Etchean, ahapetik, aphal aphala, eta halako beldur batekin bezala, gerlaz bertze solasik ez zuten aittak, amak, kazeta guziek !

" Segur, ziotenaz, bethiko Alemania higuina hor zen, kataska horien gibelean, guzien akulatzaile."

Sukal-chokoan, pentsaketa ari zen Domingo;

" Herritik urrundu behar balimbazuen gerlara joaiteko ! Gerlak izan zitezken beraz gure mendean oraino ? Gizonak joan zitezken gizonen hiltzera ihiztariak ihiziaren ondotik bezala ! "

Gerlak izan ziren bethitik eta bethi. Berek nahi ala ez, gainean dituzten gaitzak ez askiz, gizona lotzen bethi gizonari, otsoa otsoari, diotenaz, lotzen ez zaiolarik!

Tarte-hortan, urrundu zen Domingo eta etche-ondoko mendichkaren patarra göiti abiatu. Gain hartarik ikusten zuen "Haitzaldea" bere sort-etchea, iguzkiak argitzen zuela bere murru churi, leiho eta teila gorrickin.

Mendi gorenean, begien aitzinean zituen Karlisten gerla demborako lurepaïrak.

Duela ehun urthe, Wellington han iragana, Aldudeko mendi-lepotan gaindi, bere Angles, Español eta Portugesekin, Soult Marechalaren ondotik.

"Holakorik bederen ez ahal da aldi huntan ikusiko! Eta bertzalde gerlarik nork nahi zuen gerlarik Trantzian? Nondik behar zen beraz gerlarik?..."

Domingori halere ez zitzaion bihotza osoki sosegatzen, eta bere burnarekin erasiaka urrundu zen handik.

Zazpi orenak jo zituen elizako izkilak; ilhuna heldu zen eta Domingo han zagon oraino

Ariste. Etcherat abiatzera deliberatu zen azkenean eta Haitzaldean jadanik afhaiten hasiak kausitu zituen. Ez zion Domingok min haundirik egin afhariari eta aratseko othoitza denekin batean egin ondoan, laster joan zen oherat.

Lokartu ordueko, egunean erabili zituen pentsaketa ilhunak jin zitzaizkon gogorat. Aments egin zuen Domingok alhorreanari zela iraulden, gusturik gabe, hain zuen gerlarek beldur. Joan behar balimbazuen nork behar zituen egin Haïtzaldeko lanak? Aïta jadanik chahortia, ondarreko gerlan kolpatia; ama gaïchoak oraino laneko trempian, bazuen zer egin barneko lanetan.

Goldeari bi eskiez lotia ari zen beraz Domingo behiak akulatuz, noiz eta ere, betbetan harrabots bat altchatu baitzen, han, herrian, ikaragarria, lazta bat emaiten ziotela berehala orori....

Dan, dan, dan, eliza-dorretik, ilhun-ilhuna, izkila nigarrez ari zen bere Aldudar maiteeri.

Harriturik gelditu zen Domingo zuri zuria, eta so egin zion aïtari hitz bat ere gabe...

Borta-aintzinean, churi churia hek ere, agertu ziren Ama eta anaya arrebak. Ama, bi eskuak begien gainean emanik, nigarrez ari ikusi zuen Joannes, Thomas eta Maria oraino gazte-gazteak harriturik zer gerthatzen ote zen.

Karrikan, orai, turruta bat hasten zen ari hits baten emaiten: La Générale! ... Etsaia ja hurbil delarik emaiten den airea.

"Zer egin behar zuen orai? Gerlarat joan! etchekoak utzirik ikharetan! Bainan Espainia ez ote zen hor? Han gerla akabatua zenaz geroz joan zitaken gustian eta laster Elizondo, mugaz bertzaldeko herrirat! Bainan zer erranen zuen aitak, gerlari ohia, Verdunen kolpaturik jina. Zer ahalgea aita gaichoarendako, semea desertor joaiten bazen!

Ez, hil behar bazuen hil, Domingo joanen zen Frantziaren soldado, etsaiarekin guduKatzera, duela hogoita-laur urthe aita joan zen bezala!"

Bainan huna nun Domingo lotarik iratzartzen den, egin dituen aments ikaragarriez harritua.

Gerla zela, aments bat bezik ez zen beraz?

Agian bala izanen da!

+ Lasserre

Narration Basque.

Pierre Lasserre
Hôpital St Blaise.

Dialecte Souletin.

- Mintzo Ziberotarra. -

Pette merkhatzale.

Martchoko azken eguner buruz gira. Neguko izotzak ahatzerik, herri ttipia iratzatzen hasten da. Ikhousten duzieia bichkar hartan gai eta egun elizari so den etche houra? Huillan gitian algarrekin eta amiaturik egonen gira. Zer hegatz pere ederrak! Etche aitzinia eta bentia prebakaturik dutu eta latsun chouriz igaranik; ezkatza nasari da. Fountsak ungu-ungu dutu eta oro ordoki hil, zerrailliak thian eta azkar. Nik ouste hazkouak debria gorri gorria ikhous lirola phasu bat egin beno lehen. Keheilla halriak berri berria dira eta lurrin ountsa bermaturik, alhor bazterretan mugak iraikirik dogun eitzen egiteko. Den mihi luze eta mingarrenak estakuria guti hatzaman liro bai barneko bai kampoko. Bethi danik

omitsa jom erazirik izan den etchia da. Hitaü zena gizonu bonapo lerdena zen. Urguilia ono etchen zin. Errana da mithil-neskatoneк behar ziela etchen ebilé haren begien aitzinian. Banak adina gale liçaturik jom da, uztez ordari bette, bere semia. Haü ezta bate ere aita zenaren ahalke. Haren aztalin iklasi du lana gizonaren osagarria dela.

Bena nora ezagun da luchtulotsez? Tzintzarri-ada bat eztuzeia entzuten? - Bette da othatzetik hurra. Usatu beno goizago sartzen da, zeren gei beitu bilian merkhatzale. Aitzinin hutsamaiten dutu hamabost kabale hun, ono zonü edenago. Zei aitche proji ezkarrak! Batin hapatakaz bestin burhatakaz begieizie eztiela deberatzen! - Zei den gazte izatia! Bena tchaklunna maleroustki ezta tremun hontako. Badaki aspaldian haür jotu honen berri.

— Zaüste nik, baidin eginen zuket!

Aldika buztanetik lotzen ziaie eta klask! bi koulicluka egin eta uzten. Harriturik leklia hountzen die eta lia bezala bordan sartzen. Bi oilo ozenik egin eta Bettek belik estekatzen dutu, ousouki bedera jatera emaiten, choholak eragosten eta bakia bihar artino!

Badu aspaldi merkhatila heltzeko usnan dela. Ourthe jin, ourthe joan usatu du abere zoumbaiten elkhitzia udari hunz. Cherhamaz eta zamariaz desegin nahiük da, zeren etche jaukin debiak beitira. — Zkhons orga hoiak zer heinetan dutugun; betchoste hunna ukhen behar die azken ségar aldiaz geroztik! Erhaütsak hasturik dira, errotak luchtuz ari eta athela haütseik. Berak elio deüse ere egin ahal bena heürrak ezagun dira tchostakan barnean.

— Eia, egizie hunna laster bat, lau hori plaüsa eta! Buriaren enguruan, aitaren maniari ihardesten die. Gorbelzturik, ethenik, segur eztie egin ahala gordatzen eta debien bourraunban bortha lazila heltzen dira karretaretik.

— Orai dinbon muskoun jar zite, organ-etchian ihar ehatza igaran dezadan eta etchek eni hor amiñi bat! Errau-endoko hau dira gorne hiroa mouskillonak, erri bat ezpaiñetan. Aitak bi zankhonk kholtar sustengu, orgetan ezari endoko, bigek jampillons egiten die kurridalat lerratu balira bezala. Aita kurrin, bi kokillotak sabelari etchekaia, dinbona aidian eta haren phuntan kankhesh, tchoria adarrin bezaiñ alagera. Zer iolaz!

— Bena ezta artillerianik haizu: zaharona eguiteko diat eta bihar hountzetik ezteiziet ekharriko hola balimbada. Asko da, mania ukhen bezaiñ sarri egiten die. Bijilitin khetak segurtatuik dira, bullunez estekirik, errotak lodiki ountatuik, athela berrituik. Orai kattalinari bi ellie eta ollaun zerratzen gaüden olilat: - gaür demendren bat jatera emanen dezu oherri hotzer, bihar deüse, bestela bazterrak oro gotzez inpsitutko dizkutzie. Outsa eskerniatuik, Bette badoa plaüsatzera.

Biharamen goizan ezta lonak trompatu.

Hirgi chirrintan, oilararen deria gabe kabalkan ari da. Zeluko izarrak gordatzen hasten dira eta argia elkhitzen. Tampa, tampa xehats handi bat ezagun da solio gorian. Eyhera zaña eta aitza dira esku khalda baten emaitera jiten. Organ ugtuz bortha khantila herrestatarik, hirurak sartzen dira thegian, khonda bat eskitan. Bat aztaparretarik, biga beharrietarik lothurik, sekulako tinkaleria emaiten deie elherhana zahar basari, hirurren indarraren eta hortzen aeholik gabe. Arte hortan, elherik emeheiturik, thegi buru batetik bestila dira, bonhotsez, batin algarretan gainti, bestin bazterren ororen thunatzez. Dembora khaburretan barnen ~~dirik~~ orgetan dira halbo, zankhoak ikhara, estonatuik nourat ari dien zerrategi berri hortan.

Traya, traya zamari gaztia hurra da phaïsaki. Khatiña meke batekin estekatzen die organ besoari. Belik ustartzen dien demboran, Pette badua soniñekoren khantiatzera. Ahamen bat jan ondoan, michpiatzeko phertika hartzen du eta be aitzina! Gaiñeko leihoa ordin zabaltzen da eta botz bat mintzatzen: "gero ez egon gaür azkenak nourat hartuko din so?"

— Debru emaztik, ez usigo elkhitzen eta!

Ez entzunaren egiten du eta emeki emeki bide handila iaehten da. Khantika zola ouano lo da. Hantche-hantche, tchanpha handi zombait, besterik deüse.

(A suivre)

Pierre Casserre
Hôpital St Blaise.

(Suite).

Ikhousi behar dira igaile hoik. Pette aitzineko khetera sustenga, sailleska jarri da dimbon ondoan. Errau dezagun laborari batentako eztela sobera gaichki antolatuik. Berta beha gitian herriko bonhaede handi zombaiti eta entzunen degu etzila lehenago, sallurik eta errespektia, tchori khakari so egiten. Zer nahi den, lakarra eden bat bada burian, athorra chouri bat, pantalon zouphail elibat gaiñeko arroupat elibatz gorderik. Phertika bizkarrian khuteke ezarirtk ezin udari odol gaichtorik egiten dila. Zentako egin? eNorentako behar da lotsa izan? Etzekotz ere hede chouriau? — Zaüzte barahoki, ezta hayen aeholik! Badaki kabalek eztela behar utzi beren sosila bide handian, norau etzayen zerbait ezarten chuchenen etchekitzeko. Hartakotz adar bedera-etanik soka bat igaran deie orgeta heltzen. — Zer kabale mantsouk hoik jinten eretzian! — Eta Pettek bere beithian, hatik gutiaski dela begietara erhaüts ourthoukitzeko!

Lo bat orgetan hurra zeiztun horien. Euze bezain zabal afarretan gaiñen etzanik, etzaie bate ere ikhousi leheneko eregitk bezala yaseatzia.

— Gaicho Pette, zer naüsi horna, aigintza usu hola iraüit! Zamaria hurra da yasoi, yasoi, lotsatuik hoak hartuko dila urhats hortan.

Tenoria ari da aitzina. zentia hasten da arrolatzen eta li herrien arten den urruphera handik bizi moulde bateki bat hartzen du. Azkena harat heltzen zaizku gorde merkhatalianak plaehot zolala.

— Eia ouano inedan bat eta bazira. — Phentsatu balie bezala, belik harrari arrimatzen dira eta bizkarra estian, lephoko zaiñak bandan, eztie thu bat etchekitzen ondoan dien karga.

— Nihaii beno zaiñbaitago dutiat lioiak, dio Pettek, bere buia Khar-
rerazi andoan!
Helta bezaiñ sarri, desathelatzen dutu eta plaüsaderiala ira-
maiten. Arra jin andoko, badu haman bat gizonu orga andoula athetarik.
— Zer tanda preuia, ama ountsa jornik eta sei ehenik ber heiñeko!
— Bai, hoik eskilatuko dutina ezta plaüitzeko!
Irastik huillantzen dira, begiclatatzen eta bizkarra hountkitzen.
— Zoumbat balio die?
— Hamiteka, zeren bethi ountsa jornik izan beitira.
— Egizu galtho bat.
— Elhun eta berroita haman piclutola eta ezta aski.
— Zoumbat nahi zunake ordiu? eta so beltz bat egiten deie.
— Eztutzu ez tatchatunik, dio Pettek.
— Ez preziona ere!
Haraspen bat egiuik, trufatzen ari balitz bezala, badena. Ezta
Pette geroik lotsatzen. Hori eppada izanen da lesterik, oro khukhelaia dira
noun zabait hounik hatzamanen dien. Buriaren enguruetan aura jiten
zaio, benturaz dolutunik edo lotsaz artiu nunbait sar ezkakion. Cherrien
naüsia ezta ehocho eta ardit bat ere ezta elkhi nahi. Toleratzen dira zoniü
hobe, zu ala ni; ezta deüse ere egitekorik. Irastiak beha du nahi ala ez
zeditu zeren hazkeriez agrada beita eta kasik hitzin hartzen du laboraria.
— Zamari chan hain ezpana orai!
Chan, bena hola mintzo da. Zain hortz, ezurra haudi, aragia horn,
bilhura leiñ, barthaina sano, zer behar da habore! Errailekorik ezta
ageri eta badu arrakasta. Emaztina guti da plazan, denak ohal ondiko
eta thina handia bai aldiz. Gizonu gothor bat ahiatzen zaio orai hunz.
Pettek aspaldian ezagutzen du eta hotako griña aide bat etchekitzen
deio. Etzana belhin — den bezalako kokillota — berrehun lus barthako
bat (pobrea) spitaka erazi! Ehukia mendi arramandja bat? Bego hartzera,
gero ikhusiko. Erri zabal batekin eskiak tinkatzen dutie eta hi ethie
igaraiten. Zer mintzo die, zuzte ziek jakitera! Bastin nolkaraz
edo erdaraz, bestin españolez edo gaskoñez, oro badakitza bena oro moldegaiztki. Bi hitzez gizonu bastardear bat.
Bost tabalatu andoan Pettek saltzen deio mundako kabalerik hobenena bezala. Ezta bizionik, hamlat hi hurietarik hezirik da, plesta, ezti, oihu hounna, demendren ñapilunguarik gabe. Horlie balio du.
— "Za bête mé plé" - hano da? Elle a beme sante?"
— "Elle bait et mange bien" zilhuna bezaiñ chalu da.
Biak plaketu dira eta sosak khountatunik bakhotchak bere alde thiratzen die.
— Belhin plus, hatzemaun diat bai adarretik ene gizonu, zoumbat nahi enthelegatarik! Aztaparraemartian izena ehekhatu baleio, iklasiko zia minbera dila eta eztela elhiteko egiuik. Bena banoua hotako baten zorra bai! Eta geo bizitako bezaiñ ountsa ez othie du plikoulako baliatuko! Horien khoedamusak oro ezagut baginitza!
Ezta ouano ijäcedi. Baliatu zaio Petteri goelitian izatia. Saket da orai sal. erospeneriso eta bela. Batin tatulauten billatka dibat dira. Batek kabalia ordiuatzen, bestek plazako arralutena dela esaiten eta puebalitu nahi. Bestin abere zaiñen hierotsak. Bada segun noun denbora igaran. Emaztiak, zure beltcha beso pian, barthez barthe dira zoniü helhentekan. Plazaren erdin bada bortthzaria saltzale bat; mundia oro inganatzen du.
— Zer klaketa, norala iraiten ere ahal din heiñ hortan!
Beita gorik bazter bat, badena Pette baneli baten jotera bilaguneki. Hautik handa behar da merkhatalgona zoumbait erosi eta losten etchean. Ondari belhik alde hortanat tiehizo direla, mlatsa hyatzen die eta behala herrin sartzen. Joni, Pettek asmatzen du bere mithila egitka iratchiuik; oihu bat egiten deio eta esaiten:
— Nahi bezala hourra hiz; orgak etchenat iraman itzak eta behan diren gisa estusa. Oro saldu dutiat, sauri chehetarzunak ukhenentatzie.
Arrenkuraik gabe, badena peko ostatila noun haidnu beitina aütza eta eyhena zaiña. Khokkona bero, plateherra bethenik, zer oren pare gochoua igaran behar dien! Pette ellhestari leiña eta athabita da hasiz geroz. Besta edozeinian da noriz eta ere karraska izigarri

bat egagun beita. — Non dugu hor? Adesako zamariaren tiatulanta.
— Zerek eklianten zuta zu horrarat tenore hirurtan, dio Pettek?
— Arraunt hire mantura athelatu diat eta oren baten hunkoz tchainklu nia
— Izaten ahal dena dugu: atzo kourri, egun ehiliek, gaiza orotan bazter bat badugu. Zer phentsatzen dugu haiñ bertan espabatzeko?
— Zer nahi izan dadila eztiat prezio hori eman nahi.
— Behatko, egina eginik jakiten aitzinian! Eta oro ikhen, egia thipul erran deizut: "Elle boite et mange bien": Zer nahi dugu egin negan? Hitzin hartu naizu. Eztehazula odolari eman; bego ençuia jaraikera eta sendoko dugu. Ezpazina hortan baratu nahi; zamarilatuko gutatzu eta eztukezu hobe aitzinako.
— Jaeko gizonna hilhoren hothunik: Zer mila dolrik phorsoka gutian eskaraz aitzena! Eztu bardin balio.

Oro erriz haxken dira Petteren phentsamentiz harritunik eta haren aithe jarten. Irudia bena ezta pida ahoaren zabaltzea eta ozoke kolpe bat beno hobe dukila phentsatuik, beliin edekona plakatzen da eta kabana hurrutzen. Ordin da ostatican solas ederra! Eztakie hobeto nonn diren. Orai ahaide baten konnersan dira eta Hutteni, orroko handik haxken du: "Beltcharen beltcha"... Bena batek ez beskek eztie formatuik; ikhusi jaiñzitcen inausqo diratekiez: — "Ostalersa begi ñabarra..." Begia agitzen zaio Petteri; bostetan ensanik hori lehentchiño! Ezta onano nihora galduik bena zonbat ephantchu! Batin kaiderak utzul eraxten dutu, bestin nahaiñ kantona thelukatzen. Frisatak tinkatzen egi dutu, aztal beharrak jaiten eta behaztopatzen. Iseta zonbait ere behar zaio phantatu. Zankhonk galdunk balin hadutu ere, hunia sano du eta olhitzen zaio killibeskeriak utzirik, etcherako aldia hartu behar dila. Ezta hori aita baten eta khuichito hunn baten traka. Tirona bezala clutitzen da.
— Nunat ari hiz? Azo amiñi bat, bi gezur khoruntа dezagun.
— Eztiat aizina, ahatik eradan behar dutiat eta yjorrak jeitchi onano!
Ha eguen den denboran, etcheKonen inurs egiteko aitia badu eta jistez ezkapatzen da.
Zer nahi gorataraz bego betiko ucilka eta uchkaldrina haiñ aisa ere!

Pierre Detcherry

1

Grand Séminaire

Bayonne.

Bertrand Ratchet
né à Bidaray.

Composition Basque.

Ama!

Badu zonbait egun,
Parisen ninzan. Parise, hiri handia,
hiri moimendutsua. Horko karriketan
badabila jendea burrustan, erhautspian,
kechu kechia, bat bertzea baino lasterago
nahiz ibili. Beribil eta karrosa, mota
guzietarik ha dabiltza tarrapatan, beharriak
tutatuak atchikitzen dituztela. Bolhar ondo
hitsiena ez da mensuratzen bere burnaren
burutik atheratzerat beldurrez da, leher
dezakoten. Oh! Jainko guziz ona, mileskerr
zeren eta ene Bachenabarreko chokoan
sotaraxi nauzun.

Beharrik, Parisen ere, bertze lekuetan

bezala, primaderak kanpoa berriz phiztarazten baitu eta airosten: Arbolak hasi dira lorez estaltzen; choriak, ainhara eta bertze, denbora onak ezaguturik, abiatu dira harat eta hunat, firrindan, haizea bezala eta zer deskantehu eta alegrantzietan. Egon niz goizean horier so bulta bat. leihotik. Ba, chorier so. Irri eginen duzu. Berdin zaut. Banuen zerbaiten beharra, airosteko. Eta nahi nuke Frantses guziak egoiten balira ni bezala zonbait aldiz, erakaspen ederrik emaiten baitute choriek.

Zuk uste duzu behar bada, ainhara eta uso horiek bakarrik bere buruen jostatzeko dabiltzala hor airean; ez, adichkidea, badute griña frango, sinhets nezazu. Ez direa hor kafiak egiteko? Kafietako umeak hazteko? Ni nizan etche huntako zilho guzietan badira kafiak usoek eginak. Eta kafia horietan umeak ba edo izanen. Baño ez da jaun andereendako dena bakarrik. Oro umeen dako. Goizik iratzartzen dira umeño horiek eta hasten Hiunttaka. Zer dute bada nahi gaicho miñiñoek? Oh! beren haskaria, zeren iguzkia jeiki baino aise lehenago gosetzen baitira. Eta jatekoa ait'amek hatchemaiten. Oraino landak eta arbolak diren lekuetan ez da gaitz. Bainan hirian, hiri handietan nola Parisen nun ez baita, hastean erraiten nuena, kasik belhar ondo

Mipienarendako lekuik, nun bil behar diren bihi, belhar eta mamutchak. Ez da erretch. Bainan bethi-, nunbeitik biltzen hor ere. Eta, erradazue, ez duzue egundaino aditu chori errechiñoleta Kantuz ari bere lagunak arroltzen berotzeko behar den denbora aiseago iragan dezan. Ba, choriek egiten horiek ere. Haurrak nahi dituzte eta egin ahala ontsa hazten.

Bebatzen dut orai jenderi, hortchko senhar emazte hoieri. Badute horiek ere beren etchea. Eta etche hortan haur bat. Baño bakarrik. Eta haur hori jainkoak bereganat galdegiten balu?? Bertze etche hortan berriz, haur bikirik ez.

B. Iratchet.

Suite.

Biztitartian, ait'amak ontsa bizi dira. Badakite Cinema horietako jarlekuen berri. Kondu ederrak pagatzen dituzte arno saltzaleari. Badute sosa Kasetarendako tabacoarendako, erhautsarendako izan dadien ehuria ala gorria. Elgarren artean diote: "Ez dugu erhokeriarik egin behar. Erhokeria hura zer da? Haurra. egiacho haurra! Gure arbasoak bozkariatzen ziren ikustearekin haur bat munduratjiten. Orai hainitzek zer nahi nahiago haurra baino.

Ih! egiazko ama girichtinoa, zoin

ziren handia! Ama bezala, emaiten
~~do~~
duzu bizia, jainkoak nahi duen bizi
hura. Jainkoak egiten ahal zuen
zure haur hori batere zure laguntza
gabe. Bainan ez. Zu hautatu zaitu;
zure gainerat botatu ditu bere
begiak, zure haur horren sortarazteko.
Zure alderat, o ama dohatsua, zure
haurrek ekarriko dute sekulan hilen
ez den amodio bat. Baduzu esperantcha,
zure chahar denboraren iragaiteko
zure haurrekin, deskantchuan eta
gochotasunean. Ez dea hor sari bat
ederra orai jasaiten dituzun lan eta
nahigabeendako. Ez zira bakarrik
ama, ama girichtinoa zira oraino.

Badakizu jainkoak eman dautzun
haur hori behar duzula moldatu eta zuk
eman molde berezi hori atchikiko
duela bere bizi guzian. Badakizu ere
sortu den haur horrendako zirela
bakarrik mundu huntarat igorria.
Zer amodio-arekin eginen dituzun
zure egin ahal guziak haur hortarik
aterarazteko gizon plantako bat, girichtino
bat, behar bada saindu bat. Lur hau
utziko duzularik zerurat joaiteko, ~~ikus~~
ikusiko duzu zure haragiaren haragia,
zure odolaren odola nola ikusten
baita argi bat gau ilhunean eta
erraiten ahalko duzu: "Argi hori nik
piztua da.

Ah! Frantziako ama guziak egiazko ama girichtinoak balire ez ginezake ikus gure ~~leku~~ zoko gibelatuenetaraino ikusten dena etche ederrak haur batekin edo batere gabe eta ez gintzazke adi sei urtheko haur batzuen ahotik ateratzen, hogoi urthetan ichilka erraiten diren elhe eta hizkuntzak.

Bainan, zonbat ama ezdeus! Egun batez, ez du aspaldi, jiten zaio ~~ek~~ ikastetche hetsi batetako aphez buruzagiari andere gazté bat, ezpainak eta matela Kaskoak gorri, galtzerdi zeta~~k~~ eta zapeta aztal luzekin, bichtan dena.

- Agur, jauna.
- Agur, anderea.
- Nahi nuke ene haurra zure ikastetche hortan sararazi.
- Eta, zer adin du?
- Sei urthe.
- Sei urthe? Bainan, anderea, zer nahi duzu adin hortan gaicho haurra

etchetik kanpo atchikarazirik. Ez da sei urthetako haur bat bere amaren ganik berechten ahal. Adin hortan, ez da amaren altzoa eta amaren besoak bezalakorik.

- Baditake, bainan ez dakit nik haurren altchatzen
- Bizkitartean, ez duzu bat baizik
- Ez dea aski?

Holako amak presondegia luke merezi. Gure etchean, zakurrak umeak egiten dituelarik, ez niz aise menturatzen heien pherekatzerat ere. Ama jartzen da berehala hortzak kanpoan beldurrez eta bere haurrak gal.

Ama girichtinoa, ez zirea bada jazarriko eta hoinbertze itsuskeriaren bidea hetsiko zure etsempluz eta zure erranez. Ala behar du gure Frantzia

gaichoak bere faltaz suntsitu; gure
herriak, gure hiriak, lantegi eta
obrak, guk eta gure arbasoek eginak
behar othe dute orok galdu? Zer lastima
litakeen Kanpotiarrek, gure eresumaraz
jinik eta hunen ondarrak ikusirik
erraiten ahal balute beren haurreri:
"Hemen zen lehen Frantzia, munduko
eresumarik ederrena, St Louis eregе
saindu aren Frantzia, Joanna saindua ren
Frantzia, Lourdeko Ama Birjina ren
Frantzia
- Eta nork hil ~~du~~? zuen?
- Nehork. Berak bere burua hil zuen.

J. M. J.

Grand séminaire .. B. Irola

~~Eskualtzaka~~ Eskuarazko lan ttipia.

Arzainen bizia,

Ez naiz arzaina, ez eta ukan ere sekula gustu haundirik kabalekin; halare ausartatzen naiz ganza horren gainian hitz bakar batzuin erraiterat.

Zombeitek erranen dute arzainaren bizia ahal den bizia dela; beste batzuk aldiz, arzainaren bizia bano gochoagorik ez dela.

Zoinek dute arrazoin? - Ichtantian erranen dauziet.

Arzainen bizia, ene ustez, arras gochua da, biziki gochua; bainan ez, behar bada, gochuena.

Ukaiten ditu harek ere, makurrak, errekontriak: batzutan kabale bat hiltzen zako, eritasunez jorik, edo larruturik; berze aldi batez, ilhortzen ~~fala~~ faltatzen, eta nik dakita zer ono.

Hortik erran nahi dut arzainak ere ez diela mundu huntan, plazer osorik.

Bainan ardurenian uros da. Larrazkenian, bazka erosten, egorri sosak, berriz negian irabazten ditu. Aladere abendotik hasirik, primadera undar artino, sosa heldu zako burrustan; ordian badu bethi zerbait saltzeko: edo achuri, edo gasna, edo esne.

Prunaderako dembora eder batz hartuko du berriz
borturateko bidia ; aa ! zoin ikusi nahiak sitien
hango mendiak , oihanak eta bereziki etchola-
Gaizo etchola ! , zoin maite dien ! Halba ez da
edevna ; kanpoz eta barnez itsusi eta beltz izanik
ere , wos da horetan - Ez du , nik uste , bi soldetan
saltzekua - Han , burnia eta bizkarra untsa afhaldurik
sartu ondoan , zer ikusten da ? Arras ichilik sartzen
bada , menturaz sagu erregelatu zoinbait , bainan
ez hasteko argitzen dien zenbait - Ez da han
ikusten edo ferretarik , hermeyu edevrik , furnegoriz ,
elektrikarik edo teresjarik - Horien gatik , berdin
gustian da arzaina - Etchola zola ez du zinatia ,
bainan bai izuzkatia ; : aski gurbila da hortako -
Han ikusten da , alde batetik sofazenna , bestaldetik
ohantzia ; annas gohonna da han , bainan usaia
hartuz geroz , zoin aise bo egiten dien hor arzainak ,
aments gaichto bat egin gabe - Hantche ohantze
zokoan badu hermeyu zahar bat untsa zerratia
segurik sartu gabe ; hor atchikitzen ditu bere
jateko fuskak : ogi irin , artoirin , ogi , gasna ,
chingar eta beste gaineratekoak ; ; hermeniari
hurbil atchikitzen du bere chahakua eta ez hain
ttipia ; gaizua . Zombait tinkaldi hartzen du ,
segurki eta hale - Hermeniaren aintzinian badu
kasa bat ; han ditu beste aldatzeko , arropa
guzak - Beste gaineratekoak , ohantze pian ,
dilindan edo hegatzian ditu - Badu muruen
paatan , dilindan , kuxutzefika bat - Igande
guzitz ez nezan izanik ere , badu arzainak fedia
baket zako intzutia tchen tchemik jesusek

arzainak gomitatu zitiela - Ez da afaintzia ike egun
igande guzitz murarat juaiten ahal ; ez da erretch-
aladere han da numbait mendian , elizatik urrun .
Egun hortan ebanjelioa leitzen du eta arrosarioa
egiten - Ez dut erran nahi arzain guziek hola
egiten dutela , bainan ene ustez , anhitzek Eskual-Herrian
hola egiten dute .

Bainan , erranen dazie menturaz , ez tia
b e chakurrik ; noizeykoz ibiltzen da arzaina
chakurrik gabe - Ez othoi kecha - Moda berri hori
ez du oraiñokoan hartia arzainak ; bethi bezala
badu chakurra , eta nolakua ! : bizkarra luen ,
behatziak zhut , begiak ñabar , horzak churi , eta
letainak chorrotch - Bere lana untsa egiten du ,
bainan han du gachtua : ardura etchola bortan
da talo galdez - Bere egoitza etchola gibelian du -
Arzaina ez da komunikatu ; nahio du bere
etcholan zaunsi bakar izan ; ez da sekulan
bere chakurrarekin ohian egonen lurretako
andere edo atso zombait bezala - Eta galdatzen
badakozie zendako ez dien fazekin etzan nahi
erranen dazie : ez duela kukuso beharrik ; eta
arrazoin du -

Oda miniau , ze egun gochuak pasatzen
ditzen arzainak - Sasoin hortan ez badu
kabaletan makurrik eta bazka frango balinbada
mendian , kasik munduko urosena da -
Mundutarrak hirian plazer batetik besterat
dabiltza , bainan ez sekula satisfatiak -
Laborariа ere ordian , lanarekin , bozuzka
ori da azkarki - Gaztola eunkiak kizkalirik ,

Zola Lyken pili

eta beltzatzuk ari da tiahala belar paitzen, nahasten edo biltzen arzainak ez du handbeste izendi karreatzen -

Arras goizik jeiki eta badoa arzaina, ogi eta gasna pochiño bat janez, bere azinden inguratzenat eta ikustiat - Zer aire gochua hartzen dien tenore horban eta beko hetan - Ez du segur urhantz ihesti beldurrik ; aise da arzainak holako osagarri huna - Azindetat heldu eta egoiten da her so bultachka bat - Erdian chakurrarekin eta berak aharrauchtu bakar batzu eginez inguratzen ditu, kundatzen eta soiten mairuzik badenz - Dembora edernagen mentura balinbada, oihanari buruz egarriko ditun ; bestenz dembora mutu balinbada han berian utziko ditu - Zazpiak iuan jiten da zampa, zampa, etcholari buruz kantu bat egitez - Ahuntzak balin-batu, jeitziko dira eta gero askaria prestatuko - Huchitz edo kantuz ari dela eginen tu bi talo ederrak; baten erdia pasatuik bezala chakurrarendako, beste garrenatxa berentako - Ez zaitela arzainaz inketa ; bere buriaz arthà hartuko du, zaite gustian - Ezagutzen ditu gorphutzeko manamendiak - Kukumarro bat (hiru) huna heria jauen du lehenik ; ez du horren jateko chahatxa ahanzten ; goiza ianik ere, ez dako ano chorta batek kaltetik egiten ; ez puttikua, ez! (kaltetik) hun, ba, egiten - Horien ondotik, ez da beldur gopor bat esneri botzeko - Askal ondoan, dembora gochoki pasatzen du - Azindak balinbadira falta, iuan behar du, dudarik gabe, heien chekan.

..

J. M. J.

Grand séminaire B. Zola

Segida -

Bainan bestenz, ez du denpo pasatuik egiteko - mentuaz, aldi bakan batzu juanen da, bigarren aldian, ardien ikusterat. Ardiemian etcholan berian egonen da - Chinchuketan gustu balinbadu, ariko da chinchuketan. Libreietan gustu balinbadu ariko da beitzen - Soldadogua pitechko iin behar balinbadu beitzen eta ichkiatzen trebatuko da - Ematzen, edo akitzen hasi orduko lan horietan, badaki nun pausa: ohantzia hurbil du, oihanare ez urrun - Hamekak hurbiltziarekin juaiten da arzaina pitcherra eskian, hurketa - Gero, itzuli eta pestatzen du baskari ttipi bat : zopa salda chorta bat, eta hersagarrak arrultze eta chingarrekin - Ogharen phori ez hain handia izanik ere, bepe gustukua da arzainak; bezak prestatu baskaria, nolaz ez du bere gustukua ukanen !... - Baskal ondoan egitez du etan aldi bat ona - Bostak iuan al ardiak itzaleetik ateratu eta, juaiten da zombeit aldiz beste arzainen ikusterat - Ahuntzak balinbatu, juaiten da ordian heien chekà - Arzaina trebe da, mendietako

mahkaretan, bai eta potchetan; zeritutan aiez
aie pasatzen da, bate beldurrik gabe - Astiriari
burruz, jiten da ahuntzekin, jeitzi ditu eta
aulkaria prestatzen - Aulkal orduko jiaiten da
kamporat, aie gochoaren hartzerat - Han egoiten
da bulta bat luma, sentsaketa, edo bestenez,
kautxu, zuntzizkiz, koblaka artzen da beste
arzajuekin - Oz da ez oraiko arzaina, lehengua
bezala, sorginen beldur - Hasten ahal den
bezala, ez da arzainaren bizia hain gaichtoa; nolde
hortan bizitzen ahal da -

Hlaren egunik gochuena igandia da.
Arzain andana bat elgarretaratu eta arzen diva,
egun horretkin josteta: edo musian, edo pilotan
lizara, edo saskiteka, edo borroka - Gustu
balin badute jiaiten diva berdin arrainka
arterat edo ihizirat - Bada arzainak egun
gocho frango; e bevake ez du gogotik uzten
bortufo ttokua, etchergt jin behar dilauk aldebat,
edo larrazkenian kabalak menditik jeitzi behar
ditilarik - Arzainak osagarri huna du, hauta
osagarria; mundik ez dujie nahi!... Aire huna da
mendian, huna batez gachtuagua; jakekuak gisa
berian samuak; herriko besta aintzinian
hautatzen du bere azundetan bat edevna, zpinek
bizkarra leun baitu - Bere ardiak bizkiki ziaite
ditu eta berziki ardi edevnak, bainan besta
bezpean ez du nigarrik egiten, hetsenik bat
hiltzianekin - Biba arzainak! eta
Errepublika! -

abbé Bertrand Irola Ezterenzubiko
au Grand séminaire

+

Pierre Labadie
de Bardos
grand séminaire de
Bayonne.

Sant Antoniollo
beila. (Ipuinetxe)

Ah! Zer denbora dugun Sant Antonirat
joiaitello. Ez tuk deus ahaztu nasti,
(hahatxoa hor duk? Bah et sentsa beitia.
- Loriatu behar gituk - Huna beraz nun
gien Joanes eta nia lagna eta ni abiatuak jiratzian Sant Antonioko bilarat.
Biharamunean goizik hanizaitako behar
gaua danik ikhasteat heldiak
izan. Han lo eder bat eginik ostatu
etaji batean bortz orenetan jeitkiriik behar
ginduzke sua iketa erdietako Sant Antonian
izan. Donapaleun ontsa askaldunik
hainzte baten pean heltzen gira
Larzabaleaino. Ez duk goizean bizain
freskoko Joannes. Athorra luzetan diat
Eta unhatia nuk. Zer iduzki berna
den. Behar diuk hemi pollit hemtan
barate, ontsa bazkaldu eta pausa on
bat eginik puntze baten zolan berriz abiata.

Ewan bezala, baratzen giza eta aldatu eta, gochelli barrutzen pentze baten zolan, itzalean, plazatik hurbil. Bhahatsa Ethenik Donibane garazitto bidearen bagoean den ostatu batean, hunten gina jaka jaka gure bazkarian. Zer berri politta den han Joanas, nahi nikek hemen sortzia baniek — Ez, nahiago dost oraino Bardotze, bate publikagoa ez delarik. Eskualde han dena nolda eta mendi dek, & ez dukek ere behin eta ardien ohanean ok bilhatzia eta etxerat ekhartzea. — Zer? ez duk ez behinik hemen, ez duk ardirik baizik et hekiek berak batzuetatzek mendirat — Ez baita behinik? to, egiaz behinere hautchetatto hura bezain edirik nihon ikusi. #to egik ze errepia. Euia baletz!! € — Zer errepia? — Ez, ez, behia. -hi oraino ?!?!.....

Bazkaria akabatu ordukto etzaten gira ta eha lotarazten bazgundien behavra.

Iratzartu ordukto han orenak — Hau!! Joanes! — Zerda — Juan behar diuk — Nora!? — Eta.... nun gire? ez ginea Ybarrenat helden behar ikhusikto? — Ah! hala duk. Ez nintzan batere orhoit egin diat lo bat izigarria — bai eta nik ere.

— Bon bidazen. Sei orenetakto behar diuk Ybarren izan emiteki Joanez.

Bidaga gacho bat eginik Heltzen gira Ybarrenat — Oh! Zer eliza chabarra iduri dik ez dela ostuan nihor ibiltzen — Bah egun nik & Bardotzen bezembat badela, hainbetze jende ez delarik herri guzian — Hauk ostatu charmanta. Hemen behar diuk gana iragan: "Restaurant Etchegaray" Sar giten — orotsalde on — gisa bera jaunak ta Ubeundik heldu zirenetz mokil. — Ba; Bardotzetik pinpiltan, lanzabalen bazkaldunik — Saint Antonio-ko bilarat behar bada? — Justo! eta hemen nahi guiaukto egin — Jogotik, nkamenditxuic bi ohe gambara batian. Hori jalkinik ostatuan ustez dirugu gure pestka guziak eta bagoaz nire Michel Garaisoitz dohatsuaren kaperarat etxbitz batera egitera.

Herri ttipi horen zoubait chotko ikharta eudoan beldu gira berri gure ostaturat. apharia prest achematen dugu mahaina egaria. Etchetto ta banne edozeinan zerbitzatzen dauskute azoltze moleta bat bipheretik ahotik ezin utzia eta bi chingar pestka gaitzak. Zoriatzirik ani gina faten ene lagun eta ni — "Ybiltzen dea hainitz pende Saint Antonio-tto Bula hortan diogu galdegiten ez etchetto andreri? — Ybiltzen denz? ba eta trumilka. Ynguruko herri guziak han dira eta aphez pairatu bat. # Zoubeit urthez hunaino entzuten ditugu kantatzen. ani dire tira ahala et gora" — Apharitto eudoan, ohe ohorat hoten. Hau # hau, gizen ontsa.

Hain gizo laster Colkhartu nun ezteyun izan
ohearen gochotasunaren gozatz-eko denborarik.
Nik zango ezkonza ohearen barnerat
bilduz gabe Joanes lo-gen zuzungan.....
.....

Ai ai ai!! zerda hau? gau erdi hirian
iratzartzen niz eta senditzen dut ditut ene
bizkarrean ere ozpratz batzuek inalt bezalako
chichtako batzue. Argia ta phizta eta ene
ikusten ditut ene ohean janzki hunat janzki
harat Kukoso andana bat. "Kukoso zikinak
ta Joanes! Lo hiza? Hau Joanes! — Zerda?
— Gaizo puska lo hintzan! Ez tutka dus
senditzen hire ohian? ez dea Kukusorik? — To,
ta justo nik ere zerbait senditzen nian,
bainan ustenian matalagetko ilkedo grina
zombaitek zitustela nahiko nihisiak zilatze.
— Demuntria! lanria gogora dukk. Nola
behar dugu ta lo egin bortz orenak artz?
— Nik segurik beziki ontsa, etchen baino hobekiago.
— Ba segurik, hik ta egitalloa dukk.

Gau t'oudanra ahal bezala iragaitk
saihetzen gira, hitzemanik ta ethuten
gehiago ez gincla ostatu huntarat sinen.
Ohahalkoa berriz betherazirik ta ethorri da
pajatzetko mementoa — "Etchetko andereq
zombat da hemen egoitza?" — Berrogeita hamar
libera zuentzat — "Ene moltsa ixdeshitzen
dut eta ... oi oi! ama hamar libera baizik
ez! ta zombat nos dukk Joanes hire mottran?
— Ba, ganza guti. Bortz libera naski.

— to! ontra gituek - Zer behar dugu egin? Guk
egitekoa dukk bakoko chuchuentzia. Eraqu
etchetko anderea, barkatuko dautzigu otkoi,
ta huna zer gerthatu den. Gure moltsan
ez dugu hamabortz libera baizik bainan
etchetik kalda ordutko igorriko dautzugu behar
dena — Berdin nunta den, jannak ezdugu
batere guen soren baharrik, otkoiz bat eginen
duzue gurekako Sant Antonioki, horrelkin badugu
aski — Oh! Milesker etchetko anderea egun
oroz zuri pentsatuko dugu eta bethi otkoitzko
gira zure etchian ta viagan dequn gau
gochoaz. Beste ukthe artz.

Bortzaldeta erdietako alditxuk gira.
Ta zazpi orenetako Sant Antonion gira. Zer
ta jende aldia eta denak beren patekoarekin eta
chahalkoarekin jinak. Gu kalda ordutko
meza hasten da. Kapera mutturen betheda
eta jendia koro Kantaq ari ta tira ahala.
Zer begak dituzten chuberotar-koiek. Meza
oudoan ongi askal kaperaren inguruetan.
Askal oudoan berriz meza nausia, jutaik
jann ereterak ta emana. Huntan ere
zer Kantu ederrak. Bajikuden aphez eta
aphez gai multcho bat, ezbaiqüdien zuntzuta-
ko nunik. Ebanjeliowren oudokik aita
Baigaizteguy missionesta mintzatzen da eta
predikia eder batean exaltusten dauku zer
danak diren egitekto bera den tokian. Ez da
ez Eskual herrian bezalako fedia eta sinhestia.

Bat batian, prediku demboran sendetzen dut
ene bizkar zolaren zola zolan, chichtako
bat izigarria. Hastatzen niz eta memento
bercan entzuten dut ene gibelean gizon bat
ozkatu zuena bere lagunari: "Zo ~~[illegible]~~
aphez luze hunek idurri dik Etchegarayan
lo egiza duela. Hau ere dena kulturo omen
duk — Kasu ~~[illegible]~~ emaik entzuten dik ez duik
gero ellkarra — Agoichilik ez dik com-
prenitzen, begitartetik ezagutzen diat kaskoina
dela eta duik ~~[illegible]~~ latinez baizik klasikuz ari.
Zkusi ko duk galdegiten dakoat nunguaiden:
D'où est-ce que vous en êtes venu l'abbé?
— De Bardos — Zo ikusi duk!? Denak
Kaskoinak dituik Bardotzen ez die gehiago
nihork mintzatzen ~~[illegible]~~ Eskuara. Badakiat
alaba hau noubeit ezkondu diat — Eta
aiduik guro, hazka eta hazka!" Eta
nik ezin supporta kulturo tzar horien
chichtakoa zer egin behar dut? Zorionez
chichtakoik ez dut gehiago sendetzen. Dutarik
gabe ~~[illegible]~~ hastatuz, lukuzaa
Angelus bat bizpilla edvena kantatu
ondoan jabitzen gira kaperatik bazkaltzerat
joateko. Baginen hogei bat apheiz eta
apheiz gai gonditzuak kaperako sakristian
bazkaltzerat. Sakristia barnean egiten zuten
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~. Chiminoik entzun eta kea talatalo
chilo batetarik athuatzen zen. Puntuatzen dau
abal duzue zer loria zenbarne hartan joka.
Bainan bazkaria entzun batere tchanna
bainan bipher batzu azkarrak, behinere ez bainan
hola kontik gan.

Bazkaldu ondoan bezperak stazer bezperak.
Behinere ez duik hola koroik entzun. Ustan nian
"Zainkoarenama" klasetatzean kaperako teilatua
jeus gainerat eroriko zela. Zkusi bazinduzte
& Urdiguarbello chantoiarzen lephoko zainak
iduri zain baren burutik odolaik salatu
behar & zela.
Bezperak ondoan kaperaren izkuinetan ichtant
bat egoik bagoazi etherat, Hontuet, alegera,
Sant Antonio mendia airoski jautsiz
diagu. Pirripitak hartuik ehuchen etherat.
Hirumeta eta ~~[illegible]~~ ondikan ~~[illegible]~~
abiaturik gortzi orenetako etchean giroden,
eremeziaturik Sant Antonio imarazi daukun
bidaja onaz.

Laus Deo Amen

8 1/2 | 10

Martin Arrabit
Grand Séminaire
Bayonne -

Lehen -kala ....
orai -kola ....
gero nola ?...

Zoin gocho den artetan, -liburuak eta buru-
-berozeak -bazterrerat utzirik, gure izpirituaren
-ezker ala eskuin alhan uztea ! Orduan -ene
izpiritua -ibiltzen da, airez-aire, negutko -haize
-hotzak ibiltzen duen ibas-choria -bezela. Finkatu
orduko aira, -hor dabila -herriz-herri, mendez-
mende. Adios -ene -lanak, adios -ene -liburuak.

Nun -baita -ere -bihotza eta -harat gogoa,
zonbat aldiz ez naiz aurkitu, han sort-herrian:
-etche pollit -bat, mendi choko -batan.

" Ichtorio bat, amacho, ichtorio bat ! ". Amachok
kilua finkaturik, so bat -egiten zautan, -bere
-begi hipiak nir-nir, iduri bethi nigarrez ari.
Bethi irri -eztiño -bat -bere espain chimurtuetan
-basten zuen -bere kondaira -eta noizetik noizerat
errailen zautan : " Gure demboran ez baitzen orai

-bezela." -edo. "Gure amarekin ez baitzen -holako-
rik -egin -behar"... "Ah, haurra gure demboran!..."

Geroztik dembora joan da eta amacho harekin. Maiz -haren -bisai eztia -heldu zaut gogorat, ~~eta~~ -boz laño -batek -ene -baithan diolarik: "Ah! haurra, gure demboran!..."

Amachoren -boza! zonbat aldiz ez nauzu supestar chokoan -lokar-arazi, mintzo zinelarik holako -edo -halako gizon aiphatuaz,! Eta -ene ametsetan ikusten nituen gizon chahar -batzu, chamarra soinean, gerhiko urdinekin, eta denek, amachok -bezela zioten, iduri -halako urriki bat -bihotzean "Ah, haurra, gure demboran!..."

Bainau, zer bada, ez othe ziren -hek ere gu -bezela gizon -batzu? Eta ikara bat badut gorphutz guzian -entzuten dutalarik erraiten: "Horiek, gure arbasoak dituk, haurra."

Arbaso izigarriak, -lehoinaren pare jalgi zireztenak zuen mendi zokoetarik, eskual-lurraren zeintzeko,

arbaso chimpleak, gu bezela eguneko -lanarekin -borroka ari izan zireztenak,

zer gatik duzue bada -holako omena?

Zer obra miresgarriak egin dituzue -holako ohorearen izaiteko?

Zueri behatu eta, nork izan dezake orai kopeta, eskualduna dela erraiteko? Burua aphal nago zuen aintzinean: "Nun da Eskual-Herria? nun dire zuen ohidurak?"

Bainan huna nun, boz batek dion ene -baithan (maltzurkeriaz ala gaichtekeriaz, nik ez dakit): "Ohidurak? ago othoi ichilik. Hil -hadi eta hire ondokoentzat izanen haiz gizon -handi. Uste duk bada chamar baten jauntzea aski dela eskualdun izaiteko?

Chamarra? jauntzi -eder; bere demboran: moda -berri! Espartinak oinetan, gapelua buruan, chamarra haizerat -foruri, zer gizon ederra! Hora, haurra, -hora -bethiko gizona."

Behin baino gehiagotan -entzun dut nere amacho erraiten: "Oraiko nechkato gaztek zer ez dute -behar -beren -buruen aphaintzeko?"

Segur, orai arrapostua -eman nezoke, alegia deus ez: "Errazu, errazu, amacho, eta.... ... Kriolinak?

Hamalau -berga oihal eta oraino ez aski. Eta ilhe -horiek etzinituelarik -hoin churi, zer

pherekak!... inguruan untsa harro-harroa eta erdian tente motho pollit hura!

Nago zer ihardets lezakeen ene amacho maiteak. Ala irriak sarthurik erran othe lezake "Habil hemendik, mukuzua!"

Eta berriz ere ene baithan boz kichkil harek dio: "Lehen: gerhia tinke, kriolinak largo, burueko urddina,... zer emazte pampina! Orai: zaia labur, ezpainak gorri... emazte arina! Hora, haurra, hora bethiko emaztea."

Eta boz berak dio irri samin batekin: "Lehen hala.... orai hola.."

"Eta gero?"

"Gero? haurra?... gero.... hola-hola! Ergel, arin, bere buruaz hartua, hora bethiko gizona!"

Bainan boz hori, irri maltzur-samin hori? ez dire bide chuchenekoak. Eta berriz arbaso chamardunak agertzen zauzkit: "Ah, haurra, gure demboran!...."

Bai, lehen, zuen lurretan libro eta nagusi bizi zinezten. Lehen, aitoren semeak azkar ziren: eskual-herriaren amodioa bihotzetan barna sarthuazen

Lehen, Eskual-Herrian, fedea bazen; bihotzak eskualdun zauden

(segida →)

(segida) M. Arrabit

Geroztik? "Ah, haurra, zer kambioak..." dio ahapetik amachoren bozak, "zaia horiek hoin..." "Hori beizik ez balitz kambiaturik! Ez dituzun ikusten bihotzak, amacho? Iduri luke etsai beltzak zin egina duela eskualdun izeneraino mundu huntarik ezeztatzea. Eskernio, trufa, laido, denak on dira harendako. Ohidura onak zarren lerroan ezartzen ditu:

"Eskualduna haiz hi? Zer balentria! gaizo zozoa, gaizo astoa!" eta badoha etsaia bere irri samina ezpainetan. Sararazi du bihotzetan ongiaren ahalgea; ez du bertzerik nahi.

Ez dugu gehiago gu baithan eskualdungoaren amodioa eta urgulua. Bihotzak hoztu dira, gorphutzak berak ahaldu.

Orai hola! eta gero?

Hedoi beltzen artetik agertzen ari da argi Hirrintta bat. Ez da galdua Eskual-Herria. Badire gazteak eskual-lurrari buruz amodiorekin itzuli direnak. Badire gizonak, beren indarrak, beren yakintasuna Eskual-herriaren zerbitzuko ezarri dutenak. Lurrerat zoan etchea nahi dute buruz

eta aztaparrez sekulan baino ederrago altchatu.
Gure arbasoen odol sakratu hartarik zon-
-bait chorta bur onean erori ziren.
Eta huna nun haurrak berak Herriaren alde
altchatzen diren, Bihotzak phizten.

[signature]

Tom Etchégoin
Prénom Gilbert
né le 2 février 1933
A St Jean le Vieux
maison Tuillainia

Kasparnen
Ekainaren hogoi eta
zortzian

Eskualdun presuneraren bizia Allemanian

6 B

Azkenean Frantziak guziak nahi bezala
finitu da gerla ikaragarri hura. Gure soldadoak
heldu ziren gero eta gehago gibilerat. Jer egin zai-
teken ez harmarik ez cartucharik eta etsai gaichtoa
hortzen gainean otso errabiatu bat bezala. Ei-
niz eskapatu izan dire beren etchétarat, berze
bazuek eman izan dute beren bizia Frantzia-
ren ohoretan eta undarrak preso alchatuak
izan dire. Ereman dituzte gure gaste maiteak
animale batzu bezala zaldi bagon batzuetan
eta segur ez zaiteken urrin charra. Allema-
niarat arribatu bezain laster yautsi dituzte
beren treina saretik eta ezarri prejondegi beltz
batzuetan berrogoi eta zortzi orenentzat. Dembora
horren pasatseko ez dute ukan ogi pochi bat
baizik eta baso bat hur. Etzuen horrek eskual

kirrika apairu ederra balio eta etzuen segurtzako
kaundirik beté eskualdu gazte korrien tripan.
Berragoi eta zortzi orenen burian igori zituzten
batsu uzinetarat; bertzeak talbonari etxéitarat
urduan agertu zirien eskualdun eta ora kutsi ziren
her bazutéke Frantzesen leharra lainan kastelu
jatékoa bazuten azkitto-polliki eg-ukaniken ere
untsa asetzekoak. Lanak eta jatékoak eg zituzten
losatzen bainan etzuten gehiago lapurdiko eta
Chulerako dansak eg eta ere Basse Navarrako pe-
ta partidak. Hori zen hori gazte kezentzat segur
safrikarioa. Etsetan ahamen bat jan eta joaiten
zirien berris beren presundegutarat bainan lehar
zuten lehenik eremen beren arapak berne late-
tarat. Ellemanek uste zuten Frantsesak zozuak
zirela eta beldur izanen zirela eskapatzeko
araparik gabe. Lehen egunak joan ziren untsa
bainan gero gaizaren partetik zen maki-uski
zuten. Hilzen zirien pentze, alhor eta mendi
guzietan garratzan bilhan. Innocent gaichoak
ezarriak zirien makil baten puntan eta erraak
beziriK. Beren nausien ganik etzuten ukaiten

Chori. Chroute duntzen den botiga zar bat
bazik. Frantzian eg da halakorik emaiten
Kabalen bazik eta hukere bi ausiki egoi eta
botasen dute ekaurgirat beren baitan diotela-
rik: « Kau badu zue guri emaitekoa atchik zazue
zuentzat; guk eg dugu halakorik naki » Yesta
horek etzuen eman kouraya kaundirik gazte beyeri
eta berehala igori zuten colla baten galdua
beren etxéitarat erraz nes goseak zaudela

Parisnen kezetan bazirien karditak ere
eta aunitzek trompatu ditzate beren zauntzalia-
eskapatus kayola beltz kartarik. Evacués deitzen
ditugun karetarik kamar etarik zortzi ehun
gyinak dire Ellemaniatik. Mamua horiek irauan
zuten bai urtez k segidan eta gero Hitler ederrak
pensatu zuen flour ere'matoire delakoa. Erduan
denak beldurtu zuen eta egun guzietz egoten zuten
: « gaur ote da ere eldia. Bizkitartean oraino gerla
ari zen eta Emerikanoak yin zuen sai-ekaitz
barne heyen salbatzerat. Zer alegrantzia mezua
ta kartan. Denak yausika. Bhonk ezin atchik
Bazuek bilduz zituzten meskin batzu ederrak eta

gora hartu zuten Berlin Paris etc toina. Hantik etzuten eman egun bakan bat baino gehago sartzeko beren famileterat. Zit'ama gehienak ingarrez ari ziren. Bentsa zazue hoyen plazerra alabainan etzituzten ikusiak beren semegaichak bortz urthe hartan. Orai kasik denak etchéan dire eta lothuak laborantzari. Iganditan egiten duté pasaya bat plazan eta hara nola atabi laten beren bizia

Ligur ez da lehenéko allegrantzia Eskual herrian baiman ez da ustoratzeko; ilzen occupationa demboran egiten ahal dantzarik eta orai bikulariek ez duté nahi arizan herriko besta bakar batzuetan baizik

Ekhe zazue, aleha zuen exemplu onas pryuner gaichoak orai bekuneko errekan dem frantzia maitea

Gilbert. Etchegain
ni'le 2 février 1933
à St Jean le Vieux (B.P.)
maison Tullaina

Ametz Semputarra

Alemanian ...

Igande aratsbatez hamar ozenetarik laster ateratzen ziren "Mattinteia" deitua den Semperéko ostatu batetarik, bi gizon gazte Manez eta Gantchume biak berdin gazte chorteak betan, denbiak klogorá urthetan. Aratsálde gocho bat lagunekin eremanik, bazoazin biak etcheraat bunz, puniputak eskuan, izar-alta eder batek erdi-chuchean tideau gidatuz. Nor dire horiek? Bi mutchiko gazte horiek auzoan bizi dire Manez "Borda-berian" eta Gantchume "Ahantzen bordan" eta hamalarak eta erdietako bazoazin biak "Borda-beniko" malda goiti. Etche aitzineko kexetan dagotze orai biak azken hitz batzuetan eta kontséilu zombiten elgarri emiten, ezen azken gauza dantzate etchean gochoki eremateko: biharamunean bereak hasten dire laneau Landesetako mindaietan.

Iz da erraite behanik, bihotzean nolako zarazta egiten zaukun ikusiz Eskual-Herriko umeak, chantzetik auratzen berem bumalde! Zertako bada hori? Noiz nahi eta nun nahi, gazte hoietarik dozi edo Landesetarat, edo Erantzia bameiat, hala nola Paliseat, Amerikétako aizeak bere-ganatzen ez dituelarik Eskual-Herriko zuen amak iz du beraz zuentzat ihes leku bat?

Manez eta Gantchume biak laborariak dira, Semperéko mutchiko aztkar eta lerden hoietarik; eta auzo-herrietan gutizios aise batekin diote bezala, belhaim bum handi batzuekin - nahiz bertze Semputar hamitz bezala.-

Ikusiz zenbaitza duten etchean, batek bertzeak bezala, que bi laguneck asmatzen dute ezechki hekien anaiek. Zer dakarkieten berem aita chaharreri - bzen Manezek badiki bortz anaia, denak bera bezen askar eta laneko ez botsa - ttipiena gazterea izana gatik bere hamabost urtheekin, dute etchéko egidako artzaiá aita zahartuda mendi hoietarat ibiltzeko - eta orai, biak dion bezala, gaztem aldi.-

Gantchumek aldiz dauzka bi anaia neharr ez denen

beldurrik gabekoak, eta hiru arreba, neska gazteak eta langile batzu, garbiki jostatzen dakitenak ugaldetan mutikil gaztetxoen eta ez beste batzu bezala, heni guziaren desohoragarri.

Gure bi gazteak chede horietan diru benaz. Alta hala nahikuan, bertze haiduriz bezala, kontrabandari beintz botzen balute!...

Ez! Bi urthe oroz, Manex ibili da, gaiak egun eginez, miiku guzien ondan eta zer ostikoak ez ditu ukhan bekhin baino gehiagotan, bandako bereko narbaitek zalhatunik! Eta etchean, anaia bekhi gaixotuan guretan, goizeko bi hiru orenak artino bere semea etchean ukhan arte. Aitak galdiz, ez du begien trichtan ikusi nahi ere trafiku edo tratula beltz hori, ezen orhoit da oraino gazte denborako ichtorioez eta ez du bere semeak nihor bortchatu nahi.....

Gantchume, hura aldiz, ongi eginik dago kontrabandari buruan: ithurr az bakharrik, ezkon ondoan asteau orhoitganiko gaua izanez eremanik dago "Besaingo" ertzetan bere lagunekin: hogoi mandoekin guardok atchemanik, hiru behar izan dituzte phuden estuetan utzi. Gau hartan hoztunik, Manexek bostu dio buruz, deus ez dutela hobeagorik, kontrabanda utzinik, eguiez eta Landeretarat joaitea, dirutxo batekin egiteko...

Horra noha deliberatu zuten gure bi gadichkideek eta chede zuia hartu. Hakiela gau gaindi jatekoa ekhartu zela, bereckin eremaki dituztela bagal azpi bat eta zatu bat arto, taloa bederen ehingarrekin jateko esperantzarekin.

Iz dute ez bakarrik Semperetik joaiki diruak: Izan behar dute bereckin Soldadotik benikitan izuldiz dun bat Baionan eta Bordelen gaindi ibiliz eta hango beri dakiena. Hunek gidatuko ditu, ezen ez dute sekulan Baionarekin ere izan.

Astelehen goizean, bezperan hitz-artu bezala, hirurak argiko "Mattin txiki" dira - oto bozeriat jinik beren paketa handiekin - Mahiz ez zuten erakustenat emaiten halarikan ere Manexek eta Gantchumek goiba ilhun zuten, bihotza gibel: zubitxo eginen zigarotun Semperenuela berziki etchearen buztenak! Eta berziki, beren izaerarik ithurtzeak ez otke zizaiolen gosta bainan ehede-zuia hartuik doatzi, gorphutzez urhun izanda gatik bihotzez elgarretarik hurbil egonen direla.

Goizeko bederatzi orenetako Baionan ziren Espainiako-kanika hegian. Trago bat edanik, chuchen eta chuchenda tzenia hartu zuten hoinreka orenetan. Piaia denboran, gure hiru Semperetarrek kanta-charanela edernik ibili zuten, baita ere zuzenki jostatu bainan ez bereikitan kaskoin eta erdaldun batzu ibili dirik bezala ibiliz, orduen ahalkegarri eta garbitasunaren kontra.

Hiru gazteak den mendeneko ahalkerik abatu egabe eskualdun eta bilisioneareñ alde egertu ziren ordunan eta gerahago bezala.

Landeretan arrebatu ordukoranari eman ziren bihara-munean berean, dana dorpheta izana gatik ilaun zuten.

Goizeko zazpietarik aratzeko zortzidkarte: hiru botatzen, zur eta tabla egiten bainan jateko chuchumarekin. Aratseten hiruek elgarretin chiiagarra eta taloa jaten zituztela, berean etchez eta etchekoek orhoit zuen. Horzeak bethi etcheko beniak ere ukhaitzen zituzten, hots bum Sempere maitez ostiz orhoitnak zuen.

Bum mahaste-gaiek ez zituzten gutiago ghantzu eta gure hiru gazteak, bethiko chede ondoan Zandetarrekin alderat!

Igandetan, jaunaren eguna begiratzeko jauna zuten eta igande goiz guziz, ezpaiz lehen zortzi kilometren egiteko lekutan zuten elizaurat joaiteko - eta, buchi ilhabetheko lehen igandeko komunionerri ere huela ez ziren atchikiat!

Tombat gaztetik aldiz, bum sort-lurtik urrun duz geroz, uko egiten dute "elisioneko" mihatseri, bai eta ere zorigaitzez Igandetako mezari!

Sei ilhabethe Landeretan emaniko eremanik, izuldi ziren herriat hiru Semperetarrak gorphutzaren gochatzeko.

Baulan, hutzeik bazagon gauan alegia lo herriak eta bai Frantzia guzian: Alemanek harramaska Frantses gazteri guzia bortchaz eremaki zuten Alemaniarat.

Gantchume eta Manex, biak tenore onekoiak zirin - Larunbat batez, uzkailaren lehenean egun guzia biek "Bordaberrian" eman zuten ogi pikatzen eta estekatzen.

Aratsaldeko lau orenetan, jin dun herriat deitoragarriko galdea: berrogoi eta-bicko klasako mutiko guziak gazteria guziek Alemaniarat joaiteko manua zuten. Herriko mutikila Santiago zahar chahard etchez etche zabilan. Manex eta Gantchume sorpilan zauden beren etchekoekin lana orka batuik, deskantsuik edurrean, lehoiko kontuan Bordaberriko mana agertu zelarik atekan bi paper churi eskuetan: bat-batan, Manexi eta Gantchumeni halako bat egin gizaioten "Alemaniarat, galdia duzue, astelehenean berean, zioten maiak"!

Sukar hots batek hartu zituen eta geo guziak etchean brunz eman ziren, partidako trakadarak egiteko:

Biharamunean, biak tokatzio on bat eginik jaun Bretoarekin, kartsuki kommuniatu zuten. Mezatik ondoko, berla hiltatua zen.

ezen hamabortz gazterk ukiana zutun galdea. Zer egin ?

Oren laz gani huntan hanta bazutcun : Edo Alemania edo Espainia - Alemaniat joanez gioz, zu bla katuko zirin ? Bizia gibelat ekartzeko seguratcena izadez geroztik, bainan ..... Eta Espainiako aldadia [illegible] hartuz zertan zu hemen geroa ? Eta Espainian zer egin ? Alemanek [illegible] familiako inabuit ezoti zutun bortchatuko ?

Orduan, zuen, eduat lanak, bi aldendi [illegible] izanki eta, ezin hanta?

Bainan goiz hartan bucan, aditu zutun eginbide bat zda heintzat Alemaniat joaitea.

Hots, hamabortzetarik bortz baizik gorde zirin etchean edo bertze [illegible] buit, Alemanak athean zituz telarik eta gostarik gosta!

Butze hamanak aldiz Alemaniat buruz joan zirin Afrelehuncan bycan eguendiko Baionan zirelarik. Arats arte Baionako soldadoteri batcan preso zirin. Aratsian aldiz hartu zutun Alemaniat heldu behar zitzuen tzina, denak elgarekin bainan lasterki Gantchumek eta Manezek utzi behar izan zituzten Semperan lagunak : bezpa hunen orenez [illegible] amets edenik eginzutun, jakiteko noiz izanikko zuen hemiat, eta berziki nondiko o Bastaniaz. Bainan adantcan, bi urthe luzaz, zeibeit ukuilekotan zirin.

Gantchume eta Manez elgarrekin egon zirin hango denbora guziak, heintzeak bat gin[illegible] separatu zituzten. Horgi ill abetchu lancan aitzenik inuiku guzien ondan. Ortzegun batez, airekoak jin zirin chunka buen eguneko [illegible] bisitaren eginbeat.

Zorigaitzez, suzko lehuduna batek Gantchume atchemanik, han bucan erori zen, aitzin guzia idekia, bumaren kolpe batzuekin, ukuileko plantan. Orduko kolpe ilhunena izaguntu zuen Manezek, eta [illegible] berak ere hetitu, bainan jainkoak lagundu zuen [illegible]

Biharamuncan, berebaitaratu zelarik, igorri zuen herriat berri laz garria jaun Directorari eta bere etchekoei, nola azken manuaren elgarrekin izanik, gan zen Gantchume eta nun?

Alemanian...-

Ch. Amiotz

Erdozainey Bertrand
Grand Léminain
Bayonne

Bettan Erdozaincy
Ibarlan sorthua
Bayonako Aphez geien Ikast-Etxean
dagona!

Garazi

Egun bat bi Eskualdunekin hegaleko herri polliten batetarik Bordelerainoko Kasernarat buruz.

Goizian goizik etxetik abiatu aitzin

– Jainkoak degikala egun hun Piarres
– Bai hiri ere, bai hiri ere, Bettiri
– Zer duk bada, zer duk, Piarres, hola khexu izaiteko ala egun ere gibel aldez gora jeikia hiz.
– Zer dutan? hemen bethi trabolu bera, ezeria gauza guzier lothua, ogirik ezin ukhan bolanjerian eta lan guziak egiteko utzirik juan behar hor behera.
– Hlta behar ordu ederrez eremaiten gitie
– Hik errak! Ez omen die arroparik ere gure beztitzeko; Bordaberriko Hagnech, bi hilabethe huntan Kasernan deuk eta egun hotan gaztigatzen zian etxerat etzuela oraino zapata pare bat baizik ukhanik, denak ere

biak ezkeneko zangokuak
Orai, bi adixkidiak, baduatzi Domi-
_baneko gararat buruz, eskuetarik
dilindan bedera kesa, jatekoz karga
ahala kargaturik, penen ahanzteko
zinka eta khantuz, bultaka geldizen
direla xaakotik drago baten edateko-
Treinian, Piarresek eta Bettirik ez
dute iduri han bat khexu direla,
solas eta imi ederrik badauzkate.
Herriko beri guziak iragaiten dituzte,
ahantzi gabe Oyamburuko Ixtebek
ukhan duen nahi gabea.
Ixtebe hori da gizon bat arras zuhur-
ra, lagun gozua. arralleria maite
duena, bozkariotsua, alegera, hots
estakurrik batere gabekua. Bainan
bertze ainitzi bezala, Ixteberi ere
gauza onak on zaizko; herriko
phestaz nahainaren erdian erroz
gora dagoz oiloari gogotik zabaltzen
dio begia, ba eta beltzuri guti egiten
bere andreari phentzerat askari

egiteko ekhartzen dakouean bero
berua arroltze moleta bat biphenekin
eginik! Hortakotz badauka bilo saldo
bat ederra — Beha zirezte orai, treina
badualarik bere urhats zalhian,
Zoin pollikiz Piarresek khundatzen
duen Bettirixi Ixteberi gerthatu zakona.
— Ixtebe Oyamburuko nagusiak ere
ukhan dik ba duela aste pare
bat nahi gabe haundia.
— Zer ukhan du ba, giza gaizuak?
— Iragan larrazkenean ez baitzen
bazter guzietan axeri solasik baizik,
ezariak zitian oilo guziak ez ziten eta
sobera urrun juan begalak ondo ondo-
tik mozturik. Ba bainan oiloak ez
baziren ere juan axeria zen lekhura,
axeria jinn ziakok oiloak ziren
lekhura eta egun berean ereman zei!
Ikhusak ahal balin badek gizon gai-
zoaren kopeta zimurra berri hits
hori jakitearekin - Ez jakiniz zoin
burutarik jo baduak etxondoko brosta

batetara bere oilo gaixoen herexak
bederen ikhusiko othe dituenez. Han
sarthu orduko zer ez du ikhusten?
sasu peño hartarik Kokoriko hari
so dagola xakhur tlipi, begi argi,
mauthur meche bat, bi beharriak
xutxuta, xakhur bat ezinago pollita.
Xakhurrak biziki maite beititu delako
jaunak, balakatuz nahi dik bildu
eskura: "Ze! pst! pst!" diok egiten;
Ba bainan xakhurra ez baitzen oraino
ongi eskolatua jinaiten ziakok jinaiten
jauzi eta aphitzo erakutsiz giza
gaizoari bultan mokoa
— Ez ahal zian ordu artio, Ixtebe
gaizuak axeririk ikhusi
— Fida nuk, hura denarekin,
berriz ikhusten balin badu: "axeri
delxia", berak zin bezala, ez duela
xakhurraren dako hartuko.
— Errak eta Piarres, Ixtebek bait-
zituen, bi alaba, biak zoin eder-
rago, izarraren parekuak hek

zer eginak dira?
— Ez dik balio hetaz arranguratik
ukhan dezakan, bere khezu bultan
errana dik: « Ez dut, alafeta
Kasta, ene bi alaba edenetarik
ez bat ez bertzea, ikhazkinari
baino gehiago nehori emanen
emaztetzat, num ez den heyen
galdegilea axeri biltzale. »
— Horick oro hola iritzun dukla
Bidegaineko Beñati sudur mokoan
jauzi zakola changria eta begitarte
guzia min izigarri horek itsus-
turik ezarria dokola.
— Beñatek xangria? Nor phentsatia
othe da gezur hori? Beñaten eri-
tasuna ez duk ez ezin sendatuzkua
Erranen deat ba zer duen: Iragan
gau batez berantxko jalgi duk
ostatutik nausi eskekanderekin
soberaxko solasean egonik: gaua
ilhun, begiak ez sobera argi,
zangoak malitto.... hoto bidean

ibiltzeko baino hobe zitakean tenore
hartan ohean lo egiteko - Beraz et
-xerat heldu ez deno eman dik bai
lurrari, bai bide bazterreko harri
pulo eta arboler musu bat baino
gehiago... ba eta hek ere ordainik
gabe ez utzi - Ez, Beñat gaizo puskak,
ez dik xaugria, bainan xoilki,
español beltzaren eta aguerdient
argiaren ostikoa, Badakikan bezala
ez baitu lehena.
— Ez balin badu eritasun hori
baizik zombeit egun gora behera
iraganen ziakok ba.
— Ingoitik Bordelera hurrantzen
ari gituk. So bat egin leihotik
ikhusteko nun giren. Debrien dela!
hauk haizearen firrinta, boneta
abanxugno burutik ereman diak.
— Khasu egikok berdin nehorek ez
dauk berri bat emanen ordainez
Holaxet solasean ari zirelarik Bettiri
eta Piarres heltzen dira Bordelerat eta

orai badoatzi Khanikaz Khanika
nun zer ikhusiko duten - Bat batian
biak gelditzen dira haga baten ait-
zinean. Bettirik dio Piarresi.
— Ikusten duka horxetako haga
lodi eta luze hori?
— Hor landatia duket hori, dudarik
gabe, banderaren atxikitzeko
— Zer pasta orga lardai baten
egiteko!
— Ba alta lasto meta hagetako ere
batere ez lukek gaizki!
Hagaz agradaturik Bettiri eta Piarresek
zioten Bordelen ere bazela ganza
ederrik - Bainan laster solasak
Khanbiatzen zeztee heltzearekin
alegiazko gorputz kasik buluz gorri
zen baten aitzinera
— Karako! behin ere ikusi duka
hik holako itsuskeriarik?
— Nik ez
— To! ahal bane gogotik ostiko
batez igor nezakek botiga zikhin hori

bistak ikus ahala urrun
– Hok tuk egiazko lekhu galgarriak!
Holako gauza deus balio ez
dutener so demborarik galdu gabe
bi Eskualdun gazteak kurritzen
dira aitzina beren urhats eztian.
Orok badakigu, Jainkoak egin
gauza on guziak, Eskualduner
on zezkeela, Bettiri eta Piarresek
bereziki, Noe sainduari on
zitzaion aihenaren odol gozua
batere ez dute hastio eta baduatzi
ostatuxka batetara behar dutela
ikusi Bordeleko arno famatua
nafarrekua bezain ona denez.
– Auderia pinta bat arno plazer
baduzu
– Comment?
– Un litre de rouge, ez duna aditzen
ez.
Edaten hasi baziren hasi, ez
ziren berehala gelditu, batian belt-
zetik bertzean horitik ariz iragan

zuten atsalde guzia. Ilhuntze al-
derat orhoitzen dira Kasernarat sar
ordu dutela. Bainan hauxe da
atheka! bideari lotzeko orgek gibel
Karga eta nihuntik ezin ploma,
halere baduatzi nolazbeit jo
ezker jo eskuin eta ilhuneko helt-
zen Kasernarat. Heltzearekin heyen
lehen hitzak izan dira: « Badea
Eskualdunik hemen? » erreposturik
ez intzutearekin errepikatzen dute
« Il y en a des basques ici! » Sardiant
gazte bat hurrantzen zee trufatzeko
aiherxka batekin. Piarresek igort-
zen du fuera futro erranez bipil-
ki: « Ez izana gatik ere, erdaran
trebe, gure omena garbia da eta
nihungo sardiant ez axuantek ez
dute erranen gu hatzemanik
gaizki egiten, ez gira Kaskoinak
bainan ba Eskualdunak odolez,
gogoz, bihotzez eta trufa guti guri
he! »

Bettiri eta Piarresek zer dute

galdegiten orai ..? Ta ahala laster
itzultzea beren xokhorat zizari
phikatzera -

Bettan Erdozaincy

Oztibartarra

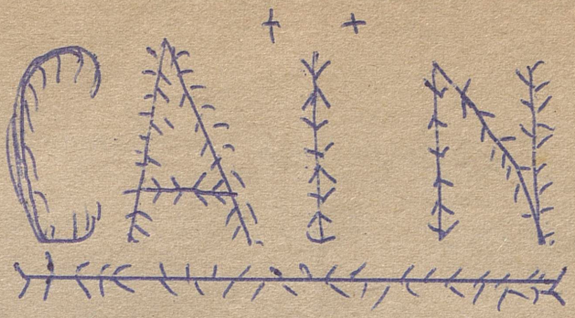

CAÏN

Caïn-ek bere anaia hil eta, Jainkoari gordetzeko igin zuen lur-pean silho bat.

Handik zauku orai mintzo.

Caïn – Ez!

Ez!

Ez dezatazula so egin!

Izitzen nuzu.... Zure begi urdinek transitzen nute...

Lur-pean egin dut silhoa, Jainkoari gordetzeko bainan, horchet, horchet bethi eni so dago!

Isitzen nu!

Caïn zer egin duk?

Ene begiek ez dute bi gauza baizik ikusten:
Jainkoa eta...
Behariak ere burrunban ari zazta!
Ez dute mintzo osin bat baizik aditzen!

Egin dut silho bat lur-pean...
Ustez eta biziko nintzen bakean!
Bainan hemen ere gauza bera.
Bethi argi bera, eta zer dirdira!
Horchet, igitu gabe ere, eni so.

Nolaz ez naizen errhotzen ere, harritua nago!
Mahi nuke betikotz lokartu.
Argi hori nitarik kasatu...
Noiz arte behar naiz bizi?
Asea naiz bizi hontaz, asea!
Auchtian oraino, ene anaia Abel-ekin joiten ahal naizen eskuz-esku, bainan orai?

∴

Tendako naiz kechu?
Tendako naiz izitua?
Tendako naiz lur-pean gordea?

Ene beharrick zendako dute bethi gauza bera intsuten?

Jainkoa -

- Nun da zure anaia Abel?

Ez dakit! Ene anaiaren zentzalea naiza?

Jainkoa

- Zer egin duzu? Zure anaiaren odola, lurretik ari zaut eni oihuka! Madarikatua izanen zira mundu huntan, idoki duzulakotz ahoa eta edan zure anaiaren odola!

Gordeko naiz eta ez nuzu ikusiko! Eta norbeitek ikusten banu, hilen nu!

Jainkoa

- Ez. Norbeitek hiltzen badu Caïn, zazpietan punitua izanen da! Zure gainean ezartzen dut mar qua lat ezagutzeko!

Bai, hemenchetan dut, kopetaren erdi - erdian delakoa
Nehork ez nu hilen!
Madarikatua, naiz bai madarikatua

Hil dut, hil ene anaia Abel.
Eta iduritzen zaut ikusten dutala!
Hanchet arbola boten aspian.
Odol gorri, bero bat, ichurtzen ari zakola!
Hanchet, arbola boten aspian.

∴

Caïn! zen dako hil duk hire anaia?
Jelosiaz! Jelosiaz bai jelosiaz!

∴

Oroitzen naiz!
Primaderaren hastea zen eta goiza...
Jadanik iguzki gorria, mendien gibiletik bezela, ateratzen ari.
Terua garbi.
Xoriak kantuz.
Haizea ere fraisko zen...
Ene phaska lurrak ere, eluraren ondotik perdatzen kasiak...
Eta arbola guzien gainean, bazinen bili xuri batxu.

∴

Ikustén dut oraino, horchet ene begien aitzinean balitz bezela, haren bisaia inochenta, gomitatu nuelarik ene phaska-lurren ikusterat.

Bainan ene baitan bazen bertzerik.

∴

Abiatu ginen, phentsez, phentsez, solasean ari ginela, aipatuz haren artalde edenna, sanoa.

Eta artetan bildotz eder batzu heldu ziren guri bursuz!

Bildotz edenak!

Oraino ez du aspaldi bat ofreditu duela Jainkoari!

Ter domaiya!

Eta nik zer dut hari ofreditzeko?

Deus, deus ez deus.

Joanden urteko madari usteldu batzu baizik!

Uck ene borchatz!

∴

Bainan ene anaia Abel uruz zen

Jainkoak laguntzen zuen!
Eta usu irriz ari zen...
Egpainak zabalduz, agertzen zazkola bere hortz zuriak.
Haren begiek iduri zuten, Zeruko parte pochi bat,
hanbertze ziren urdinak.
Haren baitan ikusten zen, gizon uruz bat,
Jainkoaren seme bat.

∴

Eta ni?
Gaicho tristea!
Min gaichto batez joa nintzen...
Jelosiak nintuen manatzen.

∴

Johan ginen solasean
Elgar ez baiginuen ikusia aspaldian.
Bainan bortere pentsatu gabe,...
Arbola eder baten aspian.
Bat betan ikaragarriko indanak hartu zuen
ene beso ezkuina,
Eta sakelatik harturik estena,

Hil gogor botatu nuen ene anaia!
Othoi, Barkha Jauna, Jauna!

∴

Ikusten ditut horiek guziak....
Orai pasatzen balite bezela.
Ikusten, Abel en odol garbia, churuchtan jalitzen,
Nik eztenarekin egin chilotik...
Bainan bat. betan Zerua gustu zen...
Baziren lanb beltzak...
Hengen artean ikusi nuen argi handi bat.
Argi hura, Jainkoa zen eta,
Mintzatu zatan.
Geroztik, eni so, horchet da!
Izan nadin mindian
Edo lur-pian.
Bethi ene ondoan!

∴

Bai madarikatua naiz, madarikatua.
Biziaren kentzea, kandia baita bekkatua.

Memento hartan debruak indarra eman zautan,
Eta geroztik, hemen dut ene baitan,
Bethi irriz ari eta usu dantzan.

Hartako nu jainkoak, kasatzen bezela!

∴

Läin zer egin duk?
Läin zertaratu kaiz?
Joaiteko orde eskuz-ezku hire anaiarekin nahiago
duk, hura hil!

∴

Izerdia zenditzen, kanporat ari,
Bainan ez naiz bero ez eta egarri.
Baduta ene barnean, odo-lik?

Funtsean ez dakit zer naizen ere...
Ez naiz, ez gizon ez eta abere...
Ez naiz gehiago dohakabe bat baizik!

Seminarioko saiketak

oberkiak frantsesez

Traducción francesa

III

X X

CONCOURS BASQUE

(13

P I E C E

Labor omnia vincit

- - - - -

A mon chalumeau, déjà, vous, dame jolie,
vous avez autrefois appris quelques chansons, recueillant, doux labeur,
tantôt les soupirs d'un berger, tantôt en bref
les gémissements d'une tendre colombe,
ce qui me les faisait plaindre, ou bien
l'ombre obscure des taillis et le pollen des fleurs,
nourriture de l'active abeille ;
tantôt, par contre, il m'est arrivé de dire, sur invitation,
les combats du grand Pansart, sa vie, ses plaisirs,
mais aussi son malheur et son dernier jour,
ce Pansart qui fut, dit-on, en d'autres temps, le roi heureux
d'un petit royaume du nom de Carnaval,
lui qui, dès sa jeunesse, rien qu'au son du violon, soit de nuit,
soit de jour, dans la joie, avait, pareil au vent,
étendu son empire, comme le déluge sur toute la terre.

8 V. m.

VIE DES CHAMPS

Dans ces vers-ci, vous-même, dame toute savante,
dites champs et laboureur, surtout la paix du laboureur
et aussi ses plaisirs
Dites comment, nageant dans toutes les richesses,
il goûte le tranquille bonheur de son séjour.
Ciel et terre lui appartiennent. Oh ! trop heureux
le campagnard, s'il savait sa félicité !
Les peines de coeur n'assiègent pas sa porte ;
Le mensonge s'apprend en ville, la vertu aux champs
Labourant le vieux sol labouré jadis par ses pères,
Lui, passe la nuit en paix et en paix la journée.
Le soldat, le prêtre vivent de ce champ ;
Tout le monde en vit : c'est aussi la table du roi.
De toute part une infinité de fruits en suspens,
lui sourit : poire, pêche, et toi, belle pomme.
L'un est mûr en été, l'autre tombe en hiver.
La terre, véritable bonne mère, lui offre toujours le printemps
et toujours le dernier quartier de la lune.

.../...

(14)

Les enfants puissent-ils l'aimer, tous, et s'aimer entre eux.
Souvent les honneurs viennent d'eux-mêmes trouver le laboureur.
Au village depuis longtemps le voici élu roi :
Obéi, il étouffe dans l'oeuf les discordes,
jugeant toute chose selon la loi divine.

JEUX RUSTIQUES

Course à pied

Aux jours de fête, réunissant la jeunesse en un terrain plat,
s'étant mis à la tête de tous, il parle lui-même comme voici :
Mes enfants, vous voyez là-bas un orme
Qui, pareil à une tour, élève sa tête vers le ciel,
svelte au bout de la prairie :
d'autre-part, là-même, suspendues à deux branches, deux bourses
à saisir en sautant, l'une lourde d'or, l'autre de monnaie.
Qu'elles soient pour celui
qui, à la course, prenant à gauche de l'orme
et en ayant fait le tour rapidement,
devançant tous ses rivaux, s'en empare le premier...
Aussitôt s'avancent d'abord les frères Bétiri et Domingo :
Bétiri gracieux, à la fleur de l'âge,
Domingo élancé, soigneux de sa personne,
qui n'a pas son pareil à la course à pied :
frères qui s'aiment si tendrement l'un l'autre.
Ensuite arrive Urdina (le grison), oeil vif, sang navarrais,
ni jeune ni vieux, vert et fier,
qui, courant comme le vent, bat vivement
à la course le chamois pendant la chasse,
et dont les cheveux, dit-on, grisonnèrent dès l'enfance,
d'où lui vient son surnom.
Voici encore Etxexuri, Bidegain le borgne, Zubero
qui n'a été égalé par personne pour le saut en hauteur.
et beaucoup d'autres enfin, qui n'ont pas de nom.
Se hâtant à l'envi, déjà ils se sont mis en rang ;
Déjà, l'oeil attentif, l'oreille attentive, tous attendent
le signal. Frappant en silence, la crainte dévore
La poitrine essoufflée, tandis que font sauter tous les coeurs
la fièvre de l'honneur et la promesse de l'or.
Tour à tour se mesurant entre eux et mesurant l'orme,
Tous ont plusieurs fois dévoré des yeux la piste,

.../...

(15

Soudain tous en criant se sont lançés au loin
à la course à pied, ayant enfin vu le geste si attendu
et, comme la grêle, à qui plus vite, ensemble,
ils ont foncé. Devançant tout le monde, Domingo
va le premier. Après lui, Urdina, ramolli par le trajet,
court de plus près, mais de plus près à un long intervalle.
Puis, sur les pas de celui-ci, Bétiri, encore coureur
novice, vous arrive. Le quatrième est Zubero.
Au bout du champ herbeux, déjà ils transpiraient
Ayant contourné l'orme, et même perdu leurs bérets,
ils arrivent très bruyamment à la limite,
quand Domingo, à qui adroitement Urdina du pied
a entravé le pied, tout à coup tombe par terre.
Mais comme l'élan et Urdina s'en trouve ralenti, par côté
Bétiri au mollet léger, comme l'hirondelle, vole en tête
et saute droit avec bonheur sur la bourse d'or ;
de même a temps Zubero a pris la seconde bourse
qui il y a à peine un instant n'était pas sienne.

PARTIE DE PAUME

Maintenant tout près, sur le plateau, la pelote
remplace la course. Tout le monde élève jusqu'aux cieux ensemble
nommément Azantza Sorhondo avec Percain.
Percain n'a jamais eu nul part d'égal
au but, ni Azantza au refil.
Tous deux se valent, eux qui n'ont pu
encore jamais se vaincre l'un l'autre sur place.
Percain est fils du pays de Cize, Azantza du pays de Labourd.
Avec eux sur la place tout le monde vante d'autre part
le magnifique Domingo, mais aussi le fier Curutchet.
Avec chacun deux compagnons dans son camp, graves,
les deux joueurs célèbres se sont mis dans la plaine.
Autour, le public en silence attend impatient.
Et déjà se passant l'un à l'autre la pelote
ronde, et se mesurant aussi du regard,
" jeu !.. dit Percain, "Butte" répond Azantza.
Courbant le bras, prenant la balle au bond, vite
Percain la lui claque haut dans le ciel,
et loin, la balle dépasse même Azantza de beaucoup.
Cent partisans de Percain lancent tous ensemble

.../...

(16

..../...

un cri vers les cieux. De nouveau le gaucher
frappe beaucoup plus fort, mais joliment
le droitier lui a retourné la balle au même endroit.
A son tour le gaucher lui a renvoyé la paume renvoyée
Et le labourdin, l'ayant prise à la volée,
l'a lancée à travers les airs, au loin, derrière tout le monde.
Comme le berger, en montagne, laissant là pour une fois
son chalumeau harmonieux, en lançant à tour de bras
le galet rond vivement propulsé par la fronde,
l'a envoyé infiniment haut d'une montagne à l'autre,
de même Sorhondo a refilé la balle à perte de vue.
Ensemble, à leur tour, les partisans d'Azantza,
de leurs cris et hurlements moqueurs, ébranlent
là-haut la demeure des nuages.

COURSE AU TAUREAU

La nouvelle s'est vite répandue,
qu'on allait maintenant combattre sur le plateau
un taureau énorme, que onze piqueurs
emmenaient de loin, fortement harnaché, traînant
avec peine en glissade un grand rocher.
De mémoire (d'homme) nulle part n'en avait vu de pareil.
Il a récemment déchiré six chevaux et deux toréadors
de grande renommée dans toute l'Espagne.
Déjà la trompe recourbée a appelé les toréadors au combat.
En entendant ce bruit qu'il connait bien,
le taureau, à la porte, se fend à mugir.
C'est ainsi que la nuit vous entendez le grondement de la mer,
quand le noir élément, troublé jusqu'au fond,
soulevant pesamment la vague enflée jusqu'au ciel,
l'a jetée du ciel sur le large dos du rocher écumeux.
Enfin, alors que tout le monde attend, un taureau
à la tête noire saute rapidement dans la vaste arène.
De peur tous les cheveux se sont hérissés.
En silence, Predo lui-même, le toréador si habile,
Predo, que nul n'a vu vaincu sur l'arène,
Predo, regardant à la dérobée est effrayé.
Il n'est pas le seul. L'animal montrant sa force
en sifflant des narines, pique le vent de ses cornes
Et, retournant profondément la terre à coup de sabots,
jette aux spectateurs en sifflant une pluie de gravier sec.

.../...

(17

.../...

En vain on lui cherche partout
quelqu'un qui voudrait se mesurer à lui.
Alors, s'approchant de son vieil ami Ahado,
Azantza doucement le pique de reproches :
Dis, Ahado : qu'est-ce qui retient ton courage
cousu à ce banc, inutilement pensif ? lui di-il.
Le désir de l'honneur est-il chez toi totalement tari ?
Ces mots lui font bouillir le sang :
Je ne suis pas, non, moi, retenu par la peur,
lui répond Ahado, le front haut levé :
Seulement mes vieilles années glaçant mon sang dans les veines
m'ont depuis longtemps engourdi.
Mais je veux encore montrer ce que nous avons été autrefois.
Déjà, aux applaudissements de tous, Torero
s'est levé, épaules hautes, fort svelte,
Mais à présent qui donc cherche-t-elle, cette fillette
en larmes ?Qu'elle est gracieuse ! Nul n'a vu seize fois
fleurir le printemps sur sa chevelure blonde.
Quels chagrins noient ses yeux de larmes :
La fillette, jeunette, sautant en geignant
au cou de Torero : papa, dit-elle, qu'allez-vous faire ?
Vous faut-il donc, moi, votre unique enfant, qui n'ai pas de mère,
me priver de père ? Je ne suis donc pas encore assez malheureuse ?
Moi aussi je suis près de mon heure dernière.
A la petite enfant le père avec bonté a fait un doux sourire.
La prenant sur son sein, il embrasse sa fille
et, la serrant doucement, il a versé sur sa tendre joue
un tendre baiser : Qu'est-ce qu'on vous a donc fait, dit-il,
ma douce colombe ? Je vous donnerai à choisir,
achetée par moi, une ceinture aussi belle que l'arc-en-ciel
Ainsi, par cajolerie, il vous berne sa fille.
La calmant beaucoup, il réjouit la belle Toribia
et la promesse chez elle aussi épuise vite la peine du coeur.
Finalement, costumé, Ahado seul a paru,
et a pris pied fort en avant dans l'arène,
agaçant le taureau en agitant la muleta.
L'animal furieux s'est placé aussitôt de biais
et, de son large sabot, a creusé profondément le sol.
Ratissant lentement la terre de son museau courbé,
Il s'approche d'abord, avançant une longue corne ;

.../...

(19

.../...
puis, tout droit, plus vif que l'aigle,
le taureau fonce comme la foudre sur son ennemi
peu effrayé ; uni, mais en présentant déjà de face
sa muleta trompeuse, le toréador écarte habilement la bête en colère.
Ensuite, enragé, le taureau revenu au galop se rebiffe.
Alors qu'en vain l'animal couvre encore de poussière
son ennemi invaincu, torero avançant sa main droite
lui enfonce profondément près du cou le dard qu'il avait dissimulé.
La bête lui pousse un mugissement épouvantable,
comme la foudre, quand elle déchire la nue.

- - - - - - - - - - - -

≠

Manque d'inspiration...

(vers pour les j.f.)

I

Lorsqu'il faut composer,
Pour les jeux Olympiques,
Des vers les plus jolis,
Des plus originaux,

II

Lorsqu'il faut amuser,
Après la gymnastique,
Des vainqueurs, puis aussi
Des vaincus, les badauds,

III

Lorsqu'il faut déposer,
Sans parler politique,
Sur notre papier gris,
Un poème très beau,

T.S.V.P.

IV

Puisqu'il faut inventer,
Répandre sel attique,
Et, Dieu sait à quel prix,
Caser un joli mot,

V

Puisqu'il faut ciseler,
Sans que muse me pique,
(Ce dont je suis surpris),
Quittons notre stylo!
(Posons)

Ou collabore

Chantez sur le fourneau, chantez sur la entrailles
Venez-les le chacun des plus belles tabailles!

10

Hommage aux haricots.

J'aime les bons faiots, le soir au fond du plat
Quand après le turbin, je me sens un peu las
Ou que le jour avant, hélas! à la même heure
J'ai dû ~~mon~~ me contenter estomac ~~remplir~~ de pain ~~avec~~ avec du beurre.

Dans un jus velouté, leur chair ~~dure~~ tendre surnage
Nos dents à les broyer n'attrapent pas de rage:
Jamais devant le plat l'élève embarrassé
~~Le manger des faiots ne se trouve harassé.~~
~~Ne dira~~ Ne dira sans mentir: « Maintes c'est assez! »
C'est vous, divins ~~faiots~~ dont l'aimable saveur
Sans altérer la tête épanouit le cœur.
Aussi, quand mon palais est fatigué par l'eau
Avec plaisir encor je goûte votre sirop.

~~Bien~~ Rompez mieux que les ~~bataillons~~ pois, moins bien que le poulet
Vous savez ~~[illegible]~~ l'estomac désolé!
L'élève fatigué trouve en vous son ardeur
Et peut après dîner, ~~dormir au moins une heure~~ dormir ~~de bon cœur~~.

Votre ~~valeur~~ valeur est grande grande aussi votre force
Bientôt pour les autos vous servirez d'amorce!

Car dans une cornue où tout se change en gaz
Vous êtes les premiers à franchir cette fosse.

Lorsque dans le chaudron la soeur vous précipite
Que pensez vous du sort au fond de la marmite?
Les hommes sont cruels et la chaleur vous blesse
Jamais dans un an, en paix on ne vous laisse.

Haricots d'Ustaritz, souvenir de liesse
En me voyant venir, ne dites pas qui est ce?
Votre ~~souvenir~~ de loin m'attire et me ravit
Pour vous je donnerais au moins toute ma vie.

Quand nous serons grands chefs de notre république
Nous ferons élever pour des moyens pratiques
Un fourneau gigantesque avec de gros cristots
Qui serviront gratis, mais toujours des fiots

Le 18/3/37.

[signature]

Chant Olympique.

Air Debout, classe ouvrière.

Debout, joyeux athlète
Que l'espoir brille dans tes yeux
Debout, plus rien n'arrête
Ton élan victorieux.
Lève-toi, viens dans l'arène,
Tant de gloire en est le prix
Debout, dresse-toi dans la plaine
La victoire te sourit (bis

C'est nous les athlètes sans maîtres
Tout s'incline devant nos pas
Le disque vole à 30 mètres
Sous l'effort puissant de nos bras.
Le ballon rebondit et monte
Puis retombe sur le terrain
Mais d'un coup qui toujours le dompte
Il repart avec plus d'entrain.

[signature]

Texte de la Sagesse... Le Sein a-a possédée au commencement de ses voies...

Sens litt. et sens liturgique. Marie en tant qu'instrument de la Incarnation a été la première créature voulue par Dieu... Vocation = Volonté de Dieu sur ses envies.

Vocation de Christ et voc. indiv.

Nécessité du sacerdoce.

Vocation naît de la Prière. Vierge pensionnaire.

Vocation se déclare... Annonciation Acceptation

Prière Garde... la Vierge gardienne (Cana)

Vigilance : Marie et l'ange

Se développer pour devenir plus fécond, plus universel. La Vierge... et le Christ

On se fait prêtre

Le sacerdoce : Marie ou Cénacle. Pentecôte

QUE 15

La Couronne

A un vainqueur

Toi qui, le front nimbé d'une noble couronne
Epuisé mais ~~cadeaux~~, souris à l'avenir,
Songe aux rudes combats que tu devras fournir :
Car le démon s'attend qui jamais ne pardonne.

Etreinte de la chair qui parfois s'abandonne,
Désirs avilissants que l'on ne peut bannir,
Révolte du vouloir qui ne peut plus tenir,
Corps à corps moins tueux que n'évite personne.

Pas de privilégié, Dieu ne fait pas de choix ;
Tous les saints sur la terre ont dû porter leur croix.
Et planter sur leur front la couronne d'épine

Mais si, bravant l'enfer, tu gardes tes vertus,
L'épine sera lys, la croix : sceau des élus ;
Tu recevras aux cieux, la couronne divine.

DIPTY

Le Flambeau

Au porteur du flambeau

Toi qui tiens dans ta main le flambeau olympique,
Symbole trois fois saint d'un idéal si dur,
Sois toujours le pionnier du sentier le plus sur,
Et conduis tes amis vers un but magnifique.

Mais surtout que ton âme au destin mirifique
Soit un flambeau ardent en un cristal très pur ;
Encore adolescent, n'offense pas l'âge mûr
Pour chasser de ton cœur la passion tyrannique

Tu n'es pas isolé : ton infidélité
Enlaidira le monde en sa totalité.
Combats donc vaillamment ta dégénérescence

Pour éviter qu'un jour, par ton indignité,
Tu ne passes, mourant, à la postérité
Le flambeau ravageur de la concupiscence

Vivons heureux

(Poème international)

Bien vieilli notre cœur dira
« Uztaritzeko ibarra
« Quam sub sole erat pulchra
« Ω Θεος, τί ἡ ἡμερα
« En que yo de allí era
« Jamais plus ne me reviendra ? »

En un emouvant tremolo
Hablaremos nos del celo
Des maîtres qui in tumulo
Orai gaichoak dauden lo :
Ἡδεις ἦσαν οὐ-τι αλλο
De la septième à la philo

Grâce au recul plus rien de gros
Erit domino Tupero.
Hauvreko gauzak oro
Serán entonces de oro
Ζη ἐν νῳ γεραιοτερῳ
Tes peines tendront vers zero

Comme en un fleuve le delta
Cors capiat ex hac vita
Porque nempre adelanta
Δυναμενος νυν, ταγαθα..
Ordin hoberena baita
Soyons heureux de notre état

La mort du Christ

R. Saint-Jean

La nuit sur le mont sombre étalait son linceul
Sinistre, tourmenté de tonnerre et de flammes;
On entendait des bris sourds comme ceux des lames
Qui se brisent en mer sur les rocs nus et seuls!

Comme des sons falots, l'airin de la passion
Tintait lugubrement; Et la douleur divine
Etreignait l'univers; le ciel sur la colline
Vomissait ses rancœurs et ses malédictions!

Cet orchestre d'enfer dans ce convoi funèbre
Jouait l'apre refrain de l'exaspération;
Et seul, brûlant d'amour, au milieu des ténèbres,
Le Christ buvait le fiel de la profanation.

Soudain l'heure parut auguste, solennelle;
D'un long éclair de feu, le ciel se déchira;
La nuit oiseau lugubre étouffa sous son aile
La terre, et sur le mont, Dieu le Fils expira.

Tous les membres tordus, le front percé d'épines,
Les jambes épuisées et les bras impuissants,

- a 31 Décembre a -

La nuit est étalée et la nature est calme ;
Toute à l'heure minuit sonnera lentement,
Et l'esquif du vieil an, par un grand coup de rame
Doublera le beau cap du premier jour de l'an!

Mon âme est imprégnée encor de la musique
Et des chants prestigieux du flamboyant Noël
Qui se voile derrière un halo poétique
Mais dont le vif éclat illumine le ciel;

Et déjà ce vieil an achève sa carrière:
Le temps passe, s'écoule ainsi qu'un fin ruisseau;
On avance sans cesse et sans cesse on espère
Accompagner le rythme agréable de l'eau,

Mais, enfants, son délit nous paraît trop paisible,
Adolescents, les eaux accompagnent nos pas;
Notre marche se fait de plus en plus débile,
Et tout d'un coup, vieillards, nous n'avancerons pas.

Mais, qu'importe pour nous que le temps fuie et vole,
Que son vol soit unique et qu'il ne change pas,

Puisque notre séjour, ici, n'est qu'un symbole
D'un autre long séjour qui commence au trépas-

Passez années, passez années, passez sans cesse!
Vous aurez peu à peu notre fragilité;
Mais ce nombre imposant ne sera que faiblesse
Auprès de l'outrage qu'est une éternité.

Le corps presque crevé sous l'effort qui le mine;
Tel m'apparaît Jésus dans ses derniers instants:

O Jésus, notre Dieu, l'amertume et l'outrage
Durent vous visiter souvent pendant ce soir:
Les flots sur les rochers déposent leur écume,
Vos enfants vous laissaient celle du désespoir!

Sur eux soufflait alors le vent de la démence;
Ceux qui vous admiraient maintenant glapissaient
Et l'on avait cloué l'homme sur la potence,
Quant au Dieu tout Puissant, beaucoup le maudissaient-

Non Jésus, notre cœur n'est pas en proie au chancre
Du crime et des noirceurs, mais notre volonté
Flotte comme un esquif trop fragile dont l'ancre
Comblée parfois sur des vides aspérités-

Pardon, pardon Jésus! Toute cette détresse
Puissiez vous de nos yeux à jamais l'effacer
Car sur notre univers nous voyons qui se dresse
L'opprobre du bois où vous avez trépassé!

Oui Jesus effacez cette sinistre image!
Qui cache sous son voile un reproche sanglant,
Pour nous laisser goûter le charme d'un visage
Toujours bon, toujours beau, toujours compatissant.

L Darraïdou

L'Aigle

Lorsque l'aigle au col blanc et aux puissantes serres
Voit que l'homme de mort s'acharne contre lui
Déployant lentement ses deux ailes, il fuit.
Il dépasse le roc où se niche son aire
Et monte vers les nues où siège le tonnerre.

Grisé par l'air glacé il perd le souvenir
Il plane longuement, seul au-dessus du vide
Calme, à une hauteur où les remous morbides
Du monde qui s'éteint ne peuvent parvenir.
Haï de l'homme il veut à son tour le haïr.

Il n'entend plus la voix de cette créature
Qui prolonge en échos ses cris de désespoir.
Il voudrait s'affranchir des liens de la nature
Et envie dans son cœur les grands astres du soir
Soleils incandescents à la flamme si pure.

Il contemple, l'œil morne, une dernière fois
Ces mondes gravitant dans l'immense étendue
Du vide éblouissant vierge de toute voix,
Jaloux de leur clarté qui consume sa vue
Il maudit en secret son destin trop étroit.

Cependant qu'il descend et regagne la terre
Douloureux mais muet dans un vol silencieux,
Les astres de là-haut éclaireront son aire.
Seul, abandonné entre l'homme et les cieux
L'aigle fuit la souillure et cherche la lumière.

L. Daraïche

Chantons la gloire

1- Chantons la gloire et puis l'honneur
D'une fillette qui n'a point peur.
Son amant s'en va à l'armée,
Dans le dragons s'est engagé,
Il abandonne sa maîtresse,
Oh, mon Dieu, quelle cruauté!

2 - La belle qui a de l'esprit,
Au même instant change d'avis,
Elle prend les habits de son frère
Qui est dans le même régiment,
S'en va trouver le capitaine
Lui demander engagement.

3- Le capitaine qui riait
De voir cette enfant qui pleurait,
Elle lui dit d'un air farouche:
Ne fais donc pas tant la fanfaron,
Car on voit bien à tes allures
Que tu n'es qu'un polisson.

4 - Puisque tu es dragon d'honneur,
Fais-moi donc voir si tu n'as point peur,
Prends ton épée et moi la mienne —,
Allons-y donc sur ces vallons,
Et nous verrons par le courage
Quel est le meilleur des dragons.

5 - La belle tire son épée
A son amant l'a présentée,
Soit par pitié, soit par adresse,
La pointe au cœur lui a enfoncé,
Et par un coup de maladresse,
Son amant mort est tombé.

6 - Puisque tu es mort mon ami,
Je te ferai ensevelir
Avec un petit brin de rose
Environné de Trois couleurs,
Et je te suivrai jusqu'à la tombe
Pour t'y rendre les honneurs —

(N'est-ce pas charmant ?)

FSC
TT-COC-2573